

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1935.

Andra kammaren.

Nr 34.

Fredagen den 17 maj.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 10 och den 11 innevarande maj.

§ 2.

Herr talmannen gav på begäran ordet till

*Svar å
interpellation.*

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Leo**, som anförde: Herr talman! Genom beslut av Kungl. Maj:t den 21 december 1934 genomfördes i taxan för transporter å statens järnvägar den 27 juni 1929 vissa ändringar, innebärande, bland annat, att för fraktgods med en fraktdragande vikt av högst 50 kilogram skall den fastställda avgiften utgå allenast om frakten erlägges å avsändningsstationen, varemot, om frakten anvisas till betalning å mottagningsstationen, högre avgift skall uttagas.

Under anförande att nyssnämnda bestämmelser medförde stora olägenheter för den trafikerande allmänheten och komme att ytterligare skärpa konkurrensen mellan järnvägar och lastbilar till men för de förra, har med denna kammares tillstånd herr Magnusson i Skövde till mig framställt följande spörsmål:

Kan det förväntas att herr statsrådet upptager här berörda spörsmål till överläggning med järnvägsstyrelsen och att därefter en revision av berörda taxebestämmelser vidtages?

Vid besvarandet av denna interpellation vill jag till en början framhålla, att det svenska järnvägsnätets splittring på ett stort antal spridda järnvägsenheter medfört en ytterst komplicerad samtrafiksordning, vilken gör upprättandet av tariffer och framför allt frågan om fördelning av frakterna mellan de många olika järnvägsförvaltningarna till en mycket invecklad och tung procedur. Man har trots svårigheterna ansett sig böra — i motsats till vad som brukar vara vanligt i utlandet, där samtrafiksfrakterna i regel uppbyggas genom hopläggning av i det närmaste oavkortade lokala frakter å varje i en samtrafikssträcka ingående järnväg — införa direkt fraktberäkning mellan så gott som alla landets järnvägsstationer enligt tariffer, som i huvudsak äro baserade på statens järnvägars starkt fallande tariffer och med tillämpning av genomräknade avstånd. Detta för trafikanterna förmånliga tariffsystem gör frågan om frakternas fördelning mellan berörda järnvägsförvaltningar invecklad och svår. För att möjliggöra en lämplig fördelning av samtrafiksfrakterna måste ett högst betydande och tyngande arbete nedläggas i form av redovisningar, kontroll och fördelning av i varje stationsrelation månatligen ifrågakommande fraktbelopp. Särskilt då fråga är om små sändningar, där fraktbeloppen i regel äro av relativt ringa storlek, taga enbart redovisnings- och fördelningskostnaderna i anspråk en väsentlig del av fraktinkomsten. Även expedieringskostnaderna bli, och detta gäller för övrigt även sändningar i lo-

Svar å interpellation. (Forts.)

kaltrafik, givetvis mera kännbara för de små sändningarna med deras ringa fraktbelopp än för stora. I syfte att försvara sin ställning i den sedan några år häftiga konkurrensen ha järnvägarna måst betydligt nedsätta frakterna för fraktstykkegodis. Marginalen mellan inkomsterna och driftkostnaderna har därigenom avsevärt hoppresats. Detta gäller i särskild grad småsändningar, och då de små sändningarna samtidigt utgöra omkring hälften av alla styckegodssändningar, har det framstått som nödvändigt för järnvägarna att söka finna ett expedierings- och fraktfördelningssystem, som är ägnat att åvaga-bringa ett bättre förhållande mellan järnvägarnas inkomster och utgifter för ifrågavarande transportarbete.

Denna mycket viktiga fråga blev därför på sin tid föremål för undersökningar av vissa av statens och de enskilda järnvägarna utsedda delegerade. Dessa funno möjligheter att införa kostnadsbesparande förenklingar, bestående i inrättandet av en särskild enkel taxa för fraktstykkegodssändningar upp till 50 kg vikt samt vissa på denna taxa baserade enklare grunder för fördelning av frakterna i samtrafik, varigenom expedierings-, redovisnings- och fraktfördelningsförfarandet skulle kunna i hög grad förenklas och kostnaderna därför avsevärt nedbringas. En betingelse för de ifrågasatta förenklingarna och den enhetliga taxan var emellertid, att trafikanterna erlade frakterna vid godsets avsändande, och med hänsyn härtill var det som införandet av frankaturtvång samtidigt föreslogs.

Det av järnvägsstyrelsen upptagna förslaget av taxedelegerade blev på sin tid i sin helhet behandlat av järnvägsrådets arbetsutskott, som med hänsyn till föreliggande omständigheter ansåg sig böra tillstyrka detsamma. Därefter hemställde järnvägsstyrelsen hos Kungl. Maj:t om förslagets genomförande såväl i statens järnvägars egen trafik som i all samtrafik. I styrelsens skrivelse anfördes, att styrelsen icke förbisåg att med den nya ordningen i vissa fall kunde uppstå olägenheter för vissa trafikanter, men den allmänna fraktsänkning, som i flera fall vunnes för trafikanterna i gemen och den sänkning av järnvägarnas driftkostnader, som vunnes, vore av den storleksordning, att man likväl måste anse angeläget och riktigt att förslaget bleve genomfört. Det ansågs för övrigt, om man ville se saken på något längre sikt, ligga icke minst i trafikanternas intresse att järnvägarnas driftkostnader i görligaste grad kunde nedbringas, vilket medverkade till att järnvägarna bleve i tillfälle att hålla sina taxor på en för trafikanterna gynnsam nivå.

Förslaget remitterades till kommerskollegium, som efter hörande av rikets handelskamrar tillstyrkte förslaget, varefter Kungl. Maj:t den 21 december 1934 biföll järnvägsstyrelsens framställning.

Erfarenheten har visat, att vid en omläggning av ett system av ifrågavarande art viss tid åtgår, innan trafikanterna hunnit vänja sig vid den nya ordningen och vidtagit mått och steg för en anpassning till densamma. Så var exempelvis fallet vid införande år 1930 av frankaturtvång för paketgodis. Visserligen avhördes till en början vissa klagomål även över detta tvång, men trafikanterna ha sedermera vant sig vid och anpassat sig efter de nya förhållandena. Dessa avvika ju icke heller från exempelvis de vid postverket rådande, där frakt för postpaket sedan länge måst betalas vid godsets avsändande.

I samband med genomförandet av omförmälda ändringar i transporttaxan bemyndigades järnvägsstyrelsen att beträffande det för ifrågavarande transporter införda frankaturtvånget medgiva de övergångsbestämmelser, som kunde vara av förhållandena påkallade. Några allmänna sådana bestämmelser ha emellertid icke utfärdats, då någon avgränsning av de fall, då frakt under någon viss övergångstid skulle kunna få erläggas å bestämmelsestatio-

Svar å interpellation. (Forts.)

nen, av järnvägsstyrelsen ansetts icke kunna göras. Man måste välja mellan att antingen införa frankaturvång eller ock bibehålla det tidigare systemet med valfri fraktbetalning å avsändnings- eller bestämmelsestationen. Däremot har styrelsen i vissa speciella fall, då särskilda nedsättningar lämnats i befordringsavgifterna, och alldeles särskilt om järnvägen varit bunden av med trafikanter träffade avtal, tills vidare bibehållit den valfria fraktbetalningen. Avsikten är dock att även beträffande dessa sändningar så småningom övergå till frankaturvång, för såvitt icke särskilda, mycket vägande hinder stå i vägen därför.

Enligt vad jag inhämtat, utvisa till järnvägsstyrelsen inkomna rapporter att trafikanterna allt mera funnit sig i de nya förhållandena och ordnat fraktbetalningen med hänsyn till desamma. Skulle emellertid en ökad erfarenhet mot förmodan giva vid handen, att det nya systemet medför varaktiga olägenheter, som icke uppvägas av motsvarande fördelar, finner jag det givetvis naturligt att till övervägande upptages frågan om revision av förevarande taxebestämmelser.

Härpå yttrade

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet få framföra ett tack för att han i detta fall svarat på min interpellation och icke låtit den röna samma öde som en föregående. Herr statsrådet föredrog den gången att handla i stället för att svara.

Jag skulle emellertid i detta fall nästan föredragit en omvänd ordning. Om herr statsrådet handlat, skulle jag kunnat finna mig i att något svar icke lämnats på interpellationen. Enligt min mening är det fullkomligt tydligt, att den anordning, som här bragts på tal, är av det slag, att det ligger både i trafikanternas och icke minst i järnvägarnas intresse, att en ändring genomföres.

Innan jag går in på att i någon mån kritisera det svar, som herr statsrådet lämnat och som väl — det vare sagt utan något som helst klander — i huvudsak innefattar järnvägsstyrelsens syn på saken, ber jag att här få citera en framställning, som av Riksorganisationen småindustriens centralförbund inlämnats till järnvägsstyrelsen och som synnerligen klart belyser de förhållanden, som här bragts på tal. Det är nog riktigt, att förslaget, innan det genomfördes, blivit remitterat för yttrande till en hel del sammanslutningar och bl. a. till järnvägsrådet, vissa handelskamrar och kommerskollegium. Somliga avstyrkte, andra tillstyrkte bifall till förslaget. Jag vågar tro, att avstyrkande utlåtanden kommit från håll, där man icke räknat med att få kännning av de svårigheter, som frankaturvånget fört med sig. För småindustrier och jämställda, vilka i mycket stor utsträckning distribuera sina varor genom småförsändelser landet runt, har frankaturvånget otvivelaktigt medfört mycket stora svårigheter. Jag ber också att få förutskicka den anmärkningen, att jag, sedan denna fråga blivit aktuell, intagit den ståndpunkten, att våra järnvägar i tillbörlig mån böra skyddas så att icke järnvägsdriften blir alltför oekonomisk. Det ligger i allmänhetens intresse att så sker. Man bör sålunda om möjligt försöka finna ett modus vivendi i konkurrensen mellan järnvägar och bilar. Emellertid förefaller det mig, som om järnvägsstyrelsens ståndpunkt till denna fråga i viss mån vittnade om oförmåga att se de nya förhållandena sådana de äro. Det förefaller, som om man alltjämt försökte att med vissa restriktiva åtgärder komma till rätta med denna konkurrens i stället för att anpassa sig efter de nya förhållandena. Jag tror, att de åtgärder, som man här vidtagit, icke i det långa loppet äro ägnade att stärka järnvägarnas ställning i konkurrensen med bilarna. Jag tror snarare, att ett mycket stort

Svar å interpellation. (Forts.)

antal producenter komma att bli nödsakade att — om alltför stora svårigheter uppstå vid anlåtande av järnvägarna — i allt större utsträckning övergå till att anlita biltransporter. Frågan om att införa transport med egna fordon blir alltmera aktuell. En sådan utveckling kan icke gärna hindras genom utfärdande av restriktiva bestämmelser för biltrafiken i övrigt.

Då jag nu ber att få taga kammarens tid i anspråk med att i huvudsakliga delar uppläsa den av mig omnämnda skrivelsen, gör jag det därför att den särdeles väl belyser vad det här rör sig om.

I skrivelsen säges bl. a.: »Tack vare de nyinförda fraktförskottsbestämmelserna drabbas särskilt småindustrierna de facto av härigenom uppkomna förluster. Man kan förstå, vilket omfång dessa kunna få för en enda småfabrikant, då man erfar att en dylik — medlem av vårt förbund — avsänder småpaket i sådant antal, att hans årliga fraktutgifter till statens järnvägar uppgår till 28,000 kronor. Givetvis står den utvägen öppen att även för småpaket använda betalningsföreskrift om fraktens erläggande av mottagaren. Detta är emellertid ogörligt av den grund, att kunden i så fall blir påbördad en alltför hög fraktkostnad. För ett 10-kilogramspaket med sådan betalningsföreskrift debiteras nämligen mottagaren en fraktkostnad för 60 kilogram.»

Jag kan av egen erfarenhet omvittna, att, om man använder den utvägen, att frakten skall betalas av mottagaren, kommer frakten att i vissa fall bli så dyr, att den för billigare varor närmar sig varans värde. Vid sådana förhållanden är givetvis utvägen att låta mottagaren betala frakten oframkomlig. Jag fortsätter citatet: »Detta ställer sig givetvis ofta så oproportionerligt dyrt, att vidare affärer mellan parterna ifråga omöjliggöras och småindustriidkaren går miste om en kund.»

Jag kan tillägga — det är också pointerat här — att om man förskotterar frakten och uppför frakten på räkning, händer det i mycket talrika fall, att mottagaren vid betalning av räkningen gör avdrag för den debiterade fraktkostnaden. Visserligen är det ju obestriddigt att i dessa fall avsändaren, leverantören, har rättighet att få betalt för frakten och kan för att erhålla betalning anlita rättsliga åtgärder, men var och en, som sysslat med liknande affärer, vet, att om man vid mottagarens vägran att betala frakten anlitar rättsliga åtgärder, betyder detta, att man förlorar en kund, som man kanske icke vill förlora. Följden blir, att det är avsändaren, som får stå för fraktkostnaderna. Annat blir förhållandet, om varan sändes utan efterkrav, men mot efterkrav på frakten. Så kunde man göra tidigare. Mottagaren löste ju i regel ut varan och avsändaren riskerade icke att förlora mer än betalningen för varan. Man behövde icke som nu ha nöjet att icke blott avstå från betalning för varan utan därjämte lämna varan fraktfritt.

Vidare ber jag få omnämna, att man i den skrivelse, ur vilken jag gjort ett par citat, påpekar att det för småfabrikanter och likställda ofta medför rätt stora svårigheter att åstadkomma nödigt kapital för fraktutgifterna, fraktförskotten. Man säger om den saken: »Det kan ju förefalla, som om en fabrikant, vilken har så pass betydande omsättning» — fraktutläggerna kunna för småfabrikanter gå till 200 å 300 kronor om dagen — »av framställda produkter säkerligen är utrustad med erforderligt driftskapital för att dag för dag klara dylika fraktutgifter. Emellertid må erinras häremot att den, som känner med vilken minimal vinstmarginal småindustrimännen oftast måste arbeta, förvånar sig icke över att de trots stor omsättning sitta synnerligen trångt, särskilt tidvis, i fråga om disponibla kontanter.»

Sedan omnämns i skrivelsen de direktiva förluster, som det nya fraktbetalningssystemet ifråga om småpaketgods tillskyndar fabrikanterna. Vidare beröras de svårigheter och den tidsspillan, som det medför, att man skall vid sta-

Svar å interpellation. (Forts.)

tionerna efterhöra vad fraktkbeloppet fr en viss sändning kommer att gå till. Det är svårt att få svar från stationerna. Bemanningen r kanske ute i stationstjnst och kan icke svara i telefon. Man får kanske fara in till stationen och taga reda på fraktkbeloppen och anteckna dem på fraktsedlarna. Det medför tidsspillan fr avsändaren. Den som är skyldig utföra befraktingen borde väl egentligen också vara skyldig att lämna ndiga uppgifter.

När jag i en fråga förhörde mig hos järnvägsstyrelsen fick jag ett svar, som innebar, att man egentligen icke var så synnerligen angelägen om att behöva syssla med att befrda smsndningar av smpaketet. Man förmenade, att detta icke lämnade något egentligt överskott fr järnvägarna. Det underfrstods, att statens järnvägar ingenting hade emot att trafiken med småpaket minskades. Det förefaller mig som om dylika uttalanden — jag erinrade nyss om det — bure vittne om en viss oförmåga att se det verkliga läget, då det gäller konkurrensen med bilarna. Det är ju alldeles uppenbart, att en befraktare, som icke på tillfredsställande sätt kan få smfrsndelser av småpaket och annat smgods sända per järnväg utan måste på annat sätt skicka omkring detta gods till sina avnämare, icke låter en bil gå ofullständigt lastad med blott smgods utan tar i anspråk hela lastkapaciteten genom att låta även det tyngre godset följa med bilen. En sådan fraktpolitik som den av järnvägsstyrelsen hr tillämpade kommer ovillkorligen i längden att medföra en väsentlig godsminskning fr järnvägarna.

Nu gr man visserligen det uttalandet, att resultatet enligt vad erfarenheten visat blivit gynnsamt. Godsmngden har icke minskats utan snarare ökats. Antalet klagomål har minskats etc. Därav drar man utan vidare den slutsatsen, att den vidtagna åtgärden icke varit menlig fr järnvägen. Jag undrar i alla fall, om icke den slutsatsen är något förhastad. De nya frankaturbestmmelserna genomfördes från och med nyåret under en uppgående konjunktur, då tillströmningen av gods till järnvägarna undergått en mycket betydande ökning. Att man under sådana förhållanden trots denna mindre kloka och välbetänkta åtgärd likväl kunde anteckna ett förbättrat trafikresultat var ju inte alls underligt, men man skall icke handla blott för dagen utan även med tanke på framtiden.

Man har framhållit, att det även då man införde ändrade bestämmelser angående befrden av paketgods blev en del klagomål, men att dessa klagomål så småningom tystnade, och man har menat att detsamma skulle bli fallet hr. Man klagar i början, och sedan tystna klagomålen. Jag tror, att man i det fallet så tillvida dömer riktigt som det ju är givet, att man på befraktarhll har litet annat att göra än att oupphörligt klaga. Om man icke uppnår något resultat med klagomålen, tröttnar man slutligen på att klaga. Men i stället gr man sig i största möjliga utsträckning kvitt beroendet av järnvägarna. Jag tror icke en sådan utveckling vore lycklig.

Jag ber vidare få påpeka, att nr i interpellationssvaret framhållits hurusom frankaturvång r gällande i fråga om postpaket, så är en sådan jämförelse egentligen icke hållbar. Man måste nämligen komma ihåg, att för befrden av postpaket erläggas enhetsavgifter. Under sådana förhållanden har det varit jämförelsevis lätt att införa frankaturvång. Vidare bör erinras om, att de paket, som befrdas med posten, äro mycket mindre och lättare.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Jag ber ännu en gång att få betona att syftet med min interpellation givetvis varit att om möjligt åstadkomma rättelse i ett förhållande, som icke r gnneligt fr någondera parten, vare sig för den stora allmänheten, som anlitar järnvägarna, eller — i längden — för järnvägarna själva. Jag tror det vore till nytta icke minst för de sistnämnda, om man med det snaraste införde lättnader. Järnvägarna ha ju

Svar å interpellation. (Forts.)

givetvis rätt och skyldighet att tillgodose sina egna intressen, men de ha också skyldighet att tillgodose den befraktande allmänhetens intressen. Icke minst under nuvarande förhållanden, då man icke är lika absolut beroende av järnvägarnas befraktningsmöjligheter som tidigare, borde det ligga i S. J:s eget intresse att här snarast möjligt åstadkomma en ändring.

§ 3.

Föredrogos var för sig samt hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 240, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld; och

nr 241, med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 13 § andra stycket lagen för Sveriges riksbank den 30 juni 1934 och av §§ 9 och 17 lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 16—19, statsutskottets utlåtanden nr 116 och 117, bevillningsutskottets betänkanden nr 47, 48 och 50, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 57—62 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 5.

Härefter föredrogos herr *Olssons* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa spörsmål angående visst av arbetslöshetskommissionen fattat beslut; och blev ifrågavarande anhållan av kammaren bifallen.

§ 6.

Interpellation.

Herr **Brädefors**, som nu på begäran erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Polisintendenten Zetterquists och hovrättsfiskalen Alexanderssons rapport om förhållandena vid Fröbergiska stiftelsens skyddshem för gossar i Norrgård i Kalmar län har väckt allmänt uppseende över hela landet. Rapporten leder i klar bevisning, att systematisk barnmisshandel med de grövsta tillhyggen pågått i denna anstalt under årtionden utan något ingripande från myndigheternas sida. Denna misshandel har utövats icke bara mot sådana barn, vilka genom sorgliga familjeförhållanden eller psykiska defekter blivit svårhanterliga, s. k. vanartade barn, vilka sannerligen inte bli bättre genom sådana uppfostringsmetoder, utan även sådana barn, vilka icke äro vad man kallar vanartade, utan vilka på grund av föräldrarnas fattigdom omhändertagits av kommunerna, vilka funnit det billigare att skicka dem till friplatserna på Norrgård i stället för att utackordera dem på vanligt sätt, ha enligt rapporten utsatts för samma grova misshandel som de andra barnen.

Tidigare avslöjanden från andra liknande uppfostringsanstalter visa, att förhållandena på Norrgård inte utgöra några sällsynta undantag utan torde dessa pryglmetoder vara ganska vanliga vid anstalter av denna art. Dessa ha därför ofta betecknats som rena förbrytarskolor.

I anledning av de fakta, som återgivnas i rapporten, anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande spörsmål:

Interpellation. (Forts.)

Anser icke statsrådet, att åtgärder böra vidtagas för att en verkligt objektiv undersökning av alla liknande skyddshem genomföres?

Anser icke statsrådet, att avslöjandena aktualiserat åtgärder för en genomgripande omläggning av vården av de s. k. vanartiga barnen?

Komma åtgärder att vidtagas för bestraffning av de direkt skyldiga och av den styrelse och den statliga inspektionen, som så uppenbart försummat sina skyldigheter?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Vid slutligen skedd föredragning av ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 416, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om underlättande av förevisningen av icke eldfarliga biograffilmer, beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet, nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen ävensom en i ämnet väckt motion; samt

från andra lagutskottet, nr 223, i anledning av väckt motion rörande ändrade bestämmelser angående moderskapsunderstöd med mera.

§ 9.

Till bordläggning anmälades bevillningsutskottets betänkande, nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring i förordningen den 31 januari 1932 (nr 15) med tillägg till gällande tulltaxa.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Karlsson</i> i Munkedal	under	4	dagar	fr. o. m.	den	17	maj,	
› <i>Ward</i>	›	4	›	›	›	18	›	
› <i>Werner</i> i Höjen	›	3	›	›	›	18	›	
› <i>Wiklund</i>	›	4	›	›	›	18	›	
› <i>Andersson</i> i Prästbol	›	5	›	›	›	19	›	och
› <i>Lovén</i>	›	3	›	›	›	18	›	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.35 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 18 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Enligt därom den 14 innevarande månad fattat beslut företogs nu val av ej mindre tjugufyra valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor, än även sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

valmän:

herr förste vice talmannen *Magnusson*,

» *Andersson* i Falkenberg,

» *Anderson* i Norrköping,

» *Bäcklund*,

» *Carlström*,

» *Danielsson*,

» *De Geer*,

» *Ericson* i Boxholm,

» *Eriksson* i Falun,

» *Fast*,

» *Hammarlund*,

» *Hansson* i Trollhättan,

» *Johansson* i Sollefteå,

» *Johansson* i Uppmälby,

» *Leffler*,

» *Lindmark*,

» *Lovén*,

» *Norsell*,

» *Paulsen*,

» *Pehrsson* i Bramstorp,

» *Persson* i Tidaholm,

» *Petersson* i Lerbäcksbym,

» *Skoglund* och

» *Westman*,

var och en med 115 röster, samt

suppleanter:

herr *Brännström* i Burträsk,

» *Severin*,

» *Svensson* i Grönvik,

» *Blomquist*,

» *Brännström* i Skellefteå och

» *Liedberg*,

var och en med 50 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottnings.

§ 2.

Justerades protokollsutdrag angående de i föregående paragraf omförmälda valen.

§ 3.

Herr talmannen gav nu på begäran ordet till

*Svar å
interpellation.*

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**, som anförde: Herr talman! Med denna kammars tillstånd har ledamoten av kammaren herr Olsson i Staxäng till mig framställt det spørsmålet, om jag hade för avsikt att tillmötesgå riksdagens förra året framställda begäran om utredning i syfte att förbättra landskommunernas räkenskapsväsen och låta bedriva utredningsarbetet så att förslag inom snar framtid kan föreläggas riksdagen.

Då jag nu efter samråd med chefen för socialdepartementet besvarar detta spørsmål vill jag erinra, att frågan om åtgärder till förbättring av kommunernas räkenskapsväsen tidigare vid flera tillfällen varit föremål för uppmärksamhet. Sålunda hemställde redan 1913 års riksdag i skrivelse nr 116, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vilken utsträckning normerande bestämmelser från statens sida borde utfärdas till ledning för bokföringen av kommunernas räkenskaper. I anledning härav inhämtades vissa yttranden. Införandet av bestämmelser rörande den kommunala bokföringen föreslogs sedermera i åtskilliga yttranden, som avgavos i anledning av en skrivelse nr 319 av 1928 års riksdag, vari riksdagen anhöll, att Kungl. Maj:t i samband med behandlingen av då föreliggande förslag till lag om kommunalstyrelse ville låta verkställa en allsidig utredning rörande frågan om kommunernas medelsförvaltning. När sistnämnda riksdagsskrivelse anmäldes i propositionen nr 99 till 1930 års riksdag med förslag till lag om kommunalstyrelse på landet m. m., ansåg sig emellertid dåvarande chefen för socialdepartementet icke böra tillstyrka utfärdande av bestämmelser i ämnet.

Förra årets riksdag har nu, såsom interpellanten erinrat, anhållit om utredning och förslag till anordningar i syfte att förbättra landskommunernas räkenskapsväsen.

För min del anser jag det vara ur flera synpunkter önskvärt, att utredning i förevarande ämne snarast möjligt kommer till stånd. I samband med en dylik utredning synas emellertid böra upptagas till övervägande jämväl vissa andra med frågan om kommunernas räkenskapsväsen närbesläktade spørsmål. Jag syftar då i främsta rummet dels på frågan om den kommunala fondbildningen, vilken ännu icke funnit sin slutliga lösning, dels på frågan om kommunernas underställningsfria lånerätt. Spørsmålet om kommunernas rätt till fondbildning, som tidigare varit föremål för fristående utredning, har berörts vid båda de två senaste årens riksdagar. Sålunda framhöll 1933 års riksdag i skrivelse nr 356, att detta spørsmål borde beaktas vid den utredning rörande en rationell planläggning av kommunernas arbeten, varom riksdagen samtidigt hos Kungl. Maj:t gjorde hemställan, och 1934 års riksdag har i skrivelse nr 83 anhållit om skyndsamt utredning i ämnet. Beträffande frågan om den underställningsfria lånerätten har 1932 års riksdag hemställt om viss utredning.

Upptagandet i ett sammanhang av nu nämnda spørsmål och måhända vissa andra i samband därmed stående frågor måste givetvis medföra ett betydande utredningsarbete. Den återhållsamhet, som den begränsade medelstillgången å kommittéanslaget nödvändiggör, har i förening med det betydande antalet nödvändiga sakkunnigutredningar inom finansdepartementets verk-

Svar å interpellation. (Forts.)
 samhetsområde föranlett, att jag ännu icke ansett mig kunna hos Kungl. Maj:t hemställa om bemyndigande till utredningsarbetets igångsättande. Det är emellertid min förhoppning, att utredningen skall kunna påbörjas under nästa budgetår.

Härpå yttrade

Herr **Olsson** i Staxäng: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få uttala min tacksamhet över det svar, som han lämnat på min interpellation. Jag har desto större anledning till tacksamhet som herr statsrådet haft vänligheten att i sitt svar mycket skarpt understryka att denna utredning kommer till stånd, men att det varit ekonomiska skäl, som lagt hinder i vägen för utredningens realiserande. Då en förbättring av landskommunernas räkenskapsväsen ur flera synpunkter allt mera aktualiserats, vill jag uttala den förhoppningen, att det skall bliva herr statsrådet möjligt att inom en snar framtid igångsätta ifrågavarande utredning.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 51.

§ 5.

Vidare föredrogs herr *Brädefors'* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa spörsmål i anledning av vid inspektion av Fröbergiska stiftelsens skyddshem för gossar å Norrgård i Kalmar län yppade missförhållanden; och blev ifrågavarande anhållan av kammaren bifallen.

§ 6.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 225 med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m. ävensom i ämnet väckta motioner; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 7.

Ang. lagstiftning rörande hemberedning av vin och maltdrycker.

Till avgörande företogs bevillningsutskottets betänkande, nr 43, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning rörande hemberedning av vin och maltdrycker.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 248 i första kammaren av herr *John T. Björck* och nr 311 i andra kammaren av herr *Ljunggren*, hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande arten och utbredningen av förekommande hemberedning av vin och maltdrycker samt om framläggande av det förslag till lagstiftning för stävande av härvid förefintliga missförhållanden, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet hade av herrar *Johan Larsson* och *Ljunggren* anmälts reservation utan angivet yrkande.

Ang. lagstiftning rörande hemberedning av vin och maltdrycker. (Forts.)

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **Ljunggren**: Herr talman! Endast några få ord innan dessa motioner av kammaren avslås.

Motionärerna ha som synes fäst uppmärksamhet på den ökade terräng, som hemberedning av vin och maltdrycker vunnit i vårt land, och ha även pekat på den spridning, som denna hemberedning synbarligen tagit i vårt land liksom också på de skadeverkningar, som härav kunna uppstå. I motionerna framhålles också, att det är enskilda företag, som i vinstsyfte exploatera denna rörelse och som på sätt de finna lämpligt agitera och göra reklam för densamma. Men det är här icke bara fråga om hemberedning av vin och maltdrycker. Det göres reklam även för tillverkning, försäljning och beredning av starkare spritdrycker, något som gör saken ännu mera betänkelig. Vi ha med anledning därav väckt förslag om en allsidig utredning från statens sida, en utredning, som alltså går till botten med frågan.

Utskottet har ju välvilligt behandlat dessa motioner och gjort ett synnerligen välvilligt uttalande. Utskottet har funnit att motionärernas framställning varit värd beaktande, men av skäl, som utskottet angiver, anser sig utskottet icke för närvarande vilja påyrka några statliga åtgärder. De skäl som angivas härför äro bl. a. att det nyligen tillsatts en kommitté, som ägnar uppmärksamhet åt denna fråga vad maltdryckernas tillverkning beträffar, och att man från denna kommitté har att vänta förslag i ärendet. Beträffande reklamverksamheten för hemberedning av vin- och maltdrycker och dess verkningar ur nykterhetssynpunkt framhåller utskottet att det pågår en privat utredning av nykterhetsnämndernas centralkommitté men att denna utredning ännu ej är färdig. Utskottet anser att denna utredning bör slutföras, innan man tar ställning till lagstiftning i ärendet. Utskottet uttalar vidare att reklamverksamheten är mindre tilltalande. Samtidigt upplyser utskottet, att kontrollstyrelsen meddelat, att åtskilliga av de reklamvaror, som man agiterar för, äro undermåliga och värdelösa produkter. Utskottet förmodar även att frågan om betydelsen av denna reklamverksamhet kommer att närmare klarläggas av den privata kommittén, varför man bör avvakta dess resultat, innan man går vidare. Utskottet slutar med att uttala att utskottet icke för närvarande anser sig böra förorda att åtgärder vidtagas för att stävja nämnda verksamhet.

Jag har med dessa få ord velat göra en liten översikt över vad som förekommit i ärendet. Motionärerna kunna ju ej annat än känna sig tillfredsstälda med den välvilliga behandlingen av motionerna, som skänkt nytt hopp om åtgärder i framtiden, sedan den privata utredningen är slutförd. Det är naturligtvis tacknämligt att kunna hänvisa till detta, och man får hoppas att vederbörande, regering, annan myndighet eller riksdagen framdeles kan ha anledning att intaga en mera positiv ställning till frågan. För min del vill jag åtminstone säga, att det med hänsyn till vad man redan vet om denna reklamverksamhet och denna hemberedning av dessa drycker knappast varit erfordrerligt med ett sådant dröjsmål. För övrigt skulle jag vilja säga att en utredning, som sker på privat initiativ, aldrig kan gå till botten med en sak på samma sätt som en statlig utredning med de medel, som ställas till en dylik utrednings förfogande. Det blir nu så att ärendet drar ut på tiden, och det går kanske några år, innan man kommer till något resultat. Under tiden sprider sig denna hemberedning, och skadegörelserna bli större och större. Jag tror därför att motionärerna ha haft anledning att, som de gjort i sin motion, yttra: »Även den, som till äventyrs är böjd att tro, att hithörande missförhållanden i varje fall icke ännu påkalla något samhälleligt ingripande, borde kunna stödja kravet på en allsidig utredning. Det finns nämligen», säga motionär-

Ang. lagstiftning rörande hemberedning av vin och maltdrycker. (Forts.)
 rerna, »flera viktiga detaljfrågor i detta sammanhang, vilka synas vara outredda. Exempel härpå äro följande: Hur pass starka alkoholdrycker kunna framställas med de nu gängse metoderna för hemberedning av vin och öl? Var går gränsen mellan å ena sidan den enligt gällande lagstiftning tillåtna hemberedningen av vin och maltdrycker för eget behov och å andra sidan den sedan länge förbjudna hemtillverkningen av brännvin?» Det synes mig icke som om den utredning, vilken tillsatts av nykterhetsnämndernas centralkommitté, skulle kunna gå i land med dylika frågor. Det kan endast en statlig utredning göra, och det blir väl, gissar jag, först sedan den nuvarande kommittén slutfört sitt arbete som en statlig utredning tillsättes, som går till botten med dessa saker — om man då fortfarande hyser intresse för saken. På detta sätt blir saken utdragen. Tiden går och därunder tilltar denna verksamhet, som utskottet liksom motionärerna anser vara betänkelig. Det hade därför enligt min mening varit riktigare att redan nu hemställa om tillsättandet av en sådan utredningskommitté.

Jag skulle ju kunna sluta med att uttala en förhoppning om att frågan snarast tas upp igen i enlighet med den välvilja, som utskottet har visat. Jag anser mig dock böra göra ett bestämt yrkande, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till de motioner, som här äro framlagda och som hemställa: »att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande arten och utbredningen av förekommande hemberedning av vin och maltdrycker samt om framläggande av det förslag till lagstiftning för stävande av härvid förefintliga missförhållanden, var till utredningen kan föranleda.»

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Då vi behandlade denna fråga på utskottets andra avdelning, tänkte jag verkligen ett ögonblick att vi skulle ha kommit till ett resultat, med vilket även herr Ljunggren i det nuvarande läget skulle vara belåten.

Jag vill nu endast framhålla, att utskottet sökt få denna fråga så klarlagd som det i nuvarande läge varit möjligt. Vi ha haft vissa förbindelser med kontrollstyrelsen, och vi ha därifrån fått upplysningar, som icke göra denna sak så enkel som den vid ett hastigt påseende kan synas. Här föreligger exempelvis frågan, hur man skall åstadkomma en verklig definition på de olika dryckerna. Det är ju ingen hemlighet, att kontrollstyrelsen icke kunnat låta sig nöja med den definition på vin, som 1928 års rusdryckslagstiftningsrevision givit, varför man är sysselsatt med att söka sig fram till en ny och hållbarare definition. I sammanhang härmed har också upplysts, att nykterhetsnämndernas centralsammanslutning igångsatt en undersökning för att söka klarlägga dessa förhållanden. Det har då syntts utskottet, att denna undersökning först borde avslutas, så att man åtminstone kunde få ett något så när klart grepp på frågans omfattning och innebörd, innan man ifrån statsmakternas sida ger till känna, att man anser den ha en sådan omfattning, att statsmakterna överhuvud taget behöva vidtaga åtgärder lagstiftningsvägen, alltså innan man fått klart för sig, om det är möjligt att komma till ett resultat på andra vägar.

Jag är den förste att utdöma — i det fallet har ju herr Ljunggren erkänt, att utskottet intar samma ståndpunkt som motionären — den osunda reklamverksamhet som bedrives på här ifrågavarande område. Det är emellertid den lyckan, så att säga, med denna reklamverksamhet, att den så skjuter över all rim och reson, att människorna väl så småningom komma underfund med humbugen i densamma. Det heter exempelvis i denna reklam, att man skall slå upp taxeringskalendern och se efter, hur mycket närmaste bryggare förtjänar, och sedan skall man själv förtjäna precis lika mycket endast genom att åtaga

Ang. lagstiftning rörande hemberedning av vin och maltdrycker. (Forts.)
sig en agentur för dessa olika preparat! Detta är ju en sådan överdrift och ett så påtagligt osunt tillvägagångssätt, att den som har det allra minsta sinne för vad det här rör sig om måste säga, att ifrågavarande reklamverksamhet just genom att skjuta över målet på ett sådant sätt så småningom naturligtvis måste självdö. Men det går icke, när det exempelvis gäller denna reklam, att bara genomföra en förändring av tryckfrihetsförordningen, ty enligt de uppgifter utskottet inhämtat förhåller det sig numera på det sättet, att den mesta reklamen icke längre bedrivs vare sig genom tidningar eller tryckalster utan sker telefonledes och medelst privata besök i hemmen. Det är sålunda ett mycket komplicerat problem, som här möter oss, och det har därför syntts utskottet lämpligt att först erhålla det material, som härvidlag nu håller på att samlas runt om i bygderna av män med praktisk erfarenhet på här ifrågavarande område, innan riksdagen tar någon ställning till spörsmålet.

Herr talman! Jag ber med anförande av dessa synpunkter att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr **Ljunggren**: Herr talman! Jag är tacksam för det uttalande å utskottets vägnar, som nyss gjorts av dess talesman, och jag ber att få understryka detsamma.

Herr Olsson i Gävle yttrade emellertid, att saken icke är så enkel som den kan synas vid första påseende. Det är just emedan jag ansett att saken icke är så enkel, som jag velat påyrka icke en privat utan en statlig utredning, som kunde gå till botten med denna fråga. Talaren berörde även den oerhörda reklamverksamhet, som på detta område försiggår. Denna är ju av sådan beskaffenhet, att man verkligen bör undersöka den litet närmare. Även jag får då och då i min brevlåda rätt många erbjudanden att använda den ena och andra sorten av dessa drycker, och jag inbjudes också att skaffa mig de vinjaster och preparat som behövas för att jag skulle kunna tillfredsställa den önskan, som man förutsätter att jag väl hade, att framställa dessa drycker. När man är så liberal emot mig, förmodar jag att nästan hela mänskligheten är omfattad av vederbörandes välvilja.

Vad sedan den föregående talaren nämnde om en ändring av tryckfrihetsförordningen och vad han yttrade i samband därmed är så sant som det är sagt. Just på grund av de stora svårigheterna härvidlag kan icke en enskild utredning klara upp saken, utan utredningen måste vara statlig, om den skall kunna gå till botten med frågan. Redan i den utredning, vari jag och för övrigt även den nuvarande talmannen deltog, nämligen monopolkontrollutredningen, debatterades just frågan om reklamverksamheten här i landet, både med avseende på de starkare dryckerna och framför allt beträffande de viner, för vilka av varje vinhus i utlandet gjorts och alltjämt göres en mycket kraftig reklam. I denna utredning ansåg man dock icke, om jag fattade rätt, att man fått i uppdrag att direkt ingå på lösandet av denna fråga, men den uppmärksamheten, och man framhöll även svårigheterna just med hänsyn till en nödvändig ändring av tryckfrihetsförordningen för att en dylik av alla erkänd skadlig reklamverksamhet i fråga om dessa drycker skulle kunna stävjas.

Herr talman! Jag har med detta endast velat ytterligare understryka, att jag anser att ett ingripande genom en statlig utredning här varit det mest befogade. Man får väl nöja sig med att det skyndas lagom. Är det nu så att nykterhetsnämndernas centralkommitté kan lämna mycket värdefulla upplysningar och att därigenom Kungl. Maj:ts uppmärksamhet fortast kan fästas på här berörda förhållanden, ber jag att få uttrycka den förhoppningen att Kungl. Maj:t, oavsett om riksdagen skriver eller icke skriver, skall fästa uppmärksamhet vid detta viktiga problem och vidtaga erforderliga åtgärder för dess

Ang. lagstiftning rörande hemberedning av vin och maltdrycker. (Forts.) lösande. I så fall ha kanske icke dessa motioner och de diskussioner, som förekommit i utskottet och här, varit alldeles förgäves, även om motionerna för dagen avslås.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Ang. inskränkning i rätten att använda rabarber vid vintillverkning.

Härpå föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 44, i anledning av väckta motioner om inskränkning i rätten att använda rabarber vid vintillverkning. Därvid anförde:

Herr **Pettersson** i Dahl: Herr talman! Jag har tillåtit mig väcka en motion, och jag skall nu vid dess behandling här i kammaren be att få framföra några synpunkter. Såvitt man kan läsa ut av utskottets betänkande, anför utskottet som motivering för avslag å motionen ett uttalande från Sveriges vattenfabrikanters riksförbund. Såvitt jag har mig bekant har utskottet vid behandlingen av detta ärende haft tillgängligt även ett uttalande från lantbruksstyrelsen. Det förefaller nästan litet egendomligt, att utskottet citerat endast Sveriges vattenfabrikanters riksförbunds utlåtande, som går i avstyrkande riktning, och icke alls omnämnt lantbruksstyrelsens yttrande, som går ut på att de i motionen framförda synpunkterna böra beaktas. Man måste få den uppfattningen, att bevillningsutskottet i detta fall varit partiskt.

Denna motion består av två delar. I den första delen avses sådan ändring av bestämmelserna i förordningen angående vintillverkning, att rabarber icke skall få ingå till mer än 10 % av råvaran till vin. Jag har mig bekant, att Kungl. Maj:t redan utfärdat den bestämmelsen i fråga om beviljande av rätt till vintillverkning, att rabarber icke får ingå till mer än 15 %. Jag begagnar tillfället uttala min tacksamhet till Kungl. Maj:t för att Kungl. Maj:t utfärdat denna bestämmelse.

I den andra delen av motionen hemställas om sådan ändring av gällande bestämmelser angående märkning av kärl, innehållande söta läskedrycker, att å dylikt kärl skall angivas dryckens innehåll.

Sedan tillåter jag mig anföra en del synpunkter angående det ovan nämnda uttalandet av Sveriges vattenfabrikanters riksförbund. Förbundet anför, att tendensen inom denna industri går ut på att vid läskedryckstillverkningen i stället för essenser använda extrakt. Vidare anföres att av frukter och bär skulle åtgå större mängder till extrakt än till essenser. En förskjutning skulle hava ägt rum. I anslutning till detta uttalande anför utskottet en del siffror och söker visa till vilket resultat en bättre åtgång av frukt skulle kunna leda, i fall bestämmelserna ändrades i här antydd riktning. Beträffande svenska frukter och bär kommer utskottet till ett värde av 160,000 kronor och beträffande drycker tillverkade av både svenska och utländska frukter och bär till ett värde av 400,000 kronor d. v. s. sammanlagt 560,000 kronor. För att få siffror av något värde borde utskottet tagit hela värdet av dessa 40 miljoner flaskor söta läskedrycker, som det här gäller, och skulle då ha kommit upp till den tämligen respektabla siffran av 1,600,000 kronor, eller en kanske ännu större. Vill man nämligen vara riktigt logisk här, måste man försöka om det är möjligt — vilket jag knappast tror att det är — söka få fram siffror, som visa i vad mån en tillämpning av denna bestämmelse skulle kunna påverka värdet av vår svenska fruktskörd. Herrarna torde ha sig bekant, att såväl om

Ang. inskränkning i rätten att använda rabarber vid vintillverkning.
(Forts.)

frukt som om andra produkter av vår lantushållning gäller, att den sämre delen av produkten är så gott som uteslutande prisbestämmande. Den sämre delen av frukten måste under alla omständigheter säljas till vilket pris som helst. Denna sämre del av vår svenska fruktskörd förstör vår svenska frukts anseende. Jag tror herrarna ha reda på att det är en oerhörd konkurrens mellan svensk och utländsk frukt. Den svenska frukten har svårt att göra sig gällande. Den utländska frukten presenteras här i mycket bättre skick. Innan de svenska fruktodlarna riktigt kommit underfund med hur denna verksamhet skall skötas och innan man på ett eller annat sätt vunnit avsättning för den sekunda frukten, så att den icke behöver komma ut i marknaden och förstöra denna för såväl producenter som kanske icke minst konsumenter, är det mycket svårt få någon ordning på detta problem. Jag tror det är riktigt att säga, att konsumenterna av frukt icke ha den ringaste nytta av den i marknaden förekommande dåliga frukten, ty de vilja ha prima vara. Saluföras icke svensk prima frukt, blir följden endast, att man köper utländsk frukt i stället. Därigenom uppstår icke någon fördel vare sig för konsumenterna eller för landet i dess helhet utan tvärtom till skada. Jag kan alltså icke komma till annat resultat än att det för såväl producenter som konsumenter skulle vara lyckligt, om fruktodlarna kunde få något stöd för sin odling, och detta kan ske därigenom att sekunda frukt finner avsättning till drycker m. m. och icke kommer ut i marknaden. Nu säger Sveriges vattenfabrikanters riksförbund, att man ännu inte känner tillfredställande metoder för industrimässig framställning av svenska bär- och fruktlemonader och att därför förutsättningar icke kunna anses vara förhanden för genomförande av en sådan lagstiftning som den ifrågasatta, men att förbundet skulle med intresse följa frågan. Detta påstående har utskottet också gjort till sitt. Om herrarna följt med litet i pressen, ha ni kanske i dagarna sett hurusom alldeles utanför Stockholm, hos Winborgs, förekommit en demonstration av en ny metod för tillverkning av sådana drycker, som det här är fråga om. Vidare är det ett annat stort bolag i Stockholm, nämligen Fructus, som också har en sådan ny metod så gott som färdig och kan när som helst släppa ut det nya fabrikatet i marknaden. Den uppfattning som utskottet framfört, att tillverkningsmetoderna icke äro utexperimenterade, är således fullständigt felaktig, när man har kommit så pass långt på experimentstadiet, att drycken kan släppas ut när som helst. Sedan återstår naturligtvis att försöka leda i bevis, vilket gagn en sådan här förordning skulle medföra för våra fruktodlare. Det tror jag icke blir synnerligen svårt. Vi ha vid många olika tillfällen varit tämligen överens om här i riksdagen, att det är en riktig tanke, att vid saluhållande av matvaror och drycker på emballaget bör angivas innehållets beskaffenhet. Därigenom trädes ingens rätt för nära. Jag tror, att det skulle bli en avsevärt ökad åtgång för dessa svenska produkter, i fall en bestämmelse sådan som den i motionen ifrågasatta kunde införas.

Som motivering för sitt yrkande om avslag på motionen har utskottet också framhållit, att riksdagen redan beslutat om en större utredning, genom vilken skulle kunna påvisas åtgärder för beredande av bättre åtgång på svensk frukt och svenska bär. Samtidigt som detta skett, har man emellertid helt nyligen haft dels en kungl. proposition, dels ett utskottsutlåtande och dels ett riksdagsbeslut, gående ut på accis på svenska fruktviner: 35 öre för lågprocentiga och 70 öre för högprocentiga. Det är väl otvivelaktigt, att en sådan åtgärd drabbar fruktodlarna rätt hårt. Vidare ha vi på riksdagens bord bevillningsutskottets betänkande nr 51, med förslag om slopande av tilläggstullen på frukt vissa månader av året. Det kan tänkas, att vi i en framtid skulle

Ang. inskränkning i rätten att använda rabarber vid vintillverkning.
(Forts.)

kunna få ytterligare ett förslag i antydd riktning. Det kan exempelvis ifrågasättas att i handelspolitiskt syfte tullen på svenska äpplen och bär skulle ytterligare kompensera förmåner för Sveriges export av andra varor. Det olyckliga är ju här otvivelaktigt, att när statsmakterna gång på gång genom tvungna beslut, om jag får säga så, bliva ställda inför detta faktum, fruktodlarna komma till korta. Fruktodlarna få sitta emellan och släppa till sina förmåner till andras nytta. När här faktiskt kan finnas en möjlighet att ge denna fruktodling ett stöd, vore det väl mycket olyckligt, om detta icke nu skulle låta sig göra.

Jag vet icke till vad gagn det skulle vara att gentemot ett avslagsyrkande från ett enhälligt bevillningsutskott ställa ett yrkande. Jag skulle gärna velat framställa ett yrkande om bifall till kravet i den senare delen av min motion, men då jag har mycket liten förhoppning om att ett sådant yrkande skulle vinna bifall, skall jag icke göra det. Jag har i varje fall velat anföra dessa synpunkter. Min uppfattning är den, att bevillningsutskottet kommit fram till oriktiga slutsatser. Det förefaller, som om utskottet tagit för starkt intryck av Sveriges vattenfabrikanters riksförbund men intet alls av andra framställningar.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag tror att den siste ärade talaren tog fel, då han ville göra gällande, att utskottet i föreliggande fråga icke skulle varit besjälad av det intresse, som saken kräver.

Det förhåller sig på det sättet icke bara enligt vad som framgår av den skrivelse, som Sveriges vattenfabrikanters riksförbund ingivit till utskottet, utan även enligt vad jag av egen erfarenhet själv kan vittna om att det från vattenfabrikanternas sida visats ett stort intresse för den här saken.

Det är ju dock ingen hemlighet att vattenfabrikanterna och bryggeriindustrien i övrigt är livligt intresserad för den fruktodling, som, om man bortser från vinet, har fått den största spridningen. Man måste ju erkänna, att vad vattenfabrikanterna här framhålla är riktigt. Saken är icke i alla avseenden så absolut klar som det skulle behövas för att man skulle kunna vidtaga den åtgärd, som motionären föreslagit i senare delen av sin motion d. v. s. att på flaskor och andra kärl bestämt skulle anges vad de innehålla. Utskottet har i princip ingenting att erinra mot åtgärden i fråga. Utskottet har ju förut när det gällt andra drycker exempelvis när det varit fråga om drycker, som innehållit sackarin, ställt sig ungefär på samma ståndpunkt som motionären intagit i den nu föreliggande frågan. Att vidtaga den föreslagna åtgärden vore naturligtvis att taga ett steg i rätt riktning. Det är intet tvivel underkastat att vi så småningom komma därefter, men utskottet har ansett, att läget icke är sådant, att man för ögonblicket kan våga sig på att fastslå en tvingande bestämmelse i det här avseendet. Utskottet framhåller, att om det vid den stora undersökning, som riksdagen redan i år har beslutat, skulle visa sig, att man kommit så långt, att man kan realisera motionärens tanke, så har utskottet för sin del ingenting att erinra mot en sådan anordning.

Jag tror således man kan säga, att herr Pettersson i Dahl rätt snart kommer att bliva bönhörd, men att vi för ögonblicket icke kommit så långt att vi i lagen kunna föra in en sådan bestämmelse som han föreslagit. Man behöver komma ett litet steg längre på vägen, innan man handlar.

Med anförande av dessa synpunkter hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr **Pettersson** i Dahl: Herr talman! Jag skall be att få uttala min tacksamhet till herr Olsson i Gävle för de synpunkter han framfört. Det kan

Ang. inskränkning i rätten att använda rabarber vid vintillverkning.

(Forts.)

icke råda minsta tvivel om att detta är, som han uttryckte sig, ett vattenfabrikanternas intresse. Jag har aldrig betvivlat att det är ett vattenfabrikanternas intresse, att de så länge som möjligt få använda essenser och dylikt. Jag tror, att deras inkomster efter genomförandet av den föreslagna anordningen komme att minska.

Sedan tillåter jag mig också att till utskottet ånyo framställa den frågan: Varför har utskottet icke alls i sitt utlåtande åberopat lantbruksstyrelsens skrivelse? Jag tycker det hade varit lika riktigt att åberopa den som vattenfabrikanternas.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag kan kort och gott svara på den frågan att mig veterligt — jag har tillsammans med en annan ledamot av utskottet kontrollerat saken — har lantbruksstyrelsen icke ingivit någon skrivelse till utskottet.

Herr **Pettersson** i Dahl: Herr talman! Jag har från utskottet erhållit en skrivelse från lantbruksstyrelsen angående ifrågavarande ärende. Såvitt jag kan se, har motionen icke varit remitterad. Jag anser, att utskottet bör taga hänsyn till olika skrifter från vilket håll de än komma. Lantbruksstyrelsens skrift har jag på min bänk, ifall herr Olsson vill taga del av den.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 45, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i arvsbeskattningen erhöles på begäran ordet av

Ang. vissa ändringar i arvsbeskattningen.

Herr **Jacobsson**, som yttrade: Herr talman! I förevarande betänkande hemställer bevillningsutskottet om avslag å en motion, som utskottet i utlåtandet i korthet refererat.

Utskottet grundar sitt avslagsyrkande på fyra skäl.

För det första anför utskottet, att i gällande arvskatteförordning hänsyn tages allenast till sådana omständigheter, som hänföra sig till arvtagaren, men att motionen syftar till ett hänsynstagande till omständigheter, som hänföra sig till arvlåtaren. Utskottet anser det innebära ett avsteg från nu gällande princip för arvsbeskattningen. Jag skall ingalunda förneka, att det uppslag, som i motionen framförts, innebär ett avsteg från hittills tillämpade principer. Enligt min mening borde väl dock denna omständighet icke i och för sig föranleda, att man a priori förkastar detta uppslag. Den princip, som genom ett dylikt avsteg framföres, är ingalunda okänd i andra länders arvsbeskattning. Jag skulle vilja fråga: Vart skulle det leda, om man avvisade nya uppslag bara därför att dessa innebära en ny princip eller ett avsteg från en redan gällande princip?

För det andra anför utskottet, att det för det allmänna medvetandet sannolikt skulle komma att framstå som en orättvisa, att för lika stora arvslotter tillkommande bröstarvingar skulle utgå arvsskatt med skilda belopp på den grund, att en arvinge har flera syskon än den andre. Ja, enligt min mening innebär det en ännu större orättvisa, att man inom arvsbeskattningen icke tager hänsyn till att familjer, som sätta barn till världen, äro värda att gynnas framför andra. Befolkningskrisens allvar i närvarande stund gör det nödvändigt,

Ang. vissa ändringar i arvsbeskattningen. (Forts.)

att man från statsmakternas sida överväger vidtagandet av åtgärder på de mest skilda områden, åtgärder som syfta till att de barnrikare familjerna av statsmakterna beredas en i ekonomiskt hänseende något gynnad ställning.

Som ett tredje skäl för sitt avslagsyrkande anför utskottet, att den föreslagna lindringen skulle bli så ringa, att nativiteten icke skulle påverkas av densamma. Nå, ingen inbillar sig väl, att nativiteten skulle ökas allenast genom en ändring i arvsbeskattningen. Befolkningsfrågan är emellertid ett mycket komplicerat frågekomplex, som påkallar åtgärder av olika slag och inom de mest skilda områden, åtgärder som äro ägnade att i samverkan stimulera nativiteten. När utskottet talar om, att den föreslagna lindringen på grund av sin obetydlighet skulle bli betydelselös, förbiser utskottet den omständigheten, att uti motionen endast begäres en utredning i frågan, och att alltså skattelindringens storlek där icke fixerats utan endast diskuterats.

Emellertid anser utskottet för det fjärde, att lindringen skulle bli av betydelse endast för de större förmögenheterna. Detta påstående är ganska ofattbart. I motionen har tvärtom huvudvikten lagts vid en lindring för de smärre förmögenheterna, i ty att det skattefria avdraget skulle höjas från 1,000 kronor till 2,000 kronor. Denna höjning skulle alltså, tvärt emot vad utskottet anser, gynna just de mindre förmögenhetsägarna.

Utöver vad jag nu anfört, vill jag erinra om, att betydelsen av en ändring i gällande bestämmelser ifråga om arvsbeskattningen nyligen indirekt framhållits av jordbrukskreditsakkunniga, vilka påpekat den enorma skuldbörda, som nu tynger Sveriges jordbrukare, försorskad icke minst av arvsskiftena. Att arvsskatten i det avseendet är av stor betydelse faller av sig självt. En ändring av hithörande bestämmelser i enlighet med motionens uppslag skulle innebära en avsevärd hjälp just för jordbrukarna.

Hade utskottet grundat sitt avslagsyrkande därpå, att detta spörsmål syntes utskottet böra bli föremål för behandling i den nyligen beslutade utredningen i befolkningsfrågan, hade man ju kunnat förstå utskottets ståndpunkt, men som utskottets utlåtande nu är formulerat, genomandas detsamma en fullständig likgiltighet för denna fråga. Jag hoppas emellertid, att befolkningsutredningen skall känna sig oförhindrad att upptaga även detta spörsmål till behandling.

På grund av det läge, vari denna fråga bragts genom utskottets utlåtande, skall jag, herr talman, avhålla mig från att göra något yrkande.

Vidare anförde:

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag hade ju egentligen ingen anledning att nu begära ordet, då den föregående talaren icke gjorde något yrkande, men hans uttalande på en punkt nödgar mig till en gensaga.

Herr Jacobsson framhöll, att bevillningsutskottet saknat intresse för den stora befolkningsfrågan. Det är kanske bäst att herr Jacobsson väntar med sitt omdöme i det avseendet till dess det motionskomplex ifråga om vårt skatte-spörsmål, som har betydelse för vår befolkningsfråga, kommer på kammarens bord. Utskottet har nu kommit till den bestämda uppfattningen, att lika visst som skattespörsmålet i stort kan ha betydelse uti den stora befolkningsfrågan, lika visst har det spörsmål, som här förts fram av herr Jacobsson och hans medmotionärer, icke den betydelse, att utskottet velat ge detta uppslag någon plats i den beslutade utredningen av vår befolkningsfråga.

Vi skola nämligen komma ihåg, att de allra flesta arv i vårt land äro små-arv, och att det därför, i fråga om den arvsskatt, som utgår på de olika arvs-lotterna — det må nu vara 1, 2, 3 eller 4 barn i en familj — endast kan bli

Ang. vissa ändringar i arvsbeskattningen. (Forts.)

fråga om ett eller annat tiotal kronor. Det är väl ändå ingen människa — hur mycket det än skjutes över målet i befolkningsfrågan — som vill komma och göra gällande, att en eller annan tia, som kan sparas i arvsskatt, skulle ha förmågan att öka barnantalet med 1, 2, 3 eller 4 i en familj. Vi ha verkligen roat oss med att i utskottet göra vissa beräkningar härvidlag, och med tanke på det resultat, som framgått av dessa beräkningar, är det kanske inte så underligt, att tonen i utskottets motivering blivit en smula snävare än som möjligen från början var avsett. Ju flera exempel man plockade fram, desto klarare blev det, hur betydelselöst detta uppslag verkligen är, när det gäller att lösa vår befolkningsfråga.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr **Jacobsson**: Herr talman! Herr Olsson i Gävle framhöll nyss, att en tia mer eller mindre saknar betydelse för nativitetens ökande. Jag vill erinra om vad jag nyss sade, nämligen att jag är fullt på det klara med, att den här föreslagna sänkningen i och för sig icke kan framkalla en ökad nativitet, men att det väl här ändå gäller att finna alla de små men samverkande omständigheter, som tillsammans kunna stimulera nativiteten.

Jag vill för övrigt erinra herr Olsson i Gävle därom, att dylika åtgärder äro av betydelse även i psykologiskt hänseende.

Efter härmed slutad överläggning blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med tillägg till gällande bestämmelser rörande införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 11.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget första lagutskottets utlåtande, nr 45, i anledning av väckt motion om upphävande av 14 kap. 26 och 27 §§ strafflagen.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 223, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors* yrkat, att 14 kap. 26 och 27 §§ strafflagen måtte upphävas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Brädefors**: Herr talman! Sedan vi vid föregående års riksdag väckte en motion i den fråga, som nu föreligger, har åtskilligt inträffat, som ytterligare motiverar, att man nu vidtager åtgärder i den riktning som vi här föreslagit, nämligen att man upphäver den s. k. fosterfördrivningslagen. Sedan dess har bl. a. den stora fosterfördrivningsprocessen här i Stockholm gått av stapeln, men även i landsorten hava händelser inträffat, till följd varav hundratals kvinnor kommit i konflikt med dessa lagparagrafer och drabbats av mer eller mindre långvariga fängelsestraff eller böter.

Förutom de straff, som sålunda utmåtts, har man emellertid härvidlag att även tänka på de tusenden och åter tusenden kvinnor, som på grund av dessa

Ang. upphävande av 14 kap. 26 och 27 §§ strafflagen.

Ang. upphävande av 14 kap. 26 och 27 §§ strafflagen. (Forts.)
omänskliga lagparagrafer sett sig nödsakade att söka kvacksalvares hjälp med påföljd att de blivit förstörda för livet. Detta sistnämnda förhållande påtalade vi också i vår motion vid fjolårets riksdag och i debatten här i kam-maren.

Om man nu gör en undersökning i fråga om de kvinnor, som åtalats och dömts efter dessa paragrafer, finner man, att de flesta av dem utgöras av proletärkvinnor. Det är ganska naturligt, att så är förhållandet, ty överklas-sens kvinnor ha ju helt andra möjligheter än de förra, när det gäller att und-vika en konflikt med fosterfördrivningslagen. Överklassens kvinnor ha näm-ligen tack vare bättre upplysning i detta ämne liksom också bättre ekono-miska och sociala resurser större möjligheter än proletärkvinnorna att kunna vidtaga vissa preventiva åtgärder.

Men även i fråga om ett avbrytande av havandeskap ha de förra tack vare sina ekonomiska och sociala resurser större möjligheter än de senare att und-vika en kollision med lagen. Det är alltså huvudsakligen proletärkvinnor, som komma att bli dömda efter fosterfördrivningslagens paragrafer.

Jag tror icke, att det finns någon, som på allvar vill söka göra gällande, att icke även fosterfördrivningslagen är en ren klasslag. Lagens stränga be-stämmelser ha också medfört, att frågan om en revision eller uppmjukning av lagen förts på tal såväl i tidningspressen som jämväl inom regeringen.

Enbart en revision eller en uppmjukning av lagen kan emellertid icke råda bot på de missförhållanden, som lagen för med sig för den fattigaste befolk-ningen och proletärkvinnorna. En sådan revision skulle endast komma att ge de bättre situerade större möjligheter än de fattiga att kringgå lagen. En-dast ett slopande av dessa lagparagrafer kan göra det möjligt även för arbetar-kvinnorna att känna sig säkrare än de hittills gjort.

På grund av att vi från vårt håll anse denna lag vara en ren klasslag ha vi uti vår motion i fråga om motiveringen hänvisat till en annan motion, däri vi föreslagit sloandet av en annan klasslag. Vi ha i den åsyftade motionen fäst uppmärksamheten vid sådana klasslagar som Åkarpslagen, lagen om vissa tvångsmedel i brottmål, vapenkungörelsen, lagen om förbud mot vissa sammanslutningar, lösdrivarlagen, lagen om arbetsdomstol och lagen om kollektivavtal. En del av våra motioner om upphävande av dessa tvångslagar ha redan blivit avverkade, och en del komma upp till behandling efter denna punkt på föredragningslistan.

Vi ha som sagt i vår motivering pekat på dessa redan existerande lagar, vil-ka ha en ren och klar klasskaraktär, men vi ha också pekat på, att man för närvarande står i begrepp att stifta nya klasslagar. Vi ha då särskilt fäst upp-märksamheten vid den just nu för oss arbetare mycket aktuella tredjemans-rättslagen. Vi ha vidare pekat på andra lagförslag, som varit eller äro före-mål för utredning och som kanske redan nästa år komma att föreläggas riks-dagen, och där man försöker få till stånd ett förbud mot den radikalare arbe-tarrörelsens offentliga uppträdande här i landet.

När man nu redan har en betydande mängd klasslagar, men dessutom håller på att stifta ytterligare sådana, ha vi för vår del ansett det vara vår skyldig-het att på samma gång som vi gå ut i kamp mot de lagar, som hålla på att stiftas till förhindrande av arbetarklassens rörelsefrihet, påminna om redan existerande klasslagar, så att man från arbetarklassens sida går ut i kamp även mot dem.

Jag har tidigare i annat sammanhang erinrat om, hurusom socialdemokrater här i riksdagen i valrörelsen 1932 lovade, att man skulle gå till kamp icke bara mot redan existerande klasslagar utan också mot nya sådana. Med tanke på dessa vallöften tycker jag, att det är egendomligt, att vid behandlin-

Ang. upphävande av 14 kap. 26 och 27 §§ strafflagen. (Forts.)
 gen av denna motion i första lagutskottet icke en enda socialdemokrat haft en fråga från den borgerliga representationen i utskottet avvikande mening. Av utskottsutlåtandet framgår nämligen, att utskottets socialdemokratiska ledamöter lika varmt som dess borgerliga omhuldat dessa klasslagar, vilka man dock 1932 lovade bekämpa.

Socialdemokraterna säga nu, att de äro tvungna att göra så eller så, därför att de icke ha majoritet, men vi ha dock anvisat många vägar för bekämpande av dessa klasslagar. Vi ha sålunda framhållit, att regeringen kan skicka hem riksdagen och genom nyval förskaffa arbetarna majoritet i riksdagen. Utgången av de tvenne senaste valen visar oss, att denna möjlighet finnes.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till motionen.

Herr **Lindberg** i Stockholm: Herr talman! Under hänvisning till utskottets motivering skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 12.

Vidare föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 46, i anledning av väckt motion om upphävande av lagen om vissa tvångsmedel i brottmål; och anförde därvid:

Ang. upphävande av lagen om vissa tvångsmedel i brottmål.

Herr **Brädefors**: Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen.

Herr **Lindberg** i Stockholm: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på de därunder gjorda yrkandena; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13.

Härefter föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 47, i anledning av väckt motion om upphävande av gällande vapenkungörelse. Därvid yttrade:

Ang. upphävande av gällande vapenkungörelse.

Herr **Brädefors**: Herr talman! Jag hemställer om bifall till motionen.

Herr **Lindberg** i Stockholm: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på de därunder förekomna yrkandena, och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 14.

Härpå föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 48, i anledning av väckt motion om upphävande av lagen om förbud mot vissa sammanslutningar; och anförde därvid:

Ang. upphävande av lagen om förbud mot vissa sammanslutningar.

Herr **Brädefors**: Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen.

Ang. upphävande av lagen om förbud mot vissa sammanslutningar. (Forts.)
 Herr **Lindberg** i Stockholm: Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner på de därunder gjorda yrkandena; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 15.

*Ang. förbud
 mot vissa exe-
 kutiva auk-
 tioner m. m.*

Vidare förekom till behandling första lagutskottets utlåtande, nr 49, i anledning av väckt motion om förbud mot vissa exekutiva auktioner och utmätningar.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 449, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herrar *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå föreslagit, att riksdagen måtte förbjuda alla exekutiva auktioner och utmätningar för skatter ränte- och hypoteksskulder hos småbönder, egnahemsägare, arrendatorer och arbetare.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av berörda hemställan anförde:

Herr **Brädefors**: Herr talman! Vi motionärer ha i denna motion föreslagit, att riksdagen måtte förbjuda alla exekutiva auktioner och utmätningar för skatter samt ränte- och hypoteksskulder hos småbönder, egnahemsägare, arrendatorer och arbetare.

Första lagutskottet har avstyrkt motionen med följande motivering: »I likhet med vad utskottet senast uttalat år 1934 anser utskottet att ett ingripande av förevarande natur skulle medföra oöverskådliga rubbningar i det ekonomiska samhällslivet.»

Utskottet säger emellertid ingenting om de oöverskådliga rubbningar i det ekonomiska samhällslivet, som kunna bli en följd av att småböndernas och arbetarnas egendom nu icke kan skyddas mot det moderna fogdeväldet, vilket när som helst kan driva småbönderna och arbetarna från deras egendom och kasta dem ut på landsvägen eller tvinga dem in i den stora arbetslöshetsarmén.

Jag skulle kunna anföra en hel del exempel på hur man från statens sida anser sig kunna förfara i hithörande fall, men jag skall inte ta mer än ett enda exempel, det färskaste. Jag har nämligen här den norrbottniska arbetartidningen *Norrskensflamman* för torsdagen i veckan, som talar om, att man i Nederluleå socken i Norrbotten har börjat en formlig klappjakt på småböndernas egendom från myndigheternas sida. Man har börjat göra utmätningar för förfallna kronoskatter. Det är så mycket mera anmärkningsvärt, att själva statsapparaten genom uttagande av kronoskatter skall ruinera dessa småbönder, som man från statens sida i andra fall här i riksdagen säger sig ömma för och förhindra att de skola bli ruinerade. Jag har inte glömt bort debatten här i kammaren om sekundära krediter och sådant, som skulle hjälpa dessa småbönder på terra firma, som man säger. Men å andra sidan, om man skall försöka att skydda dessa småbönders egendom genom att få en spärr, så att inte staten ruinerar dem, säger man från utskottet, och naturligtvis även från riksdagens sida, att detta skola vi inte göra, ty det skulle medföra oöverskådliga rubbningar i det ekonomiska samhällslivet. Men man är inte rädd för ekonomiska rubbningar, när bönderna bli utkörda från sina hus och hem. Den situation, som jag citerade från *Norrskensflamman*, gäller tvenne byar i Nederluleå socken först och främst, nämligen *Ersnäs* och *Svartskatan*, där bön-

Ang. förbud mot vissa exekutiva auktioner m. m. (Forts.)

derna fått påhälsningar från myndigheterna. Man går där från gård till gård och skriver utmätningslappar på deras kor. Hur skola dessa bönder kunna existera sedan, när de mista sin enda inkomstkälla? Detta händer i närheten av herr Nilssons i Antnäs boplatz och domäner, och herr Nilsson i Antnäs sitter i detta utskott och talar om dessa oöverskådliga rubbningar i det ekonomiska samhällslivet, som skulle bli följden, om man skulle hjälpa dessa bönder, vilka bli ruinerade, men talar inte om de oöverskådliga rubbningar, som bli följden av, att dessa hans närmaste bybor skola köras från gård och grund ut på landsvägen. Jag vill nu inte tala om den ställning de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet intagit. Socialdemokraterna ha ju förut försökt tala om, att de äro småböndernas vänner. Men när det är fråga om att hjälpa i verkligheten, brister denna småbondevänlighet. Man kan säga i detta sammanhang, att när själva riksdagen i dagarna går att fira minnet av en bondehövding, en upprorsman, som på sin tid gjorde, kan man säga, revolt mot sådant då existerande fogdevälde, är det malplacerat, att denna riksdag, som själv ömmar för detta fogdevälde, skall jubilera för denne upprorsman i gången tid. Det skulle sannerligen behövas en Engelbrekt igen i dessa tider för att göra en liten resning mot det nuvarande fogdeväldet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr **Lindberg** i Stockholm: Herr talman! Jag skall endast be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 16.

Slutligen föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående den allmänna försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder.

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 249, hade herr *Hermansson* föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till ändrade bestämmelser för den allmänna försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder i syfte att nedbringa dess administrationskostnader, åstadkomma större planmässighet i dess medelsförvaltning och effektivare kontroll över hela dess verksamhet.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Landgren, Falk, Frankenberg, Jonsson* i Haverö och *Gustavson* i Västerås, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels om verkställande av utredning rörande den enskilda försäkringsrörelsens i vårt land driftsmetoder i syfte att nedbringa dess administrationskostnader samt behovet av en effektivare kontroll över verksamheten, dels ock om vidtagande av de åtgärder, var till denna utredning kunde giva anledning.

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Gustavson** i Västerås: Herr talman! Försäkringsrörelsen har ju vid upprepade tillfällen tidigare varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. För många år sedan tillsattes försäkringsinspektionen, och vid olika tillfällen ha gällande lagar om försäkringsavtal förändrats, så att de mera kommit i samsklang med tidens krav. De upprepade missnöjesyttringar med anledning av försäkringsrörelsens verksamhet, som då och då kommit fram till offentligheten och ibland även till riksdagen, skvallra emellertid om, att förhållandena på detta område inte äro så bra, som de borde vara. De av motionären påpekade förhållandena, framför allt när det gäller de stora förvaltningskostnaderna inom försäkringsrörelsen, äro ju också av sådan allmän betydelse och av sådan omfattning, att de påkalla statsmakternas intresse i syfte att skapa sundare förhållanden. Det är ju ingen liten affär, det här rör sig om. De svenska försäkringsbolagen hade år 1933 en samlad premieinkomst på inte mindre än 309 miljoner kronor, sedan avdrag gjorts för de belopp, som avse återförsäkring. På premier, som tidigare inbetalats och fonderats, åtnjöto bolagen samma år en ränteinkomst på 108 miljoner kronor. Det är sålunda här ett sammanlagt belopp av ungefär hälften av statsbudgetens storlek, som försäkringsbolagen för varje år röra sig med. Det är självklart, att då denna verksamhet dock huvudsakligen skulle ha ett socialt syfte, kan det inte vara för det allmänna likgiltigt, hur denna verksamhet handhaves. Motionären har ju fäst uppmärksamheten framför allt på förvaltningskostnadernas storlek. Dessa uppgingo år 1933 — det sista år, för vilket statistik föreligger — till ett sammanlagt belopp av inte mindre än 78 miljoner kronor. Det är naturligtvis ganska svårt att peka på vissa bestämda poster inom försäkringsrörelsen och säga, att den där utgiftsposten inom förvaltningskostnaderna är alldeles för stor och att, om man ordnade det på ett annat särskilt angivet sätt, det skulle bli ett avsevärt bättre resultat. I allmänhet torde det emellertid ligga utanför den icke sakkunniges möjligheter att ge någon sådan anvisning, men många omständigheter skvallra emellertid om, att man här har att göra med en del osunda företeelser, en del fullkomligt onödiga utgifter, som inte kunna anses vara av behovet påkallade, men som ändå tynga försäkringsbolagens omkostnadskonto i mycket hög grad.

Då det gäller den största grenen av försäkringsverksamheten, nämligen den som drives av livförsäkringsbolagen, så hade ju dessa för sin del år 1933 en sammanlagd inkomst av omkring 170 miljoner kronor inkomst i form av premier. Av dessa utbetalades 68 miljoner för inträffade försäkringsfall och 15 miljoner kronor i återbäring och vinst till försäkringstagare, medan 32 miljoner kronor gingo till förvaltningskostnader. Man torde utan vidare vara berättigad att säga, att denna summa av 32 miljoner kronor är i och för sig så hög, när det gäller en sådan social verksamhet, att den förtjänar det allra största intresse. Och vad beror det på, att man kommer upp till sådana väldiga förvaltningskostnader inom försäkringsrörelsen? Om man fäster i minnet, att inte mindre än 68,000 personer samtidigt voro inregistrerade som ombud för livförsäkringsbolagen, får man ju en ganska god bild av förhållandena och en siffra, som säger, att här finnes det oanade möjligheter att göra av med pengar. Visserligen kan det ju sägas, att en stor del av dessa 68,000 voro inte i egentlig mening verksamma inom bolagen utan endast inregistrerade. Men en betydande del av dem skaffade emellertid en eller annan försäkring och kommo på det sättet att draga vissa förvaltningskostnader.

Men detta är kanske inte den förnämsta olägenheten. Det är ju ovisst, om det procenttal av premien, som bolagen utbetala för anskaffad försäkrings-

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)

summa, kan nedsättas eller inte. Den väsentligaste olägenheten med det florerande agentsystemet är givetvis den, att kvaliteten hos de anskaffade försäkringarna blir ganska dålig. Av de försäkringar, som anskaffades år 1933, annullerades inte mindre än 40 %. Den sammanlagda anskaffningskostnaden utgjorde 14 miljoner kronor, och av dessa 14 miljoner kommo inte mindre än 6 miljoner på de försäkringar, som så gott som omedelbart annullerades och sålunda inte kommo att skapa något försäkringsskydd. Man kan gott säga, att dessa 6 miljoner kronor i förvaltningskostnader voro utan vidare bortkastade. Det är självklart, att en verksamhet, som drives på det sättet, nödvändigt måste få upp sina förvaltningskostnader till siffror, som bli förbluffande. Man skulle tro, att på ett område, där man anser sig kunna slösa med pengar på detta sätt, den personal som där arbetar skulle ha mycket goda arbets- och löneförhållanden. Så är emellertid inte fallet. Tvärtom kan man säga, att försäkringstjänstemännen tillhöra en av de tjänstemannagrupper, som ha de sämsta avlöningarna och de osäkraste anställningsförhållandena. Inte ens i det avseendet har sålunda försäkringsrörelsen kunnat fylla en social uppgift, att den skapat dragliga arbetsförhållanden för dem, som där äro anställda.

Det är ett par andra missförhållanden inom denna verksamhet, som också förtjäna påpekning. Det har inte varit möjligt för utskottet att få bestämda uppgifter om de chefslöner, som utbetalas inom samtliga bolag. Vi ha emellertid skaffat taxeringsuppgifter för ett tjugotal av direktörerna i försäkringsbolagen. Dessa tjugodirektörer hade inkomster på mellan 50 och 160 tusen kronor och en medelinkomst av 85,000 kronor per år. Med hänsyn till att staten betalar en generaldirektör med 21,000 kronor om året är man berättigad att säga, att de löner, som försäkringsbolagen betala, äro svindlande. I det avseendet tror jag, att man är berättigad att sätta in en mycket allvarlig anmärkning. Vi skola komma ihåg, att här gäller det en verksamhet, som inte är skapad för att tillförsäkra ledarna eller ägarna så stor vinst som möjligt, utan en verksamhet, som bedrivs i socialt syfte för att skaffa ökad säkerhet och trygghet åt försäkringstagare. Det kan inte stå i god överensstämmelse med den allmänna rättskänslan, att sådana förhållanden skola få råda på detta område.

En annan detalj, som är ganska belysande, är att i en tid, då man på goda statsobligationer inte får mer än 3 % i utdelning, försäkringsbolagen år efter år kunna dela ut 10—11 %. Det säger en hel del om, att man inte är generad för, vad man tar för sig. Försäkringsinspektionen har mot detta påpekande sagt, att det är i alla fall bara 2—3 % av det belopp, som samtidigt utbetalas till försäkringstagarna i form av återbäring och vinst på försäkringarna. Jag vet inte, vad som förmått utskottet att taga med denna meningslöshet i sitt utlåtande. Det kan inte finnas någon rimlig anledning för en affärsman att göra en jämförelse mellan sin egen vinst och den rabatt han beviljat åt sina kunder. En sådan jämförelse kan i varje fall inte säga något om huruvida vinsten är skäligen eller inte.

Överläggningar om att reformera förhållandena inom försäkringsvärlden ha vid upprepade tillfällen ägt rum mellan ledarna för de större bolagen. Enligt referat av ett föredrag, som hölls av en känd försäkringsman för någon tid sedan, har man i de stora försäkringsbolagen inom livförsäkringsbranschen beslutat begränsa antalet ombud. Det är emellertid en underlig begränsning, ty om bolagen utnyttja sina möjligheter enligt överenskommelsen till det yttersta, kommer antalet att ökas med ett par tusen ackvisitörer. I varje fall har man uppskjutit tillämpningen av den överenskommelsen några år. Någon vilja att gå till roten med dessa missförhållanden har inte, såvitt det kommit till offentligt kännedom, visats. Det är självklart, att reservanterna ha påpekat detta,

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
att så länge lönesystemet inom bolagen är uppbyggt så som nu är fallet, det inte är lätt att komma tillrätta med missförhållandena. Direktörerna i bolagen och styrelseledamöterna åtnjuta tantiem och provision på varje nyanskaffad försäkring. Det ligger i deras ekonomiska intresse att anskaffa så många försäkringar som möjligt, oberoende av om dessa komma att skapa verkligt försäkringsskydd eller inte. I detta förhållande ha vi naturligtvis en av de förnämsta anledningarna till, att förhållandena på området äro så odrägliga som de för närvarande äro.

När det gäller skadeförsäkringsbranschen, äro ju förhållandena visserligen inte bättre men i många avseenden annorlunda. Det är där man stöter på de onormalt höga förvaltningskostnaderna. Det finns som bekant två stora huvudgrupper av de stora bolagen nämligen de ömsesidiga bolagen och aktiebolagen. Aktiebolagen hade år 1933 premieinkomster på 79.5 miljoner kronor och betalade i ersättning för skador 39.8 miljoner kronor, medan 32.2 miljoner kronor gingo till förvaltningskostnader. Återstoden, 7.4 miljoner kronor, utgjorde vinst eller överskott. Vi se här, att förvaltningskostnaderna slukat en mycket betydande del, avsevärt mer än 30 % av den sammanlagda premieinkomsten. Man måste här göra en bestämd skillnad mellan de stora s. k. riksbolagen och de många små läns-, härads- och sockenbolagen. Det kanske i detta sammanhang bör nämnas, att dessa små bolag med huvudsaklig lokal verksamhet inte åtnjuta mer än ungefär 5 % av den samlade premieinkomsten. Deras verksamhet är sålunda i ekonomiskt avseende inte på långt när så betydelsefull som de stora riksbolagens. Men det är ett genomgående drag i fråga om dessa läns-, härads- och sockenbolag, att de skötas väl, och man kan mot dem inte framställa samma anmärkningar som man har att göra mot de stora försäkringsbolagen, när det gäller förvaltningskostnaderna.

Jag har velat göra dessa påpekanden därför att icke utskottsreservanterna skola bli missförstådda och någon få den uppfattningen, att man här sätter in anmärkningar även mot dessa småbolag med huvudsakligen lokal verksamhet.

De stora riksbolagen inom skadeförsäkringsbranschen hade förra året en premieinkomst av 120.5 miljoner kronor, av vilket belopp endast omkring hälften utbetalats samma år i form av ersättning för skador, och den är således, även den, i likhet med livförsäkringen, en mycket stor affär. En försäkringstagare, som betalar en premie på 10 kronor, har icke någon utsikt att få tillbaka mera än hälften eller 5 kronor i skadeersättning, medan den andra femman går till förvaltningskostnader och vinst åt bolagens ägare.

I detta sammanhang torde förtjäna uppmärksammas de metoder, vilka bolagen använda sig av vid skaderegleringar. Gällande försäkringslag drar upp vissa allmänna regler för hur reglering av inträffade skador skall ske. Men det är i stort sett överlämnat åt bolagen att komma överens med försäkringstagarna på den punkten, och bolagen ha också genom bristen på tvingande bestämmelser överlag mycket stora möjligheter att behandla försäkringstagarna ganska godtyckligt. Det finnes sålunda icke någon tid bestämd, när ersättningen för ett inträffat försäkringsfall skall utbetalas. Är det nu så, att ett försäkringsbolag önskar använda sig av sin möjlighet att draga ut på tiden med att ersätta försäkringsfallen, så har bolaget där en betydande möjlighet att tvinga försäkringstagare att taga en mycket billigare och för honom kanske ruinerande uppgörelse. Det finnes bevis för att försäkringsbolag ha använt sig av sådana metoder, men även om icke sådana bevis finnes, är det självklart, att enbart den omständigheten, att bolagen ha denna möjlighet, måste från början sätta försäkringstagaren i en svag ställning, då det gäller att utbetomma ersättning för inträffat försäkringsfall. Det synes ofrånkom-

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)

ligt, att försäkringsinspektionen måste givas rätt på ett bättre sätt uppmärksamma försäkringstagarnas rätt att utfå ersättning vid inträffade försäkringsfall.

En försäkringsform, som varit föremål för riksdagens uppmärksamhet i hög grad, är trafikförsäkringen, och där har riksdagen uttalat sig för mycket bestämda regler i 1929 års lag, att det på detta område icke får skapas sådana förhållanden, att man genom oskäligt höga förvaltningskostnader gör premierna onödigt höga för de försäkringstagare, som enligt lagen äro ålagda att hålla sig med trafikförsäkring. Hur har det nu slagit ut i verkligheten? Trafikförsäkringen och annan automobilförsäkring redovisas i försäkringsinspektionens årsrapporter i en klump, och man kan således icke få något bestämt besked om de verkliga förvaltningskostnaderna för trafikförsäkringen. Men om man känner antalet motorfordon, premiernas höjd och antalet inträffade skador, vilka som bekant medföra att de extra rabatter, som bolagen beviljat, falla bort för en tid, kan man ganska nog räknat sig fram till hur stor del av den sammanlagda automobilförsäkringen, som trafikförsäkringen utgör. Då kommer man till det resultatet, att även trafikförsäkringsrörelsen belastas med oskäligt höga kostnader.

I sammanlagda premieinkomster hade bolagen år 1932 på automobiltrafikförsäkring 17.3 miljoner kronor, och därav gick icke mindre än 5.7 miljoner kronor eller i runt tal trettio procent till förvaltningskostnader. Det är känt, att i denna sammanlagda premieinkomstsumma ingår annan automobilförsäkring med ett jämförelsevis litet belopp, och om man antar, att hälften slukas av förvaltningskostnader, blir dock den belastning man lagt på automobiltrafiken oskälig. Detta förhållande kan naturligtvis icke få fortsätta. Det är dock staten, som ålagt dessa människor att hålla sina fordon försäkrade, och det torde då vara riksdagens skyldighet att se till, att de icke utplundras genom oskäligt höga premier.

Ja, jag har med detta i huvudsak anført de skäl reservanternas velat anføra för en utredning i överensstämmelse med motionens syfte. Utskottet har egentligen icke anført mera än ett skäl emot en utredning, och det skälet skall jag till slut be att få säga ett par ord om. Man påpekar i utskottets utlåtande, att försäkringsbolagen själva ha tillsatt en kommitté, som skall överlägga om möjligheterna att rätta till vissa missförhållanden inom den nuvarande försäkringsrörelsen. Jag vill naturligtvis icke på något sätt underkänna dessa människors kompetens eller goda vilja, men kammaren bör här observera, att det är ju dock de människor, vilkas förvaltning här skulle granskas, som själva skulle hålla på att granska den och avgiva förslag till förbättringar. Det vore dock att förutsätta, att dessa människor skulle ha övermänskligt goda egenskaper, om de skulle vara så snälla att säga av de grenar, som de själva sitta på. Är det någon, som tror, att direktörerna i de största försäkringsbolagen skulle säga, att deras eget tantiemsystem, som tillför dem så goda vinster, skall avskaffas? Och det är dock det viktigaste villkoret för att här skall kunna bli en verklig sanering. Är det någon, som tror, att de skulle vilja, att den konkurrens, som finnes mellan de olika bolagen och som ledningarna inom de olika bolagen ha direkt ekonomisk nytta av, skulle komma att avtrubbas eller mattas genom den utredning, som dessa herrar själva taga hand om? Jag kan i alla fall icke bli övertygad om den saken. Om här skall bli en utredning, som skall säga riksdagen något om de verkliga förhållandena inom försäkringsrörelsen och som skall komma fram med förslag, som äro ägnade att avhjälpa de missförhållanden, som försäkringsinspektionen pekat på, så är det säkert nödvändigt, att Kungl. Maj:t får taga hand om saken och tillsätta sakkunniga män, som stå oberoende av eget intresse i detta sam-

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
manhang. Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr von Seth: Herr talman! Den siste ärade talaren liksom motionären har huvudsakligen riktat sig mot administrationskostnaderna inom den privata försäkringsverksamheten. Motionären har vidare efterlyst planmässighet i medelsförvaltningen, och för det tredje har motionären efterlyst en effektiv kontroll över hela verksamheten, och just denna sak har herr Gustavson i Västerås mycket noga gått in på.

Vad först beträffar förvaltningskostnaderna har utskottet gjort åtskillnad på livförsäkring å ena sidan och skadeförsäkring å andra sidan, därför att förhållandena inom dessa två försäkringsarter äro väsentligt olika. Inom livförsäkringen måste efter de av Kungl. Maj:t för varje bolag fastställda grunderna kostnaderna beräknas, och försäkringsinspektionen kontrollerar årligen in i de minsta detaljer, hur de verkliga kostnaderna ställa sig i förhållande till de enligt grunderna beräknade. Försäkringsinspektionen framhåller i sitt yttrande, som är bifogat utskottets utlåtande, att det stora agentantalet medför olägenheter för alla parter, men påpekar också, att bolagen själva insett det, ty under ett år har antalet agenter nedskurits med omkring $\frac{1}{6}$. Det är väl ett ganska stort antal, och försäkringsinspektionen uttalar i sitt yttrande den förmodan, att detta endast är ett första steg på vägen för att komma till rättelse med dessa missförhållanden. I själva verket har, sedan inspektionens yttrande avgavs, redan ett andra steg tagits, i det att en överenskommelse trätt i kraft den 1 maj i år mellan livbolagen, en överenskommelse vilken framlagts av en kommitté, som sedan 1933 varit sysselsatt med frågor rörande rationalisering av arbetet å fältet. Enligt denna överenskommelse förbinda sig storförsäkringsbolagen dels att begränsa det totala antalet agenter i landet, dels att inom ramen för den totala siffran införa begränsning av antalet agenter å alla orter av större betydelse. Överenskommelsen innehåller också vissa normer för provisionsgottgörelsen i syfte att motverka en provisionskonkurrens, som leder till ökade omkostnader. Till sist ha också vidtagits kraftåtgärder för att förhindra utbetalning av provisioner, i fall där sedermera returprovisioner kunna komma i fråga. Det är en åtgärd, som man måste beakta och som herr Gustavson i Västerås i sitt yttrande tagit på alltför lätt. Vidare har man sökt skapa sådana förhållanden, att de verkliga yrkesmännens intressen skyddas på bekostnad av de mindre verksamma ombudens, d. v. s. alla de tusentals agenter, som icke ha denna försäkring till sitt levebröd. I betraktande av att livbolagens premiesättning redan nu är reglerad och övervakad och att såväl bolagen själva som försäkringsinspektionen ha sin uppmärksamhet riktad på kostnadsfrågan, har det syntts utskottet obehövt att påkalla någon åtgärd från riksdagens sida.

Herr Gustavson i Västerås har ju flera gånger återkommit till detta stora antal agenter och finner detta så mycket mera anmärkningsvärt som gällande lag om försäkringsrörelse stadgar noggrann prövning och kontroll av de personer, som användas såsom livförsäkringsagenter. I själva verket föreskriver icke lagen prövning men väl att uppdrag att anskaffa eller förmedla anskaffning av ansökningar om livförsäkring icke må lämnas åt annan än den, som kan anses äga betingelser för att på ett värdigt och lämpligt sätt utöva sådan verksamhet. Kontrollen av lämnandet och återkallandet av sådant uppdrag sker genom en för alla livförsäkringsbolag gemensam särskild registrerings-

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
byrå. Gör sig ett ombud skyldigt till förseelser av den art, att han icke längre motsvarar fordringarna på ombud, och på grund därav avskedas av ett bolag, kan ombudet till följd av den kontroll, som utövas av registreringsbyrån, icke bli inregistrerat som ombud för annat bolag. Genom denna byrå kan man få reda på, om agenten suspenderats inom annat bolag därför att han har förbrutit sig mot juridiska eller moraliska lagar.

Beträffande skadeförsäkringen är konkurrensen i viss mån fri. Även över denna utövar försäkringsinspektionen kontroll bland annat genom att från bolagen årligen kräva omfattande och detaljerade uppgifter över verksamheten såväl rörande den försäkringstekniska som den finansiella sidan av affären. Premiesättningen är visserligen vid skadeförsäkringen icke reglerad som vid livförsäkringen, men den fria konkurrensen mellan olika företagstyper, aktiebolag, större ömsesidiga, läns-, härads- och sockenbolag fungerar här som ett verksamt hinder för alltför höga premier, samtidigt med att den stimulerat bolagen att med nya försäkringsformer möta de krav, som den ekonomiska utvecklingen ställer på dem. Herr talman! Jag är övertygad om att den fria konkurrensen är en av orsakerna till att premiesatserna i flertalet skadeförsäkringsbranscher sjunkit under årens lopp. Denna process har för övrigt ingalunda avstannat. Inom brandförsäkringen förekommer varje vecka justeringar nedåt av premiesatserna för olika risker, och inom vissa andra skadeförsäkringsbranscher arbeta just nu kommittéer på att revidera hela tarifferna. Samtidigt har allmänheten genom utvidgning av försäkringarnas omfattning erhållit mera vidsträckt försäkringsskydd. Ett enda exempel å premiesänkningarna må nämnas. Försäkringsinspektionen anför i sitt yttrande några siffror, av vilka det framgår, att bolagens premieinkomster för direkt svensk brandförsäkring under perioden 1923—1933 sjunkit med omkring 10 procent, medan samtidigt ansvarsbeloppen stigit med 23 procent eller en fjärdedel.

Reservanterna inom utskottet, som upplysa om att det inom landet finnes 147 företag med verksamhet över hela landet, 191 läns- och häradsbolag och tusentalet sockenbolag, antyda att konkurrensen är mycket stor endast skenbart och att man bland annat genom tarifföverenskommelser sökt häva konkurrensens prishävande verkan. Herr Gustavson i Västerås har i sitt yttrande funnit, att reservanterna givit sig in på litet osäkra vägar, och han har ju reviderat deras uttalande i den mån detta rör sockenbolagen. Emellertid anför reservanterna ett uttalande av försäkringsinspektionen om att det förekommer en improduktiv verksamhet i form av överflyttningar av försäkringar från ett bolag till ett annat. Jag vill fråga reservanterna, om detta skulle vara fallet i sådan grad, att det föranlett anmärkning, om konkurrensen vore stor endast skenbart.

Det är fullt riktigt, att det finnes tarifföreningar. Fjärde tillfälliga utskottet vid 1915 års riksdag, som hade anledning att syssla med brandtarifföreningen, yttrade om denna: »Tarifföreningen har enligt försäkringsinspektionens åsikt varit av mycket stor och gagnelig betydelse för den svenska brandförsäkringen. Utan densamma hade denna icke stått på den höga standpunkt, som den nu intager. Den har förhindrat, att konkurrensen mellan aktiebolagen inbördes urartat genom *omotiverade* sänkningar av premiesatserna, vilka alltför lätt skulle rubbat bolagens *soliditet* och givit allmänheten en försäkring, som trots sina låga premier varit dyr i förhållande till sitt verkliga värde.»

Vad som gällde när 1915 års fjärde tillfälliga utskott avgav detta yttrande gäller i ännu högre grad för närvarande.

Reservanterna gå vidare in på och tala om bristen på försäkringskonsultativ

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
 verksamhet i vårt land. Är det icke ett högt betyg åt våra försäkringsbolags sätt att sköta sina kunder, att någon försäkringskonsultativ verksamhet upp- buren av vederhäftiga, opartiska och i allo redbara män icke vuxit fram, nå- got som säkerligen oemotståndligt och organisatoriskt skulle ha skett, om ett verkligt behov funnits?

Motionären vill visa, att t. ex. brandförsäkringsbolagens kostnader äro för höga, och anför såsom bevis därför kostnaderna i procent av premierna. Där- vid bör man först observera, att han rör sig med kostnadssiffror för en annan affär än den, som uppenbarligen i främsta rummet avses, nämligen bolagens totala direktaffärer i vårt eget land. För aktiebolagen t. ex. är kostnadssiffran för denna affär cirka 33 procent i stället för motionärens 43 procent. Brandbolagens affär i utlandet är nämligen mycket betydande. Men bortsett från den missvisande procentsiffran är motionärens metod att mäta kostna- derna alltför enkel för att tillåta, att man därav drager några slutsatser av verkligt värde, något som försäkringsinspektionen också framhållit i sitt yt- rande. Av brandbolagens kostnader äro nämligen omkring $\frac{2}{3}$ av sådan natur, att de endast i mindre grad och småningom kunna reduceras, om premiesat- serna sänkas. Detta innebär, att ju mera premiesatserna nedsätts av bolagen desto större måste procenttalen för kostnaderna i förhållande till premierna bli, även om kostnaderna absolut sett reduceras. Det nu sagda gäller givet- vis även andra branscher än brandförsäkringen.

Vid genomläsande av försäkringsinspektionens yttrande finner man emeller- tid också ett påpekande, att särskilt inom *vissa* skadeförsäkringsbranscher icke oväsentliga besparingar enligt dess åsikt skulle kunna göras på omkostnads- kontot. Ser man efter vad inspektionen närmast åsyftar med sitt uttalande, finner man, att det är den improduktiva verksamhet, som består i överflyt- tandet av försäkringar från ett bolag till ett annat utan att något nytt försäk- ringsskydd skapas. Det är ingen inom utskottet, och det finns säkerligen ingen ansvarskännande försäkringsman, som vill försvara denna improduktiva verk- samhet. Vissa åtgärder för att komma till rätta med detta mycket svåra problem ha bolagen sedan länge vidtagit, och för närvarande arbetar en kom- mitté, som åtminstone jag, även om herr Gustavson i Västerås icke vill till- mäta den någon så stor betydelse, anser vara representativ, för att få till stånd en överenskommelse i avsikt att mera effektivt stävja denna improduktiva verksamhet. Försäkringsinspektionen förmenar, att man kan förvänta ett gott resultat av kommitténs arbete, och under sådana förhållanden anser utskottet, att anledning saknas att förorda något ingripande från riksdagens sida.

Reservanterna säga beträffande denna kommitté, att de visst icke ifråga- sätta vare sig förmågan eller den goda viljan hos densamma, men förmena, att, alldenstund en utredning i första hand åsyftar att tillvarataga försäkrings- tagarnas intressen, denna utredning bör företagas av staten. Det bör då först och främst klargöras, att kommittén i fråga tillsatts för att behandla sakför- säkringens problem och icke jämväl livförsäkringens, som man kunde förmena vid läsning av reservanternas uttalande. Jag har redan talat om förhållan- dena inom livförsäkringen, varför jag här lämnar denna verksamhetsgren åt sidan.

I fråga om sakförsäkringen vill jag gentemot reservanterna framhålla, att den icke obligatoriska skadeförsäkringen av flera anledningar icke an- setts böra göras till föremål för statsingripande på samma sätt som livför- säkringen. Försäkringsavtalen inom skadeförsäkringen i allmänhet avslutas för en mycket kortare tid än livförsäkringarna, som i de flesta fall äro livs- variga. Vidare är det för livförsäkringen jämförelsevis lätt att i detalj fast- ställa grunder tack vare förefintligheten av den pålitliga statistik, som ligger

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)

till grund därför. För skadeförsäkringen däremot variera skadorna och de för deras betalning erforderliga premierna är från år ofta mycket starkt. Det skulle därför erbjuda betydande svårigheter att fastställa detaljföreskrifter för dessa branscher. Dessutom måste man ju erkänna, att premierna för sakförsäkring i regel, även om naturligtvis vissa undantag kunna finnas, icke utgöra någon stor del av den enskildes ekonomibudget. Jag kan som exempel härpå nämna, att enligt den sista större undersökning rörande levnadsomkostnaderna, som verkställdes av socialstyrelsen, utgjorde genomsnittliga kostnaden för brandförsäkring i de undersökta industriarbetare- och lägre tjänstemannahushållen mindre än 2 tusendelar och för medelklasshushåll mellan 2 och 3 tusendelar av den genomsnittliga årliga utgiftssumman för respektive grupper. Tager man till jämförelse till exempel förbrukningen av dryckesvaror och tobak inom samma grupper, äro utgifterna härför 17 gånger större, och går man till skatterna, skall man finna, att skatteutgiften är 43 gånger större än avgifterna för vederbörande sakförsäkring.

Herr Gustavson gick i slutet av sitt anförande in på frågan om trafikförsäkringen. Jag skulle då vilja särskilt understryka vad utskottet på sidan 2 i sitt utlåtande påpekar, huru noga i detalj reglerna för just trafikförsäkringen äro avfattade. Där står nämligen i § 8 av gällande lag om trafikförsäkring å motorfordon: »Iakttagers försäkringsanstalt, som driver trafikförsäkringsrörelse, icke tillräcklig sparsamhet i fråga om omkostnaderna för rörelsen,

eller giver det sätt, varpå premierna bestämmas eller inträffade skador regleras, skäligen anledning till anmärkning,

eller brister anstalten i fullgörande av sina förbindelser enligt denna lag,

eller förekommer eljest allvarlig anmärkning mot anstaltens trafikförsäkringsverksamhet,

göre försäkringsinspektionen anmälan därom hos Konungen, som, där så prövas erforderligt, förelägger anstalten att inom viss tid vidtaga åtgärder för rättelses vinnande eller återkallar dess tillstånd att meddela trafikförsäkring.»

För min del skall jag gärna erkänna, att det förekommer anmärkningar — ganska grundade anmärkningar — mot trafikförsäkringsbolagens sätt att reglera sina skador. Dessa rikta sig emellertid icke mot de privata bolagen såsom enhet utan mot vissa bestämda företag, som jag icke kan finna någon anledning, att man skall gå fram med någon mildhet mot. Försäkringsinspektionen har enligt gällande lag, såsom jag nyss läst upp, befogenhet att ingripa mot sådana företag, och man kan därför utgå ifrån att även här skola komma att vidtagas de åtgärder, som kunna finnas erforderliga och som kunna vidtagas med de nuvarande mycket stränga lagbestämmelserna.

Till sist har motionären också påpekat frågan om försäkringsbolagens medelsförvaltning och har i denna del hänvisat till försäkringsinspektionens yttrande, av vilket det med all tydlighet framgår, att redan nu gällande lag erbjuder möjlighet för inspektionen att vidtaga erforderliga åtgärder. För den ojämförligt mest betydande delen av de värden, som förvaltas av försäkringsbolagen, gäller dels att de skola redovisas i av lagen föreskrivna värdehandlingar, och dels att de skola förvaras så, att de icke äro åtkomliga, utan att ett ombud från inspektionen är närvarande. De äro således väl förvarade bakom dubbla lås, och nyckeln till det ena låset omhänderhaves av försäkringsinspektionens ombud, som måste vara närvarande, om handlingarna överhuvud taget skola kunna bli åtkomliga.

Huvudfrågan i motionen, herr talman, är kravet på effektivare kontroll över hela försäkringsverksamheten. Det är förklarligt, att man kan finna fog för en hel del anmärkningar mot försäkringsbolagen. Om man betänker den kraftiga utveckling, som försäkringsverksamheten undergått och alltjämt undergår

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
inom vårt land — i fråga om livförsäkringen är vårt land i toppen i förhållande till andra länder — måste man också förstå, att missgrepp och fel ingalunda kunnat undvikas. Detta är ingenting speciellt för försäkringsverksamheten, utan det gäller tyvärr all mänsklig verksamhet. Ofullkomligheter måste komma i dagen, men man bör se till, att de anmärkningar, som föranledas av sådana ofullkomligheter och missgrepp, få sina rätta proportioner. Man skall icke för ofullkomligheternas skull glömma vad försäkringsväsendet betytt för vårt lands ekonomiska utveckling och för den enskildes väl. De tjänster, försäkringsväsendet gjort och gör, ha icke kommit till stånd genom att företagsledningarna suttit i godan ro och låtit verksamheten sköta sig själv. Det är tvärtom tack vare ansvars-kännande mäns anpassningsförmåga och initiativkraft, som försäkringsväsendet kunnat utveckla sig såsom skett. Då dessa män visat vilja att bota vad som brister, då saknas enligt mitt förmenande anledning att utvidga den statliga kontroll, som redan finnes. Motionären och jämte honom de reservanter inom utskottet, som följt honom, tro, att staten såsom lämplig överförmyndare skall kunna rätta till dessa missförhållanden. Herr talman, det är min övertygelse, att den enskilda verksamheten och företagsamheten här ha lika stor, ja större, möjlighet att komma in på rätta och nya vägar, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hermansson**: Herr talman! I min egenskap av motionär skall jag tillåta mig att, utöver vad som redan är anfört av herr Gustavson i Västerås, anföra några fakta, som visa, att allt icke är fullt så bra inom försäkringsrörelsen, som herr von Seth nyss tycktes vilja göra gällande, och som försäkringsföreningen, d. v. s. försäkringsdirektörsföreningen, även framhållit i det yttrande, som är fogat vid utskottets utlåtande i ärendet.

Jag skall då först beröra en sak, som också herr Gustavson i Västerås var inne på, nämligen utdelningen till aktieägarna i försäkringsbolagen. Det framhålles både av försäkringsinspektionen och av de fem utskottsledamöter, som formulerat utskottets utlåtande, att utdelningen till aktieägarna utgör blott 2 à 3 % av premieåterbäringen och andra vinstmedel, som tilldelas försäkringstagarna. För min del måste jag säga, att detta sätt att resonera påminner ganska mycket om den gamla formeln: Goddag, yxskaft! Vilka medel är det, som användas till premieåterbäring till försäkringstagarna, och som avsätts till deras vinstfonder? Jo, det är en del av det överskott, som uppstått därigenom, att försäkringstagarna betalat högre försäkringspremier än som varit nödvändigt för att skaffa dem det försäkringsskydd, som de avsett att köpa sig genom premiebetalningen. Det är alltså försäkringstagarnas egna överskottsmedel, som fonderas för framtida behov. Denna fondering och avsättning utgjorde under år 1933 i runt tal 1.3 % av premieinkomsten. Men vad är det som har utbetalats till aktieägarna i bolagen? Det är naturligtvis, eller skall åtminstone vara, ränta på i företaget satsat kapital. Man har således, när man jämför dessa båda saker, sammanställt två ojämförbara storheter.

Enligt statistiken ha aktieägarna under år 1933 haft mellan 10 och 11 % på det satsade aktiekapitalet, och man får väl säga, att sämre förtjänst ha många kapitalister haft under de senaste åren. Dessa officiella uppgifter äro emellertid betydligt missvisande. Det finns ett flertal försäkringsbolag, som genom upprepade gratisemissioner ökat aktiekapitalet högst väsentligt, varför räntan på det verkliga kapitalet också blivit betydligt högre, än vad den officiella statistiken utvisar. Det är icke alla aktieägare i försäkringsbolagen, som ens behövt nöja sig med de klassiska »firti» procenten på insatta

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftmetoder. (Forts.)
medel. Den verkliga utdelningen har nämligen i många fall utgått med betydligt högre belopp. För att icke bli beskylld för att vilja taga parti mot vissa försäkringsbolag skall jag icke — om jag icke blir tvingad att göra det — nämna några namn, men jag vill ändå anföra några exempel på vad som förekommit under de sista åren inom vad jag skulle vilja kalla för den svenska »försäkringsindustrien».

Vi ha t. ex. ett brand- och olycksfallsförsäkringsbolag, som vissa år utbetalat ända upp till 42 % i utdelning å aktierna; i det bolaget har det dock icke förekommit någon gratisemission. Vi ha för att ta ett annat exempel ett brand- och livförsäkringsaktiebolag, vars aktiekapital genom gratisemissioner ökats från 1,200,000 kronor till 2,700,000 kronor, och där utdelningarna under de sista åren varierat mellan 9 och 18 %. År 1933 var utdelningen 18 %, vilket gör 40½ % på det verkliga aktiekapitalet. Jag skall blott nämna ytterligare ett exempel. Det gäller ett sakförsäkringsbolag, som har ett inbetalat aktiekapital på 150,000 kronor. Genom upprepade gratisemissioner har detta aktiekapital ökats till 2,000,000 kronor. Utdelningarna på aktierna ha varierat mellan 5 och 29 %. Under de 4 sista åren har utdelningen varit 12 %. Detta innebär, att det i verkligheten utdelades 160 % på det ursprungliga aktiekapitalet. Man måste säga, att nog kunde andra kapitalister, som få ha sina pengar i bank, för att nu icke tala om de många, som ha sina kapital investerade i den svenska bondejorden, ha all anledning att slicka sig om munnen vid tanken på de ränteinkomster, som vissa aktieägare i våra försäkringsbolag kunna erhålla!

När det sedan gäller direktörlöner, styrelsearvoden samt tantiemer till styrelser och försäkringsdirektörer, förefaller det mig också som om försäkringsbolagen icke tagit något starkare intryck av den sparsamhetspropaganda, som förts i de borgerliga tidningarna under de senaste åren. Jag skall icke nämna så många exempel, men jag kan i alla fall tala om att jag tittat på ett bolag, som håller sig med icke mindre än 5 direktörer, vilka alla finnas upptagna i taxeringskalendern, och vilka tillsammans ha en taxerad inkomst på 338,000 kronor. Nu medger jag naturligtvis, att det i denna summa kan ingå inkomster även från annat håll, men jag förutsätter i alla fall, att den huvudsakliga inkomsten kommer från deras egna företag.

Försäkringsbolagens styrelser ha också i själva verket betydligt större maktbefogenheter än vad andra bolagsstyrelser i allmänhet ha. Och detta gäller alldeles särskilt de s. k. ömsesidiga försäkringsbolagen, därför att dessas delägare, d. v. s. försäkringstagarna, sakna all möjlighet att i verkligheten kunna bevaka sina intressen. Ledningen i sådana ömsesidiga bolag kan till och med vara så enväldig, att den icke behöver väljas utan, liksom svenska akademien, omväljer sig själv. Det förekommer t. ex. inom ett större bolag, att man har en s. k. överstyrelse på 20 personer. Denna överstyrelse väljer verkställande styrelse, men den utser dessutom sina egna ledamöter. Det är icke heller någonting ovanligt, att personer inväljas i en styrelse för ett försäkringsbolag, vilka icke alls haft det minsta med försäkringsrörelsen att skaffa. Det förefaller i stället, som om de invalts endast för att vederbörande skall få tillfälle att uppbära det med ledamotskapet förenade arvodet. Jag kan såsom exempel härpå nämna, att ordförandeskapet i ett av våra försäkringsbolag länge varit förenat med en av de främsta ämbetsmannaposterna i vårt land. När denna ämbetsmannapost blivit besatt med en ny man, har också ordförandeskapet i bolaget fått ärvas av den nye innehavaren av statsämberet i fråga.

Revisorsposterna i försäkringsbolagen äro också i många fall rena honnörsposter, som utskiftas till styrelseledamöternas vänner och bekanta. Revisorerne bliva därför i många fall beroende av den styrelse, vars förvaltning de

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
skulle ha till uppgift att granska. En reform, som man i detta sammanhang kunde tänka sig, vore, att försäkringsbolagens revisorer bleve ansvariga inför försäkringsinspektionen i stället för att såsom nu endast vara ansvariga inför bolagen.

Herr von Seth nämnde i sitt anförande, att livförsäkringsbolagens förvaltningskostnader fastställas enligt vissa bestämda grunder. Det är ju i viss mån riktigt, att så är förhållandet, men herr von Seth nämnde icke något om huru bolagen följa dessa beräkningsgrunder, som skulle reglera deras administrationskostnader. Försäkringsinspektionen meddelar i sitt yttrande över motionen, att exempelvis inkassokostnaderna inom livförsäkringsbolagen skola få utgöra högst 4 procent av premieinkomsterna, och försäkringsinspektionen meddelar också, att om man räknar i medeltal, så har denna beräkningsgrund kunnat hållas, men det talas icke om, att det finns *vissa enskilda bolag*, som högst väsentligt ha *överskridit* denna gräns för inkassokostnaderna. Det finns till exempel ett bolag, som haft nära 8 procent i inkassokostnader under år 1933, och det finns ett annat, som hade över 10 procent i inkassokostnader.

Anskaffningskostnaderna skola vidare enligt vad försäkringsinspektionen meddelar, få utgöra högst 35 pro mille av den anskaffade försäkringssumman. Det finns dock bolag, där anskaffningskostnaderna utgöra 50 pro mille. Försäkringsbolagens omkostnadskonto är överhuvud taget av sådan storlek, att det genom en minskning med några få procent på detta konto årligen skulle kunna sparas miljoner åt försäkringstagarna.

Jag skall icke, eftersom saken tidigare blivit berörd, ingå närmare på frågan om den omfattande annulleringen av tagna livförsäkringar. Jag skall dock be att i det avseendet få nämna, att det t. ex. finns ett bolag, som under år 1933 tecknade nya försäkringar för knappa 3 miljoner kronor men som samtidigt fick annullera redan tagna försäkringar för det dubbla beloppet, d. v. s. nära 6 miljoner kronor. Allra största delen av dessa försäkringar, ungefär 98 å 99 procent, annullerades utan något som helst vederlag till försäkringstagarna. Exemplet visar, att det finns vissa försäkringsbolag, som rent av ha satt i system att taga vad jag vill kalla rena »luftförsäkringar». De lura folk att taga försäkringar och betala premier under en längre eller kortare tid, av vilka de sedan icke ens få se röken, därför att de av en eller annan orsak icke kunna fortsätta med sina premiebetalningar.

Det sägs i försäkringsinspektionens utlåtande och även i försäkringsdirektörernas yttrande, att man icke förstår vad jag har menat, när jag i min motion har sagt, att försäkringsbolagens medel i många fall användas för ändamål, som äro försäkringsrörelsens främmande. När jag skrev detta, tänkte jag huvudsakligen på, att det finns massor av så kallade dotterföretag till de olika försäkringsbolagen, dotterföretag, som bedriva olika slags verksamhet, men som äro helt främmande för de syften och de ändamål, som försäkringsrörelsen är till för att främja. Försäkringsbolagen använda en stor del av sina medel till att genom dotterbolag bedriva fastighetsaffärer, tomtaffärer och för övrigt en hel del andra affärer, som knappast kunna sägas vara passande för försäkringsanstalter att befatta sig med.

Sedan min motion skrevs, har jag emellertid också fått veta en annan sak, nämligen att försäkringsbolagens medel, i vissa fall åtminstone, anslagits för andra ändamål, som icke ha det bittersta med försäkringsverksamheten att skaffa, låt vara att detta icke har skett i sådan utsträckning, att det har inverkat på premiesättningen eller på premieåterbäringen och avsättningen till försäkringstagarnas vinstfonder. Men man kan ändå ha rätt att göra vissa principiella invändningar mot att försäkringstagarnas pengar användas till dylika ändamål. Vilka försäkringsändamål är det till exempel, som tjänas ge-

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
nom att försäkringsbolagen bevilja anslag till skytterörelsen? Och vad har försäkringsverksamheten att skaffa med de *politiska partiernas valrörelser*? Det har nämligen förekommit, att vissa försäkringsbolag anslagit medel till politiska partier för att stödja dessa i deras valrörelser. Jo, det finns kanske ändå i det sistnämnda fallet ett visst sammanhang mellan försäkringsverksamheten och de lämnade anslagen. Dessa anslag äro kanhända att betrakta såsom någon sorts återförsäkringspremier mot risken att statsmakterna skulle vilja granska försäkringsföretagens affärsmetoder något närmare i sömmarna. Det återstår emellertid att se, om det i längden går att med dylika metoder hindra en nödvändig reformering av livförsäkringsverksamheten.

Herr von Seth nämnde i sitt anförande, att han, om jag fattade honom rätt, ansåg, att förvaltningskostnaderna icke alls voro för höga. Han anser sålunda, att när omkostnaderna, såsom fallet är inom vissa försäkringsbranscher, sluka 40 procent av de inbetalda premierna, så äro dessa omkostnader ändå icke alls för höga. Detta är ju en omdömesfråga. Om herr von Seth tycker, att det inte är för dyrt, så kan jag icke göra något åt den saken, men jag för min del måste säga, att jag tycker, att omkostnaderna äro alltför höga, när de sluka 40 procent och mera av de inbetalda premierna.

Herr von Seth ville tydligen också bestrida de uppgifter, som hade lämnats beträffande de verkliga kostnaderna härvidlag. Av den officiella statistiken, d. v. s. försäkringsinspektionens årsberättelse, framgår emellertid, att brandförsäkringsaktiebolagen — det var ju där herr von Seth menade att vi hade bedömt förvaltningskostnaderna alltför ogynnsamt — under år 1933 på varje 1,000-tal kronor i premieinkomster utbetalade 521 kronor till skadeersättningar och 415 kronor till förvaltningskostnader, varefter man hade 64 kronor kvar av de 1,000 kronorna i överskott på rörelsen.

Herr von Seth ville också göra gällande, att nuvarande försäkringslagstiftning gör det möjligt för statsmakterna att inskrida för att råda bot mot försäkringsverksamhetens brister. Ja, det är riktigt, att försäkringsinspektionen åtminstone i viss mån har möjlighet att inskrida när så behövs. Men denna möjlighet har försäkringsinspektionen också haft under alla de år, som gått, och likväl måste ju även herr von Seth medgiva, att det trots detta finns fog åtminstone för vissa anmärkningar gentemot försäkringsbolagens verksamhet och deras affärsmetoder. Av detta måste man ju draga den slutsatsen, att den kontroll, som har utövats, i verkligheten icke har varit fullt effektiv och att den icke ens har varit så effektiv, som herr von Seth skulle ha önskat, att den hade varit.

Utskottet ställer sig nu ganska välvilligt — även om utskottets talesman i kammaren icke gjort det — till själva önskemålet att åstadkomma sundare affärsmetoder inom försäkringsrörelsen. Man säger sig emellertid tro, att bolagsledningarna själva skola råda bot på de missförhållanden, som finnas. För min del tror jag icke, att det finns några skäl att hysa alltför stark tilltro till bolagsledningarnas reformvilja i detta avseende. Hur skall man kunna förmå en syndare att sig omvända och bättra, som icke erkänner, att han någonsin *har syndat*? Om man läser försäkringsföreningens yttrande, så finner man, att den icke alls säger något annat än ungefär: »Hurra, vad vi är bra.» Det finns ingenting i försäkringsföreningens yttrande, som kan tolkas som det allra minsta erkännande av att det är något i hela verksamheten, som behöver ändras. I alla fall låtsas både utskottet och tyvärr också försäkringsinspektionen tro, att missförhållandena skola avhjälpas genom bolagsledningarnas åtgöranden. Man måste säga, att det finns stark tro i Israel. Om försäkringsverksamheten i allmänhet skall kunna tjäna sitt egentliga ändamål, så måste den också üga allmänhetens förtroende. Det finns dock vissa missförhållan-

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
 den, som göra, att detta förtroende för närvarande icke är så gott, som det borde vara, och som det kunde vara. Om det skall vara möjligt att kunna avlägsna de osunda företeelser, som misskreditera försäkringsrörelsen, så kommer detta icke att ske på det sättet, att statsmakterna sätta sig ned och vänta på att försäkringsbolagens ledningar i strid mot sina egna privatekonomiska intressen skola erkänna sina föregående felsteg och reformera sitt eget verk, utan det kan, enligt min tro åtminstone, ske endast genom att statsmakterna själva gripa in med fast och säker hand.

Jag ber, herr talman, att få instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Hagberg i Malmö: Herr talman! Om man lägger denna reservation, som utmynnar i en hemställan om utredning, bredvid motionen, som också utmynnar i en hemställan om en utredning, så skall man ganska omedelbart finna, att dessa två aktstycken ha ganska litet med varandra att göra. Detta beror på det enkla förhållandet, att reservanterna, när de ha finsållat det material, som hopbragts av motionären, och konfronterat detsamma med verkligheten, icke ha kunnat taga med det i sin reservation utan ha måst begränsa sig till ett par detaljer. Motionären har i sin framställning gjort vissa, mycket omfattande påståenden, av vilka han har dragit sina konklusioner, konklusioner som ha utmynnat i den uppfattningen, att här råda mycket omfattande och mycket allvarliga missförhållanden, vilka påkalla en statlig utredning. Jag skall be att ett ögonblick få uppehålla mig vid vissa av dessa påståenden.

Motionären har bland annat antytt, att den förhöjda premiesättning, som inträtt på senare tid, skulle varit förestavad av någon åstundan från bolagens sida att tjäna mera pengar på försäkringstagarna, d. v. s. som han uttrycker det i ett något annat sammanhang, »att suga till sig det producerande folkets sparmedel i syfte att använda dessa på ett sådant sätt, att bolagen tillföras största möjliga kapitalvinster». Detta är ju ingalunda förhållandet. Förhöjningen av premiesatserna har ju påfordrats av försäkringsinspektionen och står givetvis i direkt sammanhang med det väsentligt förändrade ränteläget. Denna förhöjning av premierna kom till stånd vid ett sammanträde förra hösten inför chefen för försäkringsinspektionen.

Vidare har den ärade motionären gjort vissa påståenden rörande försäkringsbolagens andel i den svenska nationalförmögenheten. Han påstår, att dessa bolag skulle förfoga över en betydande del av denna nationalförmögenhet. Utredningen har givit vid handen, att, även om man räknar ganska liberalt, så kan man i alla fall icke komma längre än till att försäkringsbolagen på sin höjd förvalta knappa 2 procent av den svenska nationalförmögenheten.

Slutligen har den ärade motionären gjort ett annat mycket allvarligt påstående, som dock icke alls förekommer i reservationen, och man kan ju förstå, att reservanterna icke ha velat taga detsamma om hand. Den ärade motionären har nämligen antytt, att dessa bolag med olika ändamål icke skulle förvalta dessa betydande medel på ett fullt tillfredsställande sätt. Han skriver:

»Även ett annat viktigt spørsmål bör beaktas i detta sammanhang, nämligen frågan om placeringen av och sättet för användningen av de kapital, som stå under försäkringsanstaltens förvaltning. Det ligger både i samhällets och i de enskilda försäkringstagarnas intresse, att dessa kapital placeras på ett betryggande sätt, och att försäkringsbolagens fonder icke användas för syften, som äro ägnade att motverka försäkringsrörelsens eget ändamål. En under-

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)

sökning av dessa förhållanden skulle med största säkerhet giva till resultat, att de kapitalfonder, det här gäller, icke alltid komma till användning för ändamål, som avse att tjäna försäkringstagarnas och det allmännas intressen, varför en ökad statlig kontroll över försäkringsbolagens medelsplacering således måste anses vara av behovet påkallad.»

Detta påstående ha icke reservanterna velat solidarisera sig med, och man kan, som jag sade, mycket väl förstå, att de icke ha velat taga upp eller beröra detsamma, när man läser vad försäkringsinspektionen säger på denna punkt. Jag kan icke underlåta att något redogöra därför.

»Anledningen till dessa uttalanden är för försäkringsinspektionen okänd», heter det. »Motionären synes här alldeles bortse från de faktiska förhållandena beträffande försäkringsbolagens medelsplacering och kontrollen häröver. I fråga om de medel som livförsäkringsbolagen hava att pantsätta till säkerhet för försäkringstagarna, och som utgöra den ojämförligt mest betydande delen av de värden, som förvaltas av försäkringsbolagen, gäller, att de skola redovisas i värdehandlingar, som närmare angivas i 215 § i lagen om försäkringsrörelse.» Och så kommer det: »Samtliga dessa värdehandlingar skola förvaras skilda från bolagets övriga tillgångar och under minst två särskilda lås med olika nycklar, av vilka en innehaves av ett av försäkringsinspektionen förordnat ombud. Det åligger bolagen att varje år till försäkringsinspektionen lämna förteckning över samtliga värdehandlingar, som sålunda pantsatts. Riktigheten av förteckningen skall bestyrkas av försäkringsinspektionens ombud. Inom inspektionen undersökes, att de sålunda redovisade värdehandlingarna uppfylla de i lagen föreskrivna villkoren.»

Man måste ju säga, att efter detta försäkringsinspektionens uttalande finns det, åtminstone enligt min uppfattning, ingenting kvar av motionärens argumentation.

Uti sitt anförande för något ögonblick sedan har den ärade motionären uppehållit sig vid ett spörsmål, som han egendomligt nog icke skänkt någon uppmärksamhet i motionen men som däremot är något berört i reservationen, nämligen annullationerna. Varför detta spörsmål icke berörts i motionen, vet jag icke. Det är möjligt, att det beror på att motionären i denna fråga icke haft några mera ingående kunskaper eller erfarenheter. Emellertid påtalade han det nu i sitt anförande, varvid han enligt min uppfattning använde mycket starka uttryck. Han talade om luftförsäkring, om jag noterat riktigt. Han antydde, att här skulle råda förhållanden, som skulle kunna karakteriseras som försök att lura folk att taga försäkring. Detta är dock ganska starka uttryck från andra kammarens talarstol, starka i synnerhet om man närmare undersöker underlaget för desamma.

Reservanterna ha i sin framställning gjort anmärkning mot annullationernas storlek vid livförsäkring och anföra, att år 1933 över 40 procent av den samtidiga nyanskaffningen annullerades utan vederlag till de försäkrade. Bortsett från, ärade kammarledamöter, att denna siffra icke är riktig, är också jämförelsemetoden missvisande, vilket tydligast torde framgå, om man tänker sig det fallet, att ett bolag ett år gör en mycket stor nyanskaffning och följande år praktiskt taget ingen alls. Man skulle det följande året få ett avfall, som sannolikt uppginge till flera hundra procent av det årets nyanskaffning. Det vore ju en siffra, som den ärade motionären skulle kunna använda! Vill man göra jämförelser mellan annullationerna och anskaffningen, bör man enligt min uppfattning åtminstone tillgripa jämförelsemetoder, som bättre återspegla de tekniskt riktiga förhållandena inom livförsäkringen.

Då emellertid motionären här talat om luftförsäkringar och försök att locka folk att taga försäkring, kan det icke vara orimligt att fästa uppmärksamheten

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
på, att det även bland annullationer utan vederlag finnes en hel del, som man utan vidare kan beteckna som fullt lojala. För att taga ett enda exempel kan man anføra det fall, att en person, när han tecknade sin försäkring, var i behov av ett visst livförsäkringsskydd. Så erhåller han en anställning i ett företag, som ordnat för personalens egenpension och familjepension på ett sådant sätt, att en del av den tecknade livförsäkringen kan avvaras. Vi skola nu inte tala om alla de annullationer, som bero på ändrade ekonomiska förhållanden för den försäkrade. Det är omständigheter, som bolagen icke kunna göras ansvariga för.

I fråga om dessa annullationer bör också påpekas, att de fluktuera mycket starkt jämsides med konjunkturerna, och häri ligger också en förklaringsgrund till att annullationerna inom folkförsäkringen äro väsentligt större än inom storförsäkringen. Vid inträffad arbetslöshet t. ex. är det förstaeligt, om en livförsäkring icke kan hållas i kraft. För tidiga annullationer äro, det kan jag medge, tyvärr en sak, som aldrig kan helt undgås, men i förhållande till vad fallet är på de flesta håll i utlandet, även i fråga om de mycket få statsanstalter inom försäkringsväsendet, som finnas, torde nog de svenska bolagens annullationssiffror vara särdeles låga. Detta är å andra sidan intet skäl för att de svenska bolagen icke med all kraft skulle fullfölja sina strävanden att ytterligare nedbringa dessa siffror.

Det kan icke anses omotiverat att påpeka, att annullationerna utan vederlag betyda en förlust icke blott för de därav direkt berörda försäkringstagarna utan även för bolagens övriga försäkringstagare. Det är därför fullständigt felaktigt att tro, såsom ibland framställes, att bolagen glädja sig åt en kvalitativt mindervärdig anskaffning, såsom medel att bereda förtjänst åt aktieägarna å de annullerade försäkringarna. Såsom försäkringsinspektionen framhåller, utgår för närvarande till aktieägare och garantier i svenska livbolag ett belopp, som endast motsvarar 2 å 3 procent av den premieåterbäring och vinst, som tillföres försäkringstagarna.

Nu har redan antytts det saneringsarbete, som är igångsatt inom försäkringsvärlden, men varken herr Gustavson i Västerås eller den ärade motionären ha ansett sig kunna tillmäta detta saneringsarbete någon mera avgörande betydelse, när det verkställes av företagens egna direktörer. Jag kan medge, att det ligger något i detta resonemang, men å andra sidan får man dock hålla i minnet, att detta saneringsarbete pågår i den mest intima kontakt med försäkringsinspektionen, och försäkringsinspektionen har ju under sin nuvarande ledning till fullo visat, att den ingalunda bär svärdet förgäves. Försäkringsinspektionen har sålunda i fråga om agentstabens omfattning tagit mycket beaktansvärda initiativ, som ju ha lett till det resultatet, att antalet agenter på ett år reducerats med icke mindre än 12,000. Försäkringsinspektionen har också för första gången i sin årspublikation lämnat preciserade siffror i detta avseende.

Man har, när man diskuterar denna detalj av saneringsarbetet inom försäkringsverksamheten, som sagt, ifrågasatt effektiviteten i detta arbete. Jag kan då icke underlåta att påpeka tillvaron av den s. k. lojalitetsöverenskommelse, som träffades mellan bolagen under fjolåret, alltså långt innan någon människa visste om den motion, som nu förekommer till behandling här i andra kammaren. Jag kan icke heller underlåta att uppläsa ett avsnitt av denna lojalitetsöverenskommelse, ty jag anser det ingalunda orimligt, att densamma kommer in i andra kammarens protokoll. Denna överenskommelse inledes med följande ord: »Denna överenskommelse är slutet av undertecknade livförsäkringsbolag i syfte att åstadkomma sunda förhållanden inom anskaffningsarbetet och be-

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
tryggande åtgärder för övervakande av ombudens verksamhet. För detta ändamål förbinda vi oss dels att icke anställa någon såsom ackvisitör utan att först hava prövat hans betingelser för att på ett värdigt och lämpligt sätt utöva ackvisitionsverksamhet och dels att i enlighet med nedan givna regler övervaka att den, som brister i detta avseende, icke användes såsom ackvisitör.»

Till ytterligare belysning av denna överenskommelse och till belysning av detta saneringsarbete vill jag även påpeka, att här har tillsatts en särskild nämnd, som skall övervaka hela detta arbete. Tvister, som uppstå och vilka även beröra sättet för anskaffningsverksamhetens bedrivande, skola avdömas av en särskild nämnd. För att man då icke skall kunna säga, att denna nämnd består av försäkringsbolagens direktörer och att man därför icke är berättigad att hysa någon större tilltro till densamma arbete, vill jag påpeka, att samtliga ledamöter i denna nämnd tillsatts av Kungl. Maj:t och äro tillsatta av den nuvarande Kungl. Maj:t. I nämnden finns en representant för folkförsäkringen, en representant för storförsäkringen, en representant för ombuden inom folkförsäkringen och en representant för ombuden inom storförsäkringen. Som ordförande i denna nämnd, som alltså ytterst får anses bära ansvaret för hela detta stora saneringsarbete, har Kungl. Maj:t tillsatt en så oomstridd och av alla aktad person som arbetsdomstolens ordförande, justitierådet Lindhagen. Jag antar, att ingen vill ifrågasätta annat, än att dessa personer, inklusive arbetsdomstolens ordförande, komma att bedriva detta arbete uteslutande från rent objektiva utgångspunkter.

I den del av diskussionen, som här redan ägt rum, har man även berört en detalj, som också under utskottsbehandlingen spelat en viss roll, nämligen direktörlönerna, och man har anført vissa siffror. En ärad talare, herr Gustavson i Västerås, har räknat ut, att 20 direktörer inom den svenska försäkringsverksamheten enligt taxeringsuppgifterna haft en medelinkomst av 80,000 kronor, och det är naturligtvis riktigt. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att därmed icke är sagt, att detta är deras lön. Denna medelsiffra, 80,000 kronor, har därför intet som helst bevisvärde i detta sammanhang. Emellertid försökte den ärade motionären tillspetsa denna sak. Han har letat ut 5 direktörer, som tillsammans hade en inkomst av 338,000 kronor. Men det blir en något mindre medelinkomst än den, som herr Gustavson i Västerås räknat ut. Emellertid kan jag icke underlåta att för kammarens ledamöter göra ett litet, kanske pikant meddelande på denna punkt. Det har sagts, att dessa 20 direktörer enligt taxeringsuppgifterna haft en medelinkomst på 80,000 kronor. Nu förhåller det sig dock så, att man inom den svenska försäkringsvärlden har ungefär 75 direktörer, enligt vad reservanterna själva i utskottet upplyst. Man har av dessa 75 direktörer plockat ut 20. Skulle man emellertid ha tagit med alla de 75 direktörerna, hade man kommit ned till en medelinkomst, som ligger väsentligt under dessa 80,000 kronor och som därför icke syntes lockande att anföra i detta sammanhang.

Med vad jag här anført anser jag, att fullgoda skäl föreligga att följa den linje, som utskottsmajoriteten stannat för. Utskottsmajoriteten har i allt väsentligt anslutit sig till de synpunkter, som vårt främsta kontrollerande organ, nämligen försäkringsinspektionen, här anført. Försäkringsinspektionen slutar sitt yttrande med en hemställan, att man skall låta det nu pågående saneringsarbetet få fortsätta tills vidare och därför lämna motionen utan avseende. Jag tror, att kammarens ledamöter utan risk kunna ansluta sig till försäkringsinspektionens ståndpunkt.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Sedan jag begärde ordet, hava en hel del synpunkter framkommit, som äro mina egna, varför jag endast har några smärre, kanske mindre betydelsefulla synpunkter att framföra.

Det är ett ganska komplicerat problem, som här diskuteras, och det är kanske mycket svårt för en lekman att ge sig in i alla de labrynter, som försäkringsrörelsen i själva verket utgör. En sak kan dock en lekman ganska väl bedöma, och jag tror, att alla äro ense därom, nämligen att försäkringsrörelsen har en betydande social uppgift och att i avseende å denna betydande sociala uppgift försäkringsrörelsen också i många avseenden haft synnerligen goda resultat att uppvisa. Ett ingripande från statsmakternas sida, som skulle förhindra eller neutralisera möjligheterna för denna försäkringsrörelse att arbeta i sina olika grenar och olika former, anser jag därför vara olämpligt och icke på sin plats. Men om försäkringsrörelsen har denna stora sociala betydelse, som säkerligen alla vilja tillerkänna densamma, finns det dock inom försäkringsrörelsen metoder, som icke kunna betecknas som sociala, och det är väl närmast dessa metoder inom försäkringsrörelsen, som såväl motionären som reservanterna ha försökt att komma till rätta med i det att de begärt en utredning i syfte att få missförhållandena i fråga bragta ur världen.

Motionärerna ha talat om de s. k. ömsesidiga företag som finnas och påtalat, att försäkringstagarna eller andelsägarna inom desamma icke ha så synnerligen mycket att säga till om. Jag ber att på den punkten helt få instämma med motionären. Såvitt jag förstår, är ömsesidigheten i dessa företag av en synnerligen problematisk natur, och i verkligheten skilja sig de ömsesidiga företagen icke från aktiebolagen. Ömsesidigheten skulle ju i viss mån innebära ett slags demokrati, men demokratien inom dessa företag är endast sken. Den finns på papperet men icke i verkligheten. Det är klart, att såväl då det gäller organisationen som ledningen och även då det gäller verksamheten ute på »fältet», som försäkringsmännen kalla det, skulle det vara av en synnerligen stor betydelse att få anknytning till just de försäkringstagare, som inneslutas i ömsesidigheten. Därigenom skulle man ha möjlighet att komma till rätta med de icke sociala metoder, som komma till tillämpning inom försäkringsrörelsen. Erkänner man vidare den sociala betydelsen av försäkringsrörelsen, kan man ju med mycket stora skäl hävda, att försäkringstagarna borde ha en verklig medbestämmanderätt i företagen.

Det finns här i landet många, många tusentals arbetare, anställda och andra, som under ett långt liv i försäkelse och umbäranden ha betalat sina premier, för att de på alderdomen skulle i livförsäkringen ha något att trygga sig till. De ha kanske offrat det sista de äga, för att premierna skulle bli betalda och försäkringen icke gå ifrån dem. Det är naturligt, att skyddet för sådana försäkringstagare måste bli så starkt och kraftigt, som överhuvud taget är möjligt, och är det så, att man märker, att det på denna punkt brister, då ha statsmakterna skyldighet att omedelbart ingripa och vidtaga sådana åtgärder, att försäkringstagarna i sådana fall bringas det allra starkaste och största skydd. Det borde inte ens kunna tänkas, att en försäkringstagare skulle kunna bli lidande, om han har betalt kanske två tredjedelar av alla de premier, han har att erlægga under försäkringstiden och han sedan kommer i en sådan situation, att han icke vidare kan betala premierna. Då är det nödvändigt, att åt honom i ett eller annat avseende bringas skydd, så att han icke går förlustig den trygghet, han själv av eget initiativ sökt skaffa sig genom försäkringsrörelsen här i landet.

I detta sammanhang synes det viktigt, att värdebeständigheten, som jag skulle vilja kalla det, får ett starkare, mera kraftigt kontrollerat skydd från statsmakternas sida. Detta problem sammanhänger emellertid, då det gäller

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)

de ömsesidiga företagen och en del andra företag, dels med kapitalplaceringen och dels också med fondbildningen. Man kan säga, att det närmast gäller — eller till och med i huvudsak gäller — de s. k. sakförsäkringarna. När det gäller sådana försäkringar, vet man ju, att det icke existerar någon värdebeständighet för en sak, som är försäkrad. Värdet kan i vissa fall sjunka synnerligen snabbt, i andra fall kan det sjunka mindre snabbt. Men premierna äro alltid lika, och de utgå alltid efter samma norm och med samma belopp, oavsett hur värdet fluktuerar. Det är naturligtvis ett alldeles ohållbart tillstånd, att man håller konstanta premier för saker, som undergå en ständigt fortlöpande värdefluktuation. Detta anser jag vara ett synnerligen viktigt problem, som den eventuellt kommande utredningen eller den utredning, som redan pågår, borde taga upp till en granskning, så att man på detta avsnitt kommer fram till någonting annat och bättre. Man kan i detta fall säga, att det är försäkringstagarnas skyldighet att själva kontrollera, att det finns en fast värdebeständighet, d. v. s. att man skall förnya premierna, allt eftersom värdet undergår fluktuationer. Det är emellertid en omöjlighet för försäkringstagarna att här själva kunna vara med och utöva en kontrollerande verksamhet, då de icke äga möjlighet att deltaga i fastställandet av premierna, som i detta fall är det grundläggande.

Det är, herr talman, dessa två synpunkter jämte de synpunkter, vilka framförts av bl. a. motionären herr Hermansson, som jag i denna debatt har velat framföra.

Under detta yttrande hade herr talmannen återtagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag har läst vad som förekommit i detta ärende, såväl i motionen som i utskottets utlåtande med reservationen, och jag har läst försäkringsinspektionens yttrande. Jag har vidare åhört debatten i dag. Jag kan icke neka till, att jag känner en viss förvåning över, att här från reservanternas sida egentligen bara finnes klander. Det är bara klander mot dessa försäkringsbolag. Det är, liksom om det icke kunde finnas något gott alls hos dem, det är som om de bara försökte vara ovilligt stämda mot de försäkrade så mycket som möjligt och som om allt vad de göra eller tänka göra vore felaktigt och bara beroende på vinningslystnad och vinstbegär. Här säger man, att de förfara oriktigt än på det ena och än på det andra sättet, och man har egentligen bara anmärkningar.

Skulle det då icke vara möjligt, att vi också, herr talman, skulle kunna få säga till dessa försäkringsbolag, att de hava dock utfört en stor och människogagnande gärning under sin verksamhet? När de upptogo sin verksamhet här i detta land för åttio år sedan, voro de pionärer, banbrytare på ett område, som avsåg att tjäna mänskligheten. Och jag vill tillägga, när jag talar om detta: skulle vi icke också kunna giva dem det erkännandet, att de icke brustit i sina förpliktelser? Och hava vi icke rättighet att säga, att det främsta av allt i hela denna verksamhet, det är tryggheten och soliditeten hos de företag, som utöva denna verksamhet? Denna trygghet går väl i alla fall över allt annat. Om man skulle tänka sig en nedsättning av premier och sådant på bekostnad av säkerheten, vågar jag påstå, att man därmed skulle begå ett mycket stort fel, ja, det största fel vi skulle kunna göra. Tryggheten för de försäkrade att få ut försäkringssummorna övergår allt annat.

Man talar om och gör anmärkningar på, att förtroendet icke är så gott som det borde vara hos allmänheten. Jag vet egentligen icke, huruvida det påståendet är riktigt. För min del har jag ingen kännedom om det. Jag har

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
tvärtom kännedom om, att förtroendet är mycket gott. När man tagit en försäkring i ett svenskt försäkringsbolag, vet man absolut, att om det brinner hos en eller om man dör, så kommer försäkringssumman att falla ut. Däri ligger enligt min mening det väsentliga och det viktiga i hela denna verksamhet, och ingen skall kunna förebrå den svenska försäkringsrörelsen i stort sett, att den brustit i något av dessa avseenden.

Men nu kommer man med sina anmärkningar. Man säger, att det är för stora omkostnader, det är för höga löner och för mycket agenter, bolagsstyrelserna hugga för sig, de tillsätta sina släktingar som revisorer o. s. v. Ja, är det nu så riktigt, allt detta? Jag tänker t. ex. på antalet agenter som man talat om här. Kammarens ledamöter hava själva läst, att antalet agenter nedsatts under en viss period med 12,000 och att meningen är att nedsätta det ytterligare. Men hava kammarens ärade ledamöter tänkt på att av dessa agenter hava 80—85 procent denna verksamhet som biförtjänst? Det finnes försäkringsbolag, som arbeta på det sättet, att de hava en agent på varje arbetsplats. Icke lever han på det han förtjänar som agent! Han lever på någonting annat; han lever på sitt arbete i övrigt och har agenturen som en biförtjänst. Detta driver upp antalet agenter, så att det blir mycket större än det måhända eljest skulle behöva vara, och så inbillar man sig, att vi här i landet ha en här av agenter, som helt leva av försäkringsverksamheten. Det finnes ingenting, som säger, att icke de svenska försäkringsbolagen önska och vilja sätta ned antalet agenter. Men å andra sidan skola vi komma ihåg, att om vi önska, att det svenska folket skall försäkras, så måste det finnas agenter, som försäkra det.

Man säger vidare, att agenterna äro så påträngande och övertala folk med lock och pock att taga försäkringar. Som ett exempel på vad som kan hända vill jag för de ärade ledamöter av kammaren, som uttalat sig på det sättet, berätta en episod som jag var med om för två år sedan. En målare, som bor strax bredvid där jag bor på landet om sommaren, kom hem till mig och beklagade sig över, att det brunnit hos honom, och att han icke hade haft brandförsäkrat. Jag sade: Vad har ni tänkt på, som icke haft brandförsäkrat? Han svarade: Jag hade brandförsäkrat, men glömde bort att förnya premien för två år sedan. Hur, frågade jag honom, kunde ni glömma bort det? Blev ni icke påmind? Efter åtskilliga om och men erkände han, att han blivit påmind icke en, utan två gånger och att agenten kommit personligen den tredje gången och sagt: Kom ihåg, att ni inte betalat premien!

Sedan talar man om kostnaderna, särskilt inkassokostnaderna, och att man försöker driva försäkringen på sådant sätt, att helst varenda människa i detta land, åtminstone familjeförsörjarna, är försäkrad, och att varenda människa har sitt hus och sitt bohag försäkrat. Slå ihop hela försäkringsverksamheten och låt den skötas utan denna affärsmissighet, som nu kritiseras! Tror ni, att många människor skola komma och säga: Jag önskar försäkra? Det göra de icke. Det finnes en hel mängd folk, i vilkas medvetande det ännu icke gått upp vilken välsignelse det är att hava försäkrat. Det är därför som man måste förlåta de förkättrade försäkringsbolagen, att de använda agenter för att förmå folk att taga försäkring. De skola efter min uppfattning icke klandras för det, utan berömmas.

Sedan säger man, att bolagen taga för sig för mycket. Ja, herr talman, om vi tänka på vad jag nyss sagt, nämligen att det väsentligaste av allt är, att man har trygghet och säkerhet, så förstå vi ockå hur det kan gå, om icke man har denna trygghet, när stora katastrofer inträffa, katastrofbränder och dylikt. Jag har upplevat en sådan brand år 1888. Jag minnes, när det brann överallt i skogarna det året. Ingen människa hade skogen försäkrad på den

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftmetoder. (Forts.)

tiden. Även städer brunno. Sundsvall och Umeå brunno. Jag såg, hur det såg ut i Sundsvall strax efter branden. Och jag minnes från min barndom den stora branden, som rasade i Gävle. Allt nog, försäkringsbolagen måste hava reserver för att motstå katastrofbränder, den saken är oeftergivlig. Det vore ett oerhört fel om man skulle klandra dem för detta. Att man också skapar skaddejämningsreserver är nödvändigt just för katastrofrisker, som kunna komma en och annan gång. Kanske kommer någon av herrarna ihåg den stora katastrofen, när San Francisco brann. Vilka oerhörda summor förlorade icke försäkringsbolagen då! Men de stodo rycken, därför att de hade sina skaddejämningsreserver, som samlats de år, när skadeförloppet var gott men från vilka medel tagas, när sådana skador inträffade. Det har också gått därhän, att denna skaddejämningsreserv erkänts av statsmakterna genom att den gjorts skattefri.

Sedan talar man om vissa småbranscher, hur de drivas upp, och om de höga agentprovisionerna och de höga kostnaderna.

Ja, herr talman, i går kväll, när jag kom hem på eftermiddagen, fann jag på mitt bord en tidning, som icke alls har med försäkringsverksamhet att göra, nämligen tidningen »Skogen», som utgives av Svenska skogsvårdsföreningen. Där talades det på ett ställe om en på senare tid upptagen försäkringsverksamhet, nämligen skogsbrandförsäkring. Jag nämnde ett ord om den saken nyss. Av tidningens uppgifter fann jag, t. ex., hurusom från 1924 till början av maj 1935, d. v. s. på tio år, ansvarssumman för skogsbrandförsäkringarna stigit från 125 miljoner kronor till 1,200 miljoner kronor. Tro icke de ärade ledamöterna av kammaren, att det kostat något att arbeta upp en sådan försäkringsverksamhet? Det har fått arbetas för Lea under många år, innan man kommit på så grön kvist, att man känt sig säker på att kunna betala de skador, som kunna uppkomma. Om man betänker, att man nu har försäkrade 7,000,000 hektar skog i stället för i början, under första året, 600,000 hektar, så är ju detta en storartad utveckling, och jag tycker, att man skall vara tacksam för att det finnes företag, som taga upp sådana saker, mången gång med stora risker och utan att veta, huru det skall komma att falla ut. Att kostnaderna för sådant bli stora är alldeles påtagligt. I denna skogsbrandförsäkring har man för övrigt redan under dessa tio år haft ett år med stora skador, nämligen det stora skogsbrandåret för två år sedan.

För egen del har jag skogsbrandförsäkrat. Jag skulle anse det vara ett synnerligen stort fel, om jag icke hade skogsbrandförsäkrat. Och detta gäller ännu mera, anser jag, för en liten skogsägare. Det är en välsignelse, om han råkar ut för en stor brand, att hava försäkrat skogen.

Men naturligtvis är här icke fråga om att giva något erkännande åt någonting, det förstår jag mycket väl av de anföranden, som hållits. Det skall vara klander, det är den egentliga avsikten.

För övrigt, behövas icke reserver för ett försäkringsföretag, t. ex. när räntorna sjunka, som de gjort nu? Herrarna kanske vilja vara goda och tänka på, vad det betyder för ett företag, som är nödsakat att hålla stora reserver i form av värdepapper, in-teckningar och obligationer och dylikt, värdehandlingar alltså, som icke äro bolagens egna tillhörigheter utan som faktiskt ligga som säkerhet för de försäkrade och ligga under lås med olika nycklar av vilka en innehaves av en av staten tillsatt person och för vilka placeringar en viss minimiränta förutsatts! Tänk bara på, vad som i försäkringsinspektionens yttrande säges på sidan 10 i utskottets utlåtande: »Den ytterligare förstärkning av rän-teantagandet i beräkningsgrunderna, som Kungl. Maj:t för kort tid sedan beslutat, innebär i själva verket, att den för försäkringstagarnas räkning

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
verkställda pantsättningen måste ökas med icke mindre än cirka 70 miljoner kronor.»

Var skulle försäkringsbolagen hava tagit de 70 miljoner kronorna ifrån, om de varit så situerade, att deras premieintäkter icke lämnat några överskott utöver vad rörelsen direkt erfordrat?

Sedan nämndes det ett ord om regleringen av skadorna. Ja, för allt i världen, om staten vill tillsätta en ämbetsmannakår, som reser omkring till varje brandskada och står på de försäkrades sida och ser till, att de få ut sin försäkring, så nog låter det sig göra. Det finnes dock enligt min uppfattning tillräckligt mycket konsulterande ingenjörer och sakkunniga, som hava stora förutsättningar att göra detta. Men därjämte vill jag säga till den ärade talaren, som klandrade försäkringsbolagen, att mig veterligen förhåller det sig på det sättet, att skaderegleringarna i Sverige skötas utomordentligt väl. Olyckligtvis, det måste jag säga, är jag i den ställningen, att jag som intressent i vissa företag förorsakat brandförsäkringsbolagen stora skadestånd. Men dessa skador, som hava uppgått till mycket stora belopp och som hava varit flera stycken, hava reglerats så, att de personer, som representerat försäkringstagnarna, varit nöjda och belåtna varenda en. Det har icke funnits ett ljud till anmärkning.

Det ligger för övrigt, herr talman, i sakens natur, att ett försäkringsbolag vill försöka sköta skaderegleringarna ordentligt. Ett försäkringsbolag vill icke utsätta sig för risken att få rykte om sig att vilja krångla och bråka. Om det rätteligen skall betala 100,000 kronor, så försöker det inte komma undan med 90,000 kronor, utan det betalar hellre 100,000 kronor och behåller sitt goda rykte och anseende. Det är utmärkande för hela denna verksamhet och för uppfattningen hos de personer, som hava med sådant att göra. Naturligtvis kan det vara olika i olika företag. Men jag tror, att man kan generellt säga, att regleringen av skadorna sker överhuvud taget i vårt land på sådant sätt, som jag nu nämnt.

Ytterligare ett ord, herr talman! Man säger, att man skall nedbringa kostnaderna och att man vill nedbringa premierna.

Försäkringsbolagen äro icke främmande härför. Ett exempel härför äro de skånska lantgårdarna vilka brunno i stor utsträckning. Försäkringsanstalterna ha nu ingripit och sökt ge anvisningar m. m. hur brandsäkerheten skulle kunna ökas. Därmed bringar man ned skadorna, och därmed gå premierna ned. Men bolagens förvaltningskostnader bortsett från anskaffningsprovisionen gå icke ned. De bli desamma, såsom också inspektionen påpekat.

Jag vill ytterligare säga en sak mot anmärkningarna. Man talar om de höga lönerna. Ja, herr talman, det är på det sättet med de höga lönerna, att de för det första nog icke äro så höga, som man talar om. Vill man hava verkligt förstklassigt och prima folk, som känner försäkringsverksamheten i grund och botten, måste man också offra något för att förvärva sig sådana. Det kostar en viss summa pengar. Ty det går icke, som en talare sade, att jämföra dessa försäkringsmän med en generaldirektör i ett ämbetsverk. En generaldirektör i ett ämbetsverk sitter ganska säker på posten. Han är tillförsäkrad pension o. s. v. En direktör i ett försäkringsbolag kan bli sjuk och nödgas lämna sin plats. Han kanske blir överflödig eller får av andra orsaker lämna sin plats. Man skall icke klandra bolagen för att de försöka få det bästa folket. I det fallet kunna herrarna gå till statens verk. Det må sägas, som en talare sade, att en generaldirektör har 21,000 kronor. Men jag vill till samme talare säga: Vad har chefen för Sveriges riksbank, chefen för Sveriges statsbanor och cheferna för våra stora monopolföretag i avlöning? Varför tog den ärade talaren icke fram den jämförelsen? Chefen för ett stort försäkrings-

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)

bolag är en person, som man kräver så ofantligt mycket av, att man måste tänka på att han får en passande lön.

Sedan talar man om styrelsernas löner, arvoden och tantiëmer. Jag kan tala om, att jag känner till ett fall. I ett bolag — jag vet icke, om jag vågar säga, att det är Sveriges största försäkringsbolag, men det tävlar om platsen att vara det största — har ordföranden i styrelsen mindre arvode än ordföranden i Sveriges riksbank, men han har icke mindre att göra, jag tror snarare, att han har mera att göra. Man skall undersöka noga, innan man ger sig in på detta område.

Att det kan finnas företag, där lönerna äro oskäligt höga, det är jag den förste att erkänna, men man skall icke inbilla ledamöterna i utskott och kammar, att detta kan generaliseras, så att det gäller överlag.

Herr talman! För min del hade jag icke tänkt uppehålla mig vid de spörsmål jag nu berört, utan min tanke har varit att gå in på en del problem, som icke blivit berörda av någon av de föregående talarna, åtminstone icke såvitt jag kunnat höra.

Försäkringsverksamhetens betydelse inskränker sig icke bara till vårt land, den har också betydelse utåt, gentemot främmande länder. Jag vill då fästa kammarens uppmärksamhet på en sak, som både motionären och utskottsreservanterna fullständigt hava förbisett. Grundvalen för all försäkring är fördelning av riskerna. Ett bolag kan icke taga hela risken själv, den måste fördelas, och inom vissa branscher, där fara föreligger för katastrofer och främst då inom den största sakförsäkringsbranschen, brandförsäkringen, räcker det icke med att fördela riskerna inom ett enda land, icke ens om detta är mycket större än vårt, utan riskerna måste fördelas även i främmande länder. Brandförsäkringen är i själva verket en av de mest internationella verksamhetsgrenar som finnas, och svenska bolag driva en stor utländsk rörelse bland annat i Amerikas förenta stater och för övrigt allestädes på kontinenten. Av de svenska direkt tecknande brandförsäkringsbolagens premieinkomster på 55 miljoner kronor år 1933, kommo icke mer än 25 miljoner kronor från direktaffärer i Sverige. Å andra sidan reassurerade de svenska bolagen en stor del av sina affärer i utlandet. Försäkringsrörelsen är sålunda ingalunda begränsad till Sverige, det drives samtidigt stor export och import av försäkringskydd. Här ha vi ett område, som är av betydelse för vårt internationella handelsutbyte, och detta utbyte har kunnat upprätthållas i trots av alla de inskränkningar som drabbat handelsutbytet, när det gäller varor av andra slag. Detta har kunnat ske tack vare att betydelsen av denna försäkringsväsendets internationalitet insetts av de maktavande i alla länder och gynnats.

Det internationella utbytet skötes emellertid, mina herrar, icke bara genom att skriva brev och korrespondera. Det är en stor och vidlyftig historia, som kräver personliga besök i främmande länder, och särskilt för dem som arbeta i Amerikas förenta stater. Det kräves en utomordentligt stor skicklighet och insikt i hela detta utbyte, hela detta reassuranssystem, som är av en så stor betydelse för de svenska försäkringsbolagen. Och icke bara för dem själva, utan för hela försäkringsverksamheten överhuvud gäller det ju att fördela riskerna. Betydelsen av tarifföverenskommelser framgår kanske bäst av ett exempel. När en försäkring önskas, kunna alla tariffbolagen ange premien tack vare den tariffering som uppgjorts för allas räkning. Ett bolag ställer sig som ledare och fördelar försäkringen på alla de övriga. När skada inträffar, behöva icke alla de i försäkringen intresserade bolagen representeras utan några gemensamma representanter utses — och dessa reglera skadan å allas vägnar även för utländska bolag och reassuradörer.

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)

Den som känner till förhållandena i utlandet vet, att försäkringstagarna där ofta få betala avsevärt mycket mera och högre pris för sitt försäkringskydd än vi här i Sverige. Jag kan nämna ett exempel, som jag av en händelse fick höra häromdagen — men det gäller ett land, som egentligen kanske inte borde tagas som exempel. Det är nämligen Sovjet-Ryssland. Det gällde ett svenskt företag, som skulle försäkra en kontorsbyggnad i Leningrad. Vet herrarna vad premien var? Den var 16 gånger så stor som premien är om försäkringen tages i Sverige; ändock skulle skadeersättningen icke räckta till att åter uppföra byggnaden. Men jag skall icke taga exempel från Sovjet-Ryssland, ty jag vill själv icke godkänna det landet som någon mätare på detta område, utan jag skall taga ett annat land, t. ex. Förenta staterna, som vi ofta bruka betrakta som ett föregångsland i många avseenden. Där är den privata försäkringsverksamheten reglerad i de olika staterna, som ju äro icke mindre än 48 stycken, och som genom sina lagar övervaka den genom en mångfald för denna uppgift avsedda myndigheter. Där är den genomsnittliga brandförsäkringspremien 4 å 5 gånger så hög som här hemma i vårt land. Man skulle därför kunna tro, att bolagens kostnader skulle vara procentuellt låga. Men tvärtom, kostnaderna äro 50 % högre i Förenta staterna än vad de äro i Sverige.

Sedan fäste jag mig vid en sak; jag är icke säker på om den närmare berörts i debatten. Reservanterna tala om mäklareväsendet, som om det skulle vara något eftersträfvansvärt att hava ett sådant på detta område. Jag kan då nämna att t. ex. i Paris, där mäklareväsendet florerar i allra högsta grad, har det betalats i kurtage för en tioårs bunden brandförsäkring, första året 150 % av årspremien och andra året 100 %. På andra håll, där mäklarna behärska marknaden, betalas intill 35 % provision på engångspremien. Och vem tro reservanterna i sista hand få betala denna provision, om icke försäkringstagaren? Veta reservanterna, vad svenska aktiebolag betala för provision till sina agenter? Jo, 10 %, i enstaka fall till vissa generalagenter något mera. Men 10 % är vad de i regel betala. Varför har ett mäklareväsen då icke uppstått här i Sverige? Jo, därför att ett svenskt försäkringsbolag, om det icke ensamt kan taga en risk, icke behöver göra sig besvär med att använda mäklare, ty det delar den tillsammans med andra försäkringsbolag. Den besparing som på detta sätt göres, kommer försäkringstagarna till godo. Det kostar naturligtvis en del pengar för bolagen att göra det, men det kostar mycket, mycket mindre pengar än om ett antal mäklare skulle finnas, som var och en hade sitt lilla kontor och skötte sin verksamhet med sina mer eller mindre rationella metoder.

Jag vågar säga, herr talman, att man kan hava rättighet att säga till de ärade reservanterna och motionären, att när ni ge er in på detta kapitel, skola ni icke bara plocka fram det som ni tycka är dåligt och anmärkningsvärt, utan ni skola också vara så goda och tala om, att det finns något som kan vara erkännande värt i den stora svenska försäkringsverksamheten.

Häruti instämde herrar *Persson* i Fritorp, *Lithander*, *Petersson* i Gärestad, *Gustafson* i Kasenberg, *Petersson* i Lerbäcksbyn, *Nilsson* i Karlstad, *Sandström*, *Holmström*, *Nilsson* i Antnäs, *Thorell*, förste vice talmannen *Magnusson* och *Leffler*.

Herr Hermansson: Herr talman! Jag skall med hänsyn till den tid som redan åtgått att diskutera denna fråga, inskränka mig till endast några högst nödvändiga repliker.

Jag skall då först vända mig till herr Lindman, som under nästan en halv

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftmetoder. (Forts.)

timme stått här och slagit in öppna dörrar genom att anklaga oss för att vi icke ha talat om vad han ansåg, att vi skulle gjort. När vi hava uraktlätit detta, har det skett därför, att vi ansett det fullkomligt onödigt att tala om sådana saker, som vi allesammans äro fullkomligt eniga om. Det är heller icke alldeles riktigt, när herr Lindman vill påstå, att det från vår sida icke har sagts något om försäkringsrörelsens stora sociala och socialekonomiska betydelse. Om jag hörde rätt, talade herr Gustavson i Västerås ganska mycket om den saken, och om herr Lindman ville läsa min motion, skulle han finna, att det även där medges, att försäkringsrörelsen har en mycket stor social betydelse.

Vi ha således ingen anledning att förneka vare sig det goda, som herr Lindman säger, att försäkringsrörelsen utträttat, eller att förminska de risker, som försäkringsrörelsen vill försäkra medborgarna emot. Herr Lindman låtsas här emellertid, som om det skulle hava varit vår mening att hindra folk från att skaffa sig detta försäkringskydd. Det är emellertid självklart, att raka motsatsen är det verkliga förhållandet.

Varför jag har väckt min motion — och jag förmodar att reservanterna hava haft samma inställning — är icke därför att vi vilja hindra folk att taga försäkringar, utan därför att vi vilja göra det möjligt för folk att försäkra sig i ännu större utsträckning än vad nu är fallet, och att kunna göra det på *bättre villkor*, än som nu händer i vissa fall. Herr Lindman menar emellertid, att förtroendet för försäkringsrörelsen icke är så dåligt i stort sett, och det kan man kanske instämma i. Vi ha för vår del icke sagt, att det icke skulle finnas försäkringsbolag och försäkringsanstalter, mot vilka det icke finns något skäl till anmärkning. Men det finns å andra sidan andra försäkringsbolag, som det finns så mycket mera att anmärka på, och vi ha också ansett, att om vissa bolag begagna sig av sådana osunda affärsmetoder, som gör att folkets förtroende för försäkringsrörelsen minskas, så skadas därigenom icke bara det bolag, det närmast gäller, utan själva försäkringsidén, vilket blir till skada även för hela den svenska allmänheten, som borde få ha sitt förtroende för försäkringsrörelsen orubbat. Vi ha således icke heller, som herr Lindman tycks vilja göra gällande, på något sätt vänt oss emot att försäkringsbolagen ha stora reservfonder för framtida behov, utan tvärtom. Men jag kan för min del icke fatta, att dessa reservfonder skulle bli mindre, om aktieutdelningarna minskades. Jag tror tvärtom, att det genom att minska dessa utdelningar till aktieägarna och genom att också iakttaga större sparsamhet när det gäller chefslöner, styrelsearvoden och tantiëmer till styrelserna skulle vara möjligt att göra dessa reservfonder ännu större, än vad de för närvarande äro, och därigenom också skapa ett större förtroende för försäkringsrörelsen hos den stora allmänheten.

Jag skulle också med ett par ord vilja beröra vad herr Hagberg i Malmö nämnde i sitt anförande. Herr Hagberg klagade över att reservanterna icke hade ansett sig kunna solidariserar sig i allt med motionären. Jag är för min del fullkomligt nöjd med reservanternas behandling av min motion, och då tycker jag, att herr Hagberg, som representerar utskottet, också borde kunna vara det. Jag gör naturligtvis heller icke några anspråk på att den motion jag har skrivit i detta ämne, är på något sätt uttömmande. Det är den alldeles icke, och jag medger också, att den tillkommit i den vanliga motionsbrådskan, som ju råder i början av varje riksdag. Det skulle ha kunnat anföras en mängd skäl för den utredning jag begärt, utöver de skäl, som jag anförde i motionen, och jag är därför tacksam för att reservanterna ha kunnat förebbringa ytterligare skäl för att denna utredning bör komma till stånd.

Herr Hagberg ville också anmärka på, att jag sagt, att försäkringsrörelsen

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
förvaltade en betydande del av vår nationalförmögenhet. Ja, den förvaltar, om jag icke tar fel, ungefär $4\frac{1}{2}$ miljarder kronor. Jag tycker nu för min del, att det är en ganska betydande del av vår nationalförmögenhet, men vill herr Hagberg i Malmö betrakta dessa miljarder som en spottstyver, så må han gärna göra det, jag fasthåller för min del vid, att det är en ganska betydande del, även om den procentuellt icke är så förfärligt stor.

Herr Hagberg berörde vidare vad jag i min motion hade anfört om att de medel, som stå till försäkringsväsendets förfogande, icke alltid förvaltades på ett tillfredsställande sätt. Ja, den anmärkningen besvarade jag i mitt första anförande, när jag talade om, att dessa medel i mycket stor utsträckning användas för att finansiera dotterföretag till försäkringsbolag, dotterföretag som bedriva rörelser och affärer, vilka icke ha det minsta med försäkringsrörelsen att skaffa, och, jag betonar det än en gång, som ibland åtminstone, äro av den beskaffenhet, att försäkringstagarnas pengar icke borde användas för finansieringen av dessa affärer. Jag tycker ju, att herr Hagberg, om han hörde mitt anförande, icke skulle behövt framställa den anmärkningen.

Det var vidare en annan sak, som jag skulle vilja beröra, nämligen vad som anfördes i fråga om annullationerna och vad jag skulle hava sagt i det avseendet. Herr Hagberg var icke belåten med att jag icke berört den saken i min motion, och det var kanske ett fel att jag icke gjorde det. Jag skulle haft skäl att göra det, men när jag icke gjorde det, torde det väl ändå få vara min egen sak. Men herr Hagberg ville nu förklara de stora annullationerna med, att det kan förekomma att ett bolag ett år har en förfärligt stor anskaffning, som höjer förvaltningskostnaderna, under det att man nästa år har nästan ingen anskaffning alls. Då vill jag för det första fråga: anser herr Hagberg, att ett bolag, som på det sättet sköter sin anskaffning, att det det ena året ställer till med en sådan jätteanskaffning och det andra året nästan icke anskaffar några försäkringar alls, bedriver sin rörelse enligt sunda affärsmetoder? För min del anser jag det icke. När ett försäkringsbolag går till väga på det sättet, måste jag säga, att det bolaget gör, som jag sade förut, luftförsäkringar, d. v. s. man gör försäkringar, som man beräknar icke skola komma att fortsättas av försäkringstagarna, utan inom en längre eller kortare tid annulleras. Men i alla händelser, om man nu ställer till med en dylik rekordanskaffning ett år, borde väl ändock beräkningsgrunderna för *anskaffningskostnaderna* också stämma med de nytagna försäkringarna, och det är detta som i många fall icke har skett. Det är många bolag, som ha överskridit de av försäkringsinspektionen beräknade grunderna för kostnaderna för nyanskaffning, vilket jag ju också berörde i mitt första anförande, liksom det också finns bolag vilka i fråga om inkassokostnaderna högst väsentligt överskrida de beräkningsgrunder, som försäkringsinspektionen har fastställt.

Jag skall också i detta sammanhang nämna ett par ord om den överenskommelse mellan försäkringsbolagen i avsikt att nedbringa antalet ombud, som här berördes, jag vill minnas även av herr Hagberg. Innehållet i denna överenskommelse är i själva verket icke den, att antalet ombud skall minskas, utan att antalet ombud i stället skall komma att ökas med icke mindre än 2,500 st. Anledningen till att det riktats anmärkningar mot det stora antalet ombud, har varit den, att när antalet ombud är alltför högt, blir kvaliteten hos ombuden ofta så mycket sämre. Detta är en synpunkt, som med särskild styrka framhållits från försäkringsfunktionärernas sida. Om herrarna läsa senaste numret av »Livinspektören», som jag tror, att flertalet av kammarens ledamöter fått sig tillsänt, skola herrarna finna, att man där är ytterligt angelägen att framhålla just den synpunkten, att när man har alltför stort antal agenter, kommer en del av dessa agenter att bestå av personer, som äro olämp-

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)

liga för sitt yrke. De äro olämpliga på det sättet, att de ofta — jag säger det ännu en gång — lura allmänheten att taga försäkringar även i sådana fall, då agenten vet, att försäkringstagaren aldrig skall kunna bliva i stånd att i fortsättningen betala premierna för försäkringen. Dessa undermåliga agenter misskreditera sålunda hela rörelsen och bidraga till att undergräva förtroendet för försäkringsverksamheten. Det är ur den synpunkten, som man framställt anmärkningar mot det höga antalet ombud.

Det förvånar mig eller, rättare sagt, det förvånar mig icke alls, att ingen av de talare från den andra sidan, som nyss varit uppe, med ett enda ord velat beröra vad jag tidigare sade om de anslag från försäkringsbolagens sida, som lämnats för ändamål, som icke ha med försäkringsrörelsen att skaffa, särskilt då anslag till politiska partiers valrörelser o. d. Det förvånar mig icke, att ingen försökt dementera denna uppgift. Jag kan nämligen tala om, att jag i min bänk har en promemoria, undertecknad av chefen för försäkringsinspektionen, i vilken det bekräftas, att det förekommit, att försäkringsbolag lämnat anslag till politiska partier. Jag vill för min del påstå, att även ett sådant tillvägagångssätt från bolagens sida är ägnat att i högsta grad undergräva förtroendet för försäkringsrörelsen hos den stora allmänhet, som icke tillhör dessa partier, och kanske även hos en hel del av dessa partiers egna medlemmar. För egen del måste jag anse det otillständigt, att försäkringsbolagens medel användas på detta sätt, även om de summor, det gäller, såsom jag förut nämnt, icke äro så stora, att de på något sätt kunnat ha någon inverkan på premiesättningen eller på avsättningen till bolagens vinstfonder.

Vidare skulle jag vilja säga, att om allting inom försäkringsrörelsen är så bra beställt, som man här velat göra gällande, och som framför allt försäkringsföreningen påstått, så är det svårt att förstå, varför försäkringsbolagen äro så angelägna att motsätta sig förslaget, att statsmakterna vid en blivande utredning skulle få titta litet närmare på försäkringsbolagens verksamhet. Om utskottsmajoriteten, som ju också tycker, att allt är väl beställt, säger, att den anser försäkringsrörelsen vara i alla avseenden så väl skött, att det är onödigt med någon utredning, så kan jag förstå denna ståndpunkt från utskottsmajoritetens sida. Jag kan både förstå och respektera den. Men vad jag icke förstår det är, att bolagsledningarna själva, som anse, att allting är så väl beställt, även för sin del motsätta sig den föreslagna utredningen. Jag tycker, att det skulle vara ägnat att stärka förtroendet för dessa företags ledningar, om försäkringsföreningen hade sagt, att den visserligen ansåge det vara så bra ställt, som den i sitt yttrande angivit, men att den, därest det funnes något tvivel om detta, med största nöje ville underkasta sig en statlig utredning. Om försäkringsdirektörerna hade sagt: »Var så god, kom och titta på våra papper!», så skulle detta ha varit en konsekvent ståndpunkt från försäkringsföreningens sida. Om försäkringsbolagen över lag ha så rent mjöl i påsen, som det påstås, så förstår jag icke varför försäkringsföreningen så ivrigt motsätter sig en dylik utredning.

Jag vidhåller, herr talman, mitt förut framställda yrkande.

Herr Lundell: Herr talman! Jag har icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, utan det är en del yttranden, som förekommit här under debatten, vilka föranlett mig att begära ordet.

Herr Hermansson talade i sitt första inlägg i debatten ganska mycket om de höga aktieutdelningar och de höga direktörsarvoden m. m., som förekomma inom de privata försäkringsbolagen. Det har ju redan gent emot detta framhållits, att aktieutdelningar och deras motsvarighet inom ömsesidiga bolag, utdelningar på garantifonden, spela en ytterst liten roll i utgiftsbalansen. Det

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
framhålles ju i en bilaga till utskottsutlåtandet, att den årliga utdelningen till aktieägare och garantier för vissa medräknade livförsäkringsbolag uppgått till cirka en halv miljon kronor, under det att vad som av vinsten utbetalts till försäkringstagarna under samma period, i genomsnitt per år uppgått till över 20 miljoner kronor. Inför sådana siffror tycker jag, att det är ganska liten mening i att så mycket tala om dessa aktieutdelningar.

Jag vill vidare påminna herr Hermansson om, att dessa aktieutdelningar äro icke enbart en kapitalränta utan även en riskpremie. Det kan ju inträffa sådana fall, att de medel, som annars äro disponibla för att tillfredsställa försäkringstagarna, på grund av någon katastrof icke räcka till, så att aktiekapitalet kan behöva helt sättas till. Det kan tänkas, att sådant inträffar för ett brandförsäkringsbolag, vid någon större brandkatastrof, då ett helt samhälle brinner ned, och för ett livförsäkringsbolag vid en svår farsot, då dödligheten under någon tid stegras kanske till den tiodubbla. Man bör noga taga i beaktande detta, att aktieutdelningarna icke enbart äro kapitalränta utan även riskpremie. Ifall herr Hermansson och några kamrater till honom eller kanske en fackorganisation, som han hade intresse i, hade disponibelt kapital och skulle vilja förränta det något bättre, än vad man med nu gängse bankränta kan göra, så undrar jag, om de skulle vara hågade att starta ett stort försäkringsföretag och riskera dessa medel på någonting sådant. Har man den uppfattningen, att där är en mycket hög förräntning att vinna, så vore det ju ingen anledning att tveka. Och kan herr Hermansson i ett sådant företag betydligt reducera omkostnadsprocenten, så kan han säkerligen också trycka ned premieavgifterna för försäkringstagarna ganska betydligt. Har han verkligen den förmåga, som det något framgår av motionen, att han tror sig äga, så bör han på ganska kort tid kunna konkurrera ned större delen av övriga försäkringsföretag. Jag menar, att ett sådant tillvägagångssätt skulle innebära ett verkligt kraftigt argument i den sak, som det här är fråga om att granska.

Herr Gustavson i Västerås liksom också herr Hermansson ha ju framhållit omkostnadsprocenten såsom varande alldeles för hög och uttalat, att man borde kunna reducera den rätt så avsevärt. Jag har emellertid den uppfattningen, att det icke är så lätt att trycka ned denna omkostnadsprocent. Jag sitter själv i direktionen för ett länsbolag på brandförsäkringsområdet, och där är en ständig strävan att pressa ned omkostnaderna, men de ligga ändå mellan 15 och 20 % av premieinkomsterna. Och där betalas sannerligen inga höga vare sig direktörs- eller direktionsarvodena. Men vi kunna ju gå till vissa företag, som stå arbetarrörelsen nära, närmare i varje fall än dessa aktiebolag som tidigare berörts. Om vi gå till de försäkringsföretag, som stå i omedelbart samband med Kooperativa förbundet, vad finna vi då, om vi granska deras vinst- och förlusträkningar? Jag har sett efter i Aktieägarnas uppslagsbok och där först gått till livförsäkringsanstalten Folket. Där utses ju representantförsamlingens 24 ledamöter helt av Kooperativa förbundets kongress. Detta är alltså icke något kapitalistiskt företag i den betänkliga mening, som t. ex. herr Hermansson inlägger i en sådan beteckning. I vinst- och förlusträkningen för 1933 finner man premieinkomsten vara 7.44 miljoner kronor och inkomsten av kapital 3.06 miljoner kronor. Utbetalningar för försäkringsfall uppgå till 1.82 miljoner kronor och förvaltningskostnaderna till 1.41 miljoner kronor. Förvaltningsomkostnaderna motsvarade alltså det året 78 % av vad som kom försäkringstagarna omedelbart till godo, och 19 % av premieinkomsten. Där finns alltså höga omkostnader, trots att man väl får förutsätta, att där icke förekomma några höga direktörslöner och icke heller några utdelningar på aktier. Går man till ett annat företag, som står i ungefär samma

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)

ställning, nämligen försäkringsanstalten Samarbete, som driver skadeförsäkringsrörelse i alla de hos oss vanliga branscher, som förekomma hos de andra försäkringsbolagen, så finner man, att också där representantförsamlingens 21 ledamöter utses av Kooperativa förbundets kongress. Där har premieinkomsten under 1933 varit 6.08 miljoner kronor och inkomsten av kapitalet 0.77 miljoner kronor — sistnämnda belopp utgör alltså ränta på fonder. Utbetalningar för försäkringsfall uppgå till 3.08 miljoner kronor och förvaltningsomkostnaderna till 1.37 miljoner kronor. Här utgjorde alltså förvaltningsomkostnaderna 44 % av utbetalningarna för försäkringsfall och 22.5 % av den samlade premieinkomsten.

Nu kanske herr Hermansson mot dessa siffror skulle vilja invända, att han naturligtvis egentligen icke tänkt sig, att försäkringsrörelsen skulle vara uppdelad på sådana mindre företag som de här nämnda, även om dessa skulle stå arbetarrörelsen så pass nära, som dessa göra. Han har väl närmast tänkt sig, att försäkringsrörelsen skulle socialiseras eller monopoliseras av staten. Om man då vill se, vart detta skulle leda, är det kanske av ett visst intresse att se på de statliga försäkringsinrättningar, som vi redan ha. Går man då till riksförsäkringsanstalten, så finner man, att på utbetalda försäkringsfall om 11.7 miljoner kronor har det för riksförsäkringsanstalten varit avlöningar, expenser och dyrtidstillägg på 1.77 miljoner kronor. Det är alltså 15.2 % av utbetalningarna för försäkringsfall. Och då är att märka, att för en sådan anstalt som riksförsäkringsanstalten finnas inga nämnvärda vare sig ackvisitionskostnader eller uppbördskostnader. Där finnas ju inga agenter eller ombud att avlöna, åtminstone icke på långt när i sådan omfattning, att det kan jämföras med vad som är nödvändigt i privata bolag. Man har ju där hjälp av det lagtvång, som statsmakterna infört just beträffande ackquisitionen och uppbörderna.

Går man till den allmänna pensionsförsäkringen, så finner man, att för avgiftspensionerna utbetalades under budgetåret 1933/1934 9.65 miljoner kronor. På denna utbetalning för försäkringsfall komma förvaltningsomkostnader för pensionsstyrelsen, för pensionsstyrelsens ombud, för generalpoststyrelsens bestyr med utbetalningar, till häradskrivare för pensionsförteckningars upprättande o. s. v., om tillsammans ungefär 1.8 miljoner kronor. Detta utgör 18.3 % av utbetalningar för försäkringsfall. Sedan äro ju med den allmänna pensionsförsäkringen förbundna åtskilliga andra utgifter, som jag här icke har tagit med, nämligen sådant som arvoden till alla pensionsnämnder och de grundavgifter, som ju kommunerna få släppa till i den mån de icke kunna drivas in av försäkringstagarna, indrivningsavgifter, som landsfiskalerna taga upp av avgiftsbetalarna, o. s. v. Jag har icke tagit med dessa ytterligare kostnader, därför att jag icke tagit med som utbetalningar vad som betalats ut i tilläggs-pensioner.

När man gör sådana här jämförelser, tror jag nog, att man ganska osökt kommer till den slutsatsen, att monopolisering av all försäkringsrörelse kanske icke skulle bli så särdeles fördelaktig för försäkringstagarna.

Herr talman! När det nu är så — det framgår av utskottets utlåtande och är för övrigt bekant för alla, som syssla med försäkringsrörelse — att det pågår ett oavlåtligt arbete inom försäkringsbolagen i syfte att reducera deras omkostnader, så förefaller det mig tämligen meningslöst att sätta i gång med en särskild utredning om den saken. Det är ju inga delade meningar om att omkostnaderna böra reduceras så långt detta låter sig göra. När man sedan har dessa försäkringsföretag, som stå i förbindelse med Kooperativa förbundet, och finner, att de icke kommit till några särskilt fördelaktigare siffror, kan man ju vänta, tills man på det hållit kunnat prestera något helt överlägset.

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
Först om det skulle visa sig, att de privata, på de vanliga kapitalistiska grunderna drivna försäkringsföretagen vore efterblivna, då vore det skäl att vidtaga kraftiga åtgärder.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Näslund: Herr talman! Då jag deltagit i utskottets behandling av föreliggande motion, tillåter jag mig här säga några ord. Jag lovar att efter denna utdragna debatt fatta mig mycket kort.

Jag kan villigt erkänna, att det finns en hel del beaktansvärda synpunkter, som motionären berört. Med de ärade kammarledamöter, som med uppmärksamhet läst utskottets utlåtande, torde också hava funnit, att utskottet för sin del ingalunda bortsett från detta förhållande. Jag är även angelägen understryka, att med hänsyn till den oerhört stora betydelse, som försäkringsverksamheten har, är det angeläget att få bortjusterat allt inom försäkringsrörelsens såväl organisation som förvaltning, som på något sätt skulle kunna bidra till att minska förtroendet för denna verksamhet.

Jag vill också fästa uppmärksamheten vid försäkringsinspektionens yttrande över den föreliggande motionen. Det framgår ju klart och tydligt, att de befogade anmärkningar, som motionären framfört, redan beaktats av försäkringsinspektionen och då kan det ju knappast finnas anledning att för närvarande ingripa på det sätt, som motionären föreslagit.

Jag ber också att få understryka vad utskottet säger på sid. 4, där utskottet »förutsätter, att försäkringsinspektionen alltjämt kommer att med uppmärksamhet följa utvecklingen och icke uraktlåta att, då så finnes påkallat, själv vidtaga eller hos Kungl. Maj:t begära vidtagandet av åtgärder ägnade att tillgodose försäkringstagarnas berättigade intressen». Jag vill också säga, att jag är av den uppfattningen, att, när riksdagen skriver till Kungl. Maj:t i ett ärende, bör i varje fall primärmaterialet vara av sådan beskaffenhet, att man icke behöver justera bort 50 % av uppgifterna.

Till sist skall jag be att få säga, att det förvånade mig att höra motionären här i kammaren uttala, att försäkringsrörelsen av sina kapitaltillgångar lämnat rundliga anslag till vissa politiska organisationer. Det hade ju varit önskvärt, att motionären lämnat den upplysningen i motionen, så att utskottets ledamöter fått tillfälle att närmare undersöka dessa förhållanden. Jag vill givetvis icke förutsätta, att motionären här kommer med oriktiga uppgifter, men jag vill bestämt bestrida, att jag haft en aning om detta. Det var för mig en överraskning att höra ett dylikt yttrande fällas.

Emellertid vill jag säga, att jag allt fortfarande vidhåller den ståndpunkt, som jag intagit i utskottet och ber, herr talman, att få yrka bifall till det föreliggande utskottsutlåtandet.

Herr Frankenberg: Herr talman! Det har i denna fråga redan talats så mycket, att jag skall försöka bli så kortfattad som möjligt.

Det var egentligen ett yttrande av herr Lindman, som gav mig anledning till en liten replik. Herr Lindman ville göra gällande, att vi reseranter uttalat oss mycket klandrande om försäkringsrörelsen här i landet. Såvitt jag kan förstå, har försäkringsrörelsen icke klandrats i reservationen. Å andra sidan har i utskottets utlåtande icke uttalats något beröm om försäkringsrörelsen i landet. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att när denna fråga behandlades i utskottet, så var det en ganska enhällig mening både bland dem, som nu äro reseranter, och dem, som stå för utskottets utlåtande, att en utredning om försäkringsrörelsen här i landet var nödvändig.

Det kanske kunde vara klokt att nu i debattens sista skede försöka samman-

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)

fatta själva huvudfrågan. Tvisten mellan utskottets majoritet och reservanterna gäller ingenting annat än huruvida bolagen själva skola få företaga denna utredning eller om utredningen skall verkställas av en utav statsmakterna tillsatt utredningskommitté. Av försäkringsinspektionens utlåtande till utskottet finner man, att det förekommit vissa missförhållanden, som enligt min uppfattning i varje fall borde föranlett inspektionen, som är en statlig institution, att tillstyrka en utredning i ifrågavarande ämne i stället för att som nu skett, avstyrka en sådan utredning. Man kommer till den slutsatsen — som man visserligen icke finner direkt uttalad, men som man kan läsa mellan raderna i försäkringsinspektionens utredning — att det tagits vissa initiativ, som strängt taget lagen icke tillåter och att man sålunda här bör gå längre än den nu gällande lagen tillåter och införa bestämmelser om skärpt kontroll. Man kan icke från de enskilda, som eventuellt skulle få en utredning om hand, förvänta att de skola framlägga ett förslag till skärpt lagstiftning. Reservanterna ha betonat vikten av att denna synpunkt beaktas.

Den huvudsakliga skillnaden mellan den ställning, som intages av utskottets majoritet, och reservanternas ställning är att utskottsmajoriteten anser, att en utredning skall företagas av bolagsdirektörerna själva, medan reservanterna anse, att utredningen bör verkställas av en utav staten tillsatt kommission.

Jag vill också passa på tillfället att rikta några repliker till herr Hagberg i Malmö. Herr Hagberg försökte i sitt anförande att förringa de annullationer, som bolagen företagit. Jag skall återge några siffror ur den promemoria, om chefen för försäkringsinspektionen, herr Åkesson, lämnat till handelsministern. Herr Åkesson skriver följande: Först vill jag då uttryckligen framhålla, att annullationerna inom livförsäkringsrörelsen enligt min mening utgöra ett ytterst allvarligt missförhållande. Till belysning av annullationernas omfattning må tjäna följande siffror för åren 1932 och 1933. Samtliga annullationer i procent av nyanskaffningar var för storföretagen 51 % år 1932 och 51 % år 1933. — Alltså, även om man försöker att förstå den teori, som herr Hagberg lanserade om att ett bolag har mycket nyanskaffningar det ena året och litet det andra, visar det sig ju här, att annullationerna åren 1932 och 1933, i procent uttryckta, äro lika många. För folkförsäkring och storförsäkring tillsammans voro annullationerna år 1932 72 % och år 1933 64 %. Dessutom tilläggas, att annullationerna utan vederlag i procent av samtliga annullationer utgjorde 74 % år 1932 och 78 % år 1933. Vederlagsprocenten blir sålunda 50 %.

Chefen för försäkringsinspektionen anser detta vara ett synnerligen allvarligt missförhållande. Tycker inte herr Hagberg, att det bara av denna anledning skulle finnas motiv för den utredning, som reservanterna föreslagit?

Herr Lundell sammanställde i sitt anförande de båda försäkringsanstalterna Folket och Samarbetet. De stodo arbetarrörelsen nära, och detta skulle bevisa, att icke heller dessa bolag kunde ha några gynnsamma siffror att visa på. Det där är ju ingen motivering för ett avslagsyrkande, ty, herr Lundell, livförsäkringsbolaget Folket är det bolag här i landet, som kan visa de gynnsammaste kostnaderna för förvaltningskostnader. Anser herr Lundell, att det bolaget icke har några gynnsamma siffror, vad anser han då om övriga bolag? Jag tycker att herr Lundell borde vara ganska glad åt en utredning, när de båda bolagen, enligt herr Lundells mening, stå på så dåliga fötter.

Det har riktats klander emot reservationen. Detta klander har bemötts tidigare. Det var egentligen herr Hagberg i Malmö, som kritiserade reservanterna för att de icke upptagit några av motionärens argument. Det är motionens syfte, som är huvudsaken. På den linjen står också herr Hagberg i Malmö. Vi voro inom utskottet eniga om att en utredning bör komma till stånd, men man var inte riktigt så djärv i utskottet, när man diskuterade den

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
saken, som man blivit i kammaren, vilket dock kan vara förklarligt. Emellertid voro vi eniga om att det finns missförhållanden, som böra rättas till. I allmänhet stod man på den linjen, att en utredning borde komma till stånd. Herr Hagberg anser, att direktörerna själva böra få verkställa den utredningen, men vi reservanter anse, att en av staten tillsatt kommission skall göra utredningen.

Jag vill sammanfatta vad som förekommit under debatten. Det gäller endast att taga ståndpunkt till den nyss berörda frågan. Där kommer själva kardinalpunkten fram. Av den diskussion, som förts här i kammaren i dag, är det alldeles klart, att om siffrorna för livförsäkrings- och sakförsäkringsbolagens förvaltningskostnader och övriga kostnader komme att spridas och bli kända av den stora allmänheten så skulle det utan svårighet kunna skapas en ganska stark opinion, ja man skulle till och med kunna bilda ett försäkringstagarnas fackförbund. Man skulle kunna gå ut bland folket och exempelvis peka på, att det förekommer bolag, som ha en förvaltningskostnad av 65 %, ja, att det till och med finnes bolag, som ha en förvaltningskostnad av 69 %. Man skulle kunna använda sig av dessa siffror för att skapa en opinion mot försäkringsbolagen, men det är ju inte meningen, utan motionärens väsentliga syfte är att få till stånd en bättre kontroll över försäkringsverksamheten. Meningen är ju att försöka bringa ned de alltför höga förvaltningskostnaderna.

Slutligen måste jag ännu en gång framhålla, att jag har icke den tron, att försäkringsdirektörerna själva kunna göra detta, och under sådana förhållanden måste jag intaga den ståndpunkten, att skall man här ha en ordentlig utredning, av vilken man kan vänta positivt resultat inom en snar framtid, bör man gå den väg, som reservanterna anvisat. Jag tror också på de skäl jag nyss anfört, att det skulle vara till bolagens egen fördel, om denna utredning genom statsmakternas försorg komme till stånd.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen.

Herr **Gustavson** i Västerås: Herr talman! Jag har bara några korta repliker att avge med anledning av de bemötanden, som kommit efter mitt första anförande.

Till en början vill jag säga till herr Lundell att jag i mitt första anförande ifrån den kritik, som där bestods försäkringsbolagen i allmänhet, uttryckligen undantog läns-, härads- och sockenbolagen, vilka, såvitt jag kunnat se av den officiella statistik, som meddelats, skötas på ett i stort sett anmärkningsfritt sätt.

Hade här icke funnits några värre förhållanden än omkostnadssiffror på 15—20 %, hade sannerligen icke denna kammare behöft offra många minuter på att diskutera denna fråga.

De höga lönesatser, som jag något berörde i mitt förra anförande, ha ju gått igen i flera talares sedermera hållna anföranden. Herr Hagberg har sagt, att försäkringsdirektörernas deklarerade inkomster sakna bevisvärde. Ja, det kan i viss mån vara riktigt, men om man väljer ut en så pass stor grupp som 20 man, som samtliga äro anställda i samma sorts verksamhet, så nog är det väl ändå sannolikt, att det allra mesta av de inkomster, de deklarerat, hänför sig till den verksamhet, i vilken de ha sin sysselsättning. Något annat kan icke gärna vara rimligt att antaga. På den punkten har herr Lindman gjort en anmärkning, som jag med avsikt utelämnade i mitt första anförande. Jag vill icke blanda in frågan om ledarnas för bolagen personliga duglighet. Jag tycker i allmänhet icke, att man i offentliga debatter skall offra allt för mycket åt sådana svårbedömliga saker. Herr Lindman har ju

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
sagt, att vill man ha dugligt folk, så får man också betala. Det är naturligtvis riktigt. Jag vill dock till en början fästa uppmärksamheten på att även statens högsta avlöningar äro mycket rikligt tilltagna men att vissa försäkringsdirektörers löner och övriga inkomster från bolagen uppgå till 2—3—4 gånger så mycket som vad staten betalar till sina högst betalda befattningshavare.

Vad beträffar sammanhanget mellan de höga lönerna och den personliga dugligheten är jag icke så bergfast övertygad om detta som vissa andra talare i debatten. Det är i varje fall icke någon regel utan undantag, att den som har en hög lön också har en stor personlig duglighet. Det kan ju icke gärna vara obekant, att ett av våra mest ansedda försäkringsbolag alltjämt anser det lämpligt att som ledare använda en av de personer, som voro mest komprometterade i Kreugerkraschen. I det sällskapet fanns det som bekant personer, som under rättegången ansågo det lämpligt att inkalla hisspojken som vittne på att de icke begrepo något av affärer.

Varken reservanterna eller övriga talare, som haft samma mening som reservanterna, ha såvitt jag kunnat finna riktat någon anmärkning emot att försäkringsbolagen reserverat medel för mötande av kommande katastrofer, men som här förut framhållits är ju ett av de väsentligaste hindren för att dessa reservationer skola kunna bliva tillräckligt stora just de anmärkningsvärt höga förvaltningskostnaderna. Skreve man ned dem till rimliga proportioner, finge man med bibehållande av samma premier som förut, större möjligheter att möta framtida katastrofer. Vi ha i varje fall icke avsett att på något sätt försvaga försäkringsbolagens möjligheter att tillgodose försäkringstagarna vid inträffade försäkringsfall.

Vad angår bolagens metoder för sina skaderegleringar är det självklart, att inte alla försäkringstagare ha samma starka ställning som herr Lindman, när det gäller att få ut ersättning. Herr Lindman är ju själv mycket intresserad av försäkringsverksamhet och är, såvitt jag vet, ordförande i två försäkringsbolags styrelser. Utan att vilja på något sätt påstå, att bolagen låta sig påverkas av detta förhållande eller att herr Lindman utövat någon obehörig påtryckning — det vill jag visst inte göra — är det väl ändå självklart, att en person, som intar en sådan ställning som herr Lindman, är ganska stark, när det gäller att komma till rätta med ett försäkringsbolag. Men huru förfara försäkringsbolagen, när de ha med en svag part att göra, som är beroende av att snabbt få ut försäkringsbeloppet? Det finns tyvärr exempel på, att den behandling, som dessa människor fått genomgå, inte varit alltför mild.

Jag vill till slut med anledning av herr Näslunds anförande säga, att om nu andra kammaren bifaller reservationen, innebär ju detta, att vad som står i reservationen kommer att beaktas vid en blivande utredning, så långt nu ett uttalande från riksdagen överhuvud kan tjäna som rättesnöre för en utredning. Om man skulle kunna påvisa, att motionären gjort sig skyldig till några misstag — en sak, som jag nu inte skall gå in på — kan ju detta i och för sig icke komma att påverka en blivande utredning. De, som få hand om denna, komma säkerligen att utses bland sådana personer, som förstå att sovra bort agnarna från vetet och värdera de anmärkningar, som gjorts både i motionen, i reservanternas uttalande och under debatten.

Med dessa anmärkningar, herr talman, vill jag ännu en gång yrka bifall till reservationen.

Herr Hagberg i Malmö: Herr talman! Herr Gustavson i Västerås liksom även motionären herr Hermansson ha hyst allvarliga farhågor för den svenska

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
försäkringsrörelsen i dess nuvarande gestaltning. Herr Gustavson har talat om de upprepade missnöjesyttringarna från allmänheten, och herr Hermansson förklarade, att större förtroende måste skapas för försäkringsverksamheten här i landet.

Jag undrar emellertid, huruvida inte dessa personer äro ganska ensamma om denna sin uppfattning, i varje fall undrar jag, om de inte orimligt överdriva en eventuell opinion. Ty vore det så, att det förefanns ett allmänt utbrett missnöje i landet med de former, under vilka försäkringsverksamheten arbetar, skulle väl detta missnöje taga sig uttryck på det sättet, att allmänheten inte skulle vara vidare benägen att ta några försäkringar i dessa bolag utan i stället sörja för sitt försäkringsbehov i de utländska bolag, som ha rättighet att här i landet driva rörelse. Men så är icke alls fallet. Tvärtom företer hela vår försäkringsrörelse under de senare åren en utomordentligt kraftig expansion. De berättelser, som i dagarna publicerats från våra försäkringsbolag, bära ju vittne härom. Jag har här i min hand några siffror från ett av våra största bolag, vilka siffror verkligen äro ganska intressanta. I detta bolags styrelseberättelse meddelas, att den sammanlagda försäkringssumman av under år 1934 tillkomna försäkringar utgjorde 88.4 miljoner kronor, eller 29 miljoner kronor mera än närmast föregående år och 9 miljoner kronor över bolagets förutvarande anskaffningsrekord, vilket sattes år 1918. Vore det så, att den stora allmänheten inte hade förtroende för denna försäkringsverksamhet, strömmade den väl inte till dessa bolag med sina försäkringar i den omfattning, som nu är för handen.

Jag har den uppfattningen, att kammaren gör mycket klokt, om den följer försäkringsinspektionens råd, nämligen att låta det saneringsarbete fortsätta, som nu på vissa punkter är igångsatt.

Det har här från flera talare påpekats, att man inte kan fästa någon mera avsevärd vikt vid det arbete, som bedrivs av företagens direktörer. Jag vill då understryka, vad jag tidigare påpekat, att detta arbete bedrivs i intim kontakt med försäkringsinspektionen, en institution, som under sin nuvarande ledning inte precis gjort sig känd för att lägga fingrarna emellan. Jag vill också understryka, att överinseendet över hela detta saneringsarbete handhas av en nämnd, vars samtliga ledamöter äro tillsatta av Kungl. Maj:t.

Jag anhåller, herr talman, att vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr von Seth: Herr talman! Under debattens gång har anförts många siffror, som det egentligen borde finnas alla skäl att gå närmare in på, men då denna debatt tagit kammarledamöternas tid så länge i anspråk, finner jag det knappast försvarligt att under någon längre tid taga upp dessa frågor. Det är emellertid ett par punkter, som jag icke kan lämna oemotsagda.

Motionären har efterlyst vissa förhållanden beträffande trafikförsäkringen och därvid påtalat vissa höga omkostnader. Jag har i mitt första anförande fäst uppmärksamheten på lagens mycket stränga bestämmelser för de bolag, som driva trafikförsäkring, och jag skall nu endast ytterligare understryka, att i lagen finnes angivet vad varje avdelning av omkostnaderna får uppgå till. Vinsten, herr Hermansson, är ju maximerad till 5 %, och i denna vinst på 5 % är inkluderad avkastningen från utjämningsreserverna. Detta torde knappast, även om ränteavkastningen på obligationer och sparbanksböcker för närvarande är låg, kunna kallas för en oskäligen vinst. Skulle omkostnaderna uppgå till högre belopp än lagen medgiver, få bolagen täcka dessa av de resurser och egna tillgångar, som i övrigt kunna finnas tillgängliga.

Herr Frankenberg har mycket skarpt påtalat, att vissa förbättringar icke

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)

torde vara möjliga att genomföra på de områden, där vi alla inom utskottet erkänna, att rättelse bör ske. Jag skulle vilja fråga herr Frankenberg: Ha vi inte påvisat och ha inte alla erkänt, att på detta område år efter år i den mån utvecklingen gått framåt, förbättringar genomförts, stora förbättringar, som ytterst ha syftat till att gagna försäkringstagarnas och därmed svenska folkets intressen? Visserligen har försäkringsinspektionen härvidlag varit behjälplig, men långt innan försäkringsinspektionen tillsattes, har det legat bolagen varmt om hjärtat att genomföra dessa förbättringar. Säkerligen skulle vårt svenska försäkringsväsende ingalunda stå på den höga ståndpunkt, som det nu gör, om inte bolagen haft en allvarlig strävan att undan för undan i den mån erfarenhet vunnits genomföra dessa förbättringar.

Herr Hermansson var inne på en siffra, som jag angav i mitt första anförande, nämligen att omkostnaderna vid sakförsäkring icke uppgingo till mera än 33 % av premieinkomsten. Herr Hermansson angav siffran till 43 %. Jag kan inte finna annat än att vi få anordna en privat debatt om den saken. Av tillgängliga handlingar framgår emellertid, att omkostnaderna för inom Sverige bedriven sakförsäkring icke uppgå till mera än 33.7 %.

Det har även sagts, att det finns en hel del undermåliga agenter. Det är självklart, att det inom en så enormt stor kår, som dessa agenter utgöra, finnas svaga individer, men som jag i mitt första anförande påpekade, har vad livförsäkringen beträffar en sanering genomförts för att höja agentkårens moraliska kvalifikationer, och det är ett önskemål, att en sådan också kommer att genomföras vad sakförsäkringen beträffar. Hade alla, som varit anställda hos försäkringsbolagen, verkligen haft de erforderliga moraliska kvalifikationerna, hade säkerligen inte motionären och en hel del av kammarens ledamöter behövt matas med så många felaktiga och missvisande siffror av personer, som icke få anställas inom livförsäkringsbranschen och beträffande vilka man får det svaret, om uppgift begäres huruvida de där kunna anställas, att »hinder möter». Detta är säkerligen anledningen till, att det blivit så mycket tissel och tassel angående dessa siffror. — Herr Hermansson visar upp den blå boken rörande statistiken. Jag har emellertid fått det intrycket, att denna statistik under alla förhållanden kan läsas fel och att den icke har lästs med den uppriktiga opartiskhet, som säkerligen varit nödvändig i dessa saker. Det är oerhört svårt att beträffande en så omfattande rörelse som det svenska försäkringsväsendet komma till klarhet i alla dessa frågor.

Herr Hermansson påpekade, att jag, som förde utskottets talan, ansåg att det var bra som det var. Jag har tydligt sagt i mitt första anförande, att här föreligga många brister, som man behöver komma till rätta med, och vi ha också i utskottet tryckt på en hel del sådana förhållanden. Men vi ha även kunnat peka på, att de utredningar, som varit igångsatta, lett till avsevärda förbättringar, och det är också hopp att så skall ske i fortsättningen. Som ett exempel vill jag nämna, att inom den närmaste tiden kommer från försäkringsinspektionen att avgivas ett yttrande angående ny koncession för de bolag och företag, som arbeta inom trafikförsäkringen, och den förmodan, som jag uttalade i mitt första anförande, att försäkringsinspektionen här inte skall lägga fingrarna emellan, har jag nu fått visshet om är riktig.

Det talades om, att det finns dotterföretag, som bedriva en verksamhet, som är fullständigt främmande för försäkringsrörelsen. Jag vill icke draga ut denna debatt ännu längre, men jag efterlyser de bevis motionären kan framlägga för ett sådant förhållande. Jag vill dock säga, att här finnas dotterföretag, som blivit nödvändiga för att driva en hel del fastigheter, som försäkringsbolagen i dessa tider, då det är så svårt att placera pengar, fått lägga sig till med. Men att det finns dotterföretag, som bedriva en rörelse, som är

Ang. försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. (Forts.)
främmande för moderbolagens verksamhet, vågar jag, herr Hermansson, med kraft bestrida.

Det har vidare gjorts en attack mot de ömsesidiga bolagen, därför att försäkringstagarna i dessa icke kunna göra sin röst hörd. Det torde stå klart för en var, att beträffande ett företag, där det finns ett tusental, kanske ett tiotusental delägare, resa inte alla dessa till bolagsstämmorna för att rösta. Erfarenheten har givit vid handen, att en överstyrelse, som tillsätter styrelse, vilken dock under inga förhållanden får tagas bland överstyrelsens egna ledamöter, är bättre ägnad att tillvarata försäkringstagarnas intressen än en bolagsstämma, till vilken kanske inte mera än tre eller fyra stycken infinna sig. Det är således erfarenheten, som givit vid handen, att denna anordning är bäst beträffande de ömsesidiga bolagen, och det är för mig fullständigt främmande, att detta skulle kunna vara en anmärkning mot dessa bolags sätt att sköta sina angelägenheter.

Det var en siffra, som herr Hermansson ansåg vara mycket hög, och det var inkassokostnaderna. Han nämnde siffran 8 %. Den är riktig, om man medtager inkassokostnaderna för de stora folkförsäkringsbolagen, som inkassera premier för varje vecka, men bortser man från dessa bolag, bli inkassokostnaderna 4 % av försäkringspremierna och inte en tiondel högre.

Sedermera har ironiskt framkastats, att genom de överenskommelser, som skett för att bringa rättelse i fråga om den stora agentkåren, har agenternas antal ökats i stället för minskats. Jag skall göra det erkännandet, herr Hermansson, att detta är formellt riktigt, men reellt är det fullständigt oriktigt, ty genom den geografiska begränsning, som förekommer i överenskommelsen, har i själva verket en minskning åstadkommit.

Herr talman! Debatten har nu kommit in på vissa detaljfrågor. Skulle man draga fram mera, är jag övertygad om att debatten kommer att urarta till något slags kommunalstämma eller dylikt. Jag vidhåller mitt första yrkande och skall sluta med vad jag nu framlagt.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Gustavson i Västerås, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller fjärde tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes.

Därvid avgåvos 77 ja och 70 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 17.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 242, med förslag till lag angående uttagande i vissa fall av ogulden utländsk utskyld eller allmän avgift, m. m.;

nr 243, rörande godkännande av ett avtal mellan Sverige och Tyska riket angående handräckning i beskattningsärenden;

nr 244, angående anslag till kostnader i anledning av avtal med främmande stat om handräckning i beskattningsärenden; och

nr 245, angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Tyska riket för undvikande av dubbelbeskattning beträffande arvsskatt, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 18.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Magnusson** i Skövde, som yt- *Interpellation.*
rade: Herr talman! Med bekymmer iakttar den fornminnesintresserade, husrusom våra fasta fornminnen äro utsatta för en ständigt ökad fara att spolieras eller helt förintas i samband med vägbyggnader eller för användning som vägunderhållsmaterial. Även om man medger, att i enstaka fall en fast fornlämning bör få vika för en lämpligare sträckning av väg, lär dock i de flesta fall med lite god vilja och hänsynstagande en fullt lämplig sträckning kunna nås utan intrång på fornminnena. En ännu större fara för de fasta fornminnena föreligger emellertid genom det allt vanligare förhållandet att de spolieras genom att däri befintlig sten bortföres och användes till vägmakadam. Detta har tagit sådan omfattning, att, om det får fortgå i nu rådande omfattning, den tid ligger rätt nära, då inom bekvämare transporthåll från landsvägarna så gott som alla fasta fornminnen blivit utplånade. När man kan konstatera, såsom fallet var för undertecknad vid en nyligen företagen några få mils landsvägsresa, att ett tiotal större och mindre gravrösen, därav flera synnerligen karakteristiska, antingen blivit helt bortförda under senaste åren eller att bortförandet pågår, innebär här uttalade farhåga ingen som helst överdrift.

Vägstyrelserna synas beklagligen i en del fall sakna sinne för fornminnesvärden och närmast vara inriktade på att erhålla billiga stenleveranser. I talrika fall äro gravrösen senare vordna även odlingsrösen, i det att sten från närliggande åkerjord påförts. Brukaren hyser ofta intresse att få bort de för brukningen hinderliga rösen, och när detta syfte vinnes genom att leverera stenen till vägmateriel och samtidigt en viss ersättning kan vinnas för arbetet, ligger frestelsen till gravrösenas bortförande nära. I en del fall är ej heller karaktären av gravrösen så framträdande, emedan de genom påförandet av sten från åkrarna närmast ha utseendet av odlingsrösen. Tyvärr måste det dock konstateras, att även i fall då karaktären av gravrösen eller gravhög, t. ex. genom förekomsten av väl bibehållen fotkedja, varit omissskänkelig, bortförande likväl skett. Det torde emellertid kunna ifrågasättas, huruvida ej i våra på fornminnen rikare bygder ett bortförande av rösen och högar endast må ske efter samråd med fornminnesexperter. Under alla omständigheter är ett snabbt och kraftigt ingripande av nöden, om ej oersättliga fornminnen skola förstöras.

Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ekklesiastikdepartementet få framställa följande spörsmål:

Har herr statsrådet uppmärksammat den förstöring av fasta fornminnen, som av här angivna och övriga orsaker flerstädes äger rum, och har herr stats-

Interpellation. (Forts.)
rådet avsikt och möjlighet att vidtaga snara åtgärder till förbättrat skydd för vårt lands fasta fornninnen?

Ifrågavarande anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 19.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 10, i anledning av vissa i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1935/1936 under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till byggnader för statens bakteriologiska laboratorium;

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i grunderna för statsbidrag till erkända sjukkassor;

nr 227, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till vissa landsting för av dem disponerade vårdplatser å folksanatorierna; och

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Övre Norrlands erkända centralsjukkas för beredande av rörelsekapital åt kassan.

§ 20.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vissa officerare vid flottan från dem ådömd betalningsskyldighet till kronan;

nr 119, i anledning av väckt motion angående utvidgning av Skillingaryds skjutfält;

nr 120, i anledning av väckt motion angående vissa underofficerares vid flottan och kustartilleriet befordran till högre beställning på övergångsstat;

nr 121, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t gjorda framställningar om anslag till byggnadsarbeten, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 122, i anledning av kamrarnas återremiss av punkten 25:o) i statsutskottets utlåtande nr 66 i fråga om Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 90, gjorda framställning angående anslag till Universitetssjukhus: Understöd och ersättningar till serafimerlasarettet i Stockholm jämte i ämnet väckta motioner;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 124, i anledning av väckt motion angående ersättning av statsmedel för skada, ådragen vid fullgörande av medborgerlig förpliktelse enligt brandstadgan m. m.; och

nr 125, i anledning av väckta motioner om tillgodoräkning av tjänstgöring såsom vaktmästare hos riksdagen vid placering i löneklass hos verk och inrättningar, som tillhöra statsförvaltningen;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 11, angående regleringen för budgetåret 1935/1936 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten; och

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om användande under budgetåret 1935/1936 av vissa till fonden för pensionering av civila tjänst innehavare inflytande medel; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om anställande av kommissionärer vid rikets rådhusrätter och överdomstolar; och

nr 6, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet att i byggnadsordning för stad införa bestämmelser om obligatorisk gemensam brandmur i tomtgräns m. m.

§ 21.

Justerades protokollsutdrag.

§ 22.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Englund</i>	under	3 dagar	fr. o. m.	den	19 maj,	
› <i>Werner</i> i Hultsfred	›	3	›	›	19	›
› <i>Hansson</i> i Vännäsby	›	3	›	›	19	›
› <i>Nilsson</i> i Göteborg	›	3	›	›	19	›
› <i>Andersson</i> i Falkenberg	›	4	›	›	20	›
› <i>Landgren</i>	›	2	›	›	19	›
› <i>Sefve</i>	›	2	›	›	24	›
› <i>Niklasson</i>	›	2	›	›	20	›
› <i>Olovson</i> i Västerås	›	2	›	›	20	›
› <i>Hilding</i>	›	2	›	›	19	›
› <i>Lundbom</i>	›	3	›	›	20	›
› <i>Johanson</i> i Huskvarna	›	2	›	›	20	›
› <i>Molander</i>	›	3	›	›	19	›
› <i>Spångberg</i>	›	3	›	›	20	› och
› <i>Petersson</i> i Gärestad	›	2	›	›	20	›

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.17 e. m.

In fidem
Per Cronvall.